

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

MENKUL KIYMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Merve KORKUNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN

Konya, 2020

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

MENKUL KIYMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Hazırlayan: Merve KORKUNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN

Konya, 2020

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve Korkunç
	Numarası	154234002001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku/ Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve Korkunç
	Numarası	154234002001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku/Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ümit Süleyman Üstün
	Tezin Adı	Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi başlıklı bu çalışma ...28...../...02...../2020..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Prof. Dr. Ümit Süleyman Üstün	<i>Danışman</i>	<i>[Signature]</i>
Prof. Dr. Savaş Çevik	<i>Üye</i>	<i>[Signature]</i>
Prof. Dr. Hilmi Ünsal	<i>Üye</i>	<i>[Signature]</i>

Not: Tezlerde **ıslak imzalı suretleri** yer almalıdır.

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Bu çalışmada vergiye tabi gelirler arasında önemli bir yer tutan menkul kıymet rejimine ilişkin hususlar incelenmiştir. Gelişmiş bir ekonomiye sahip olmak için üretimi arttırmanın yanında sermaye piyasası araçlarının gelişmesi ve etkin kullanılması da gerekmektedir. Bu araçların gelişimine önemli katkı sağlayan unsurlardan birisi de menkul kıymet konusudur. Haliyle bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin neler olduğu, menkul kıymet gelirlerinin nasıl vergilendirildiği etkin piyasa için açıklanması gereken bir diğer önemli noktadır.

Değişen ekonomi karşısında sermaye piyasalarında da yeni düzenlemelerin yapılması gerekmiştir. Piyasadaki değişim karşısında yasal altyapısında değişmesi zorunluluğu doğmuş fakat bu beraberinde bazı sıkıntıları getirmiştir. Vergi mevzuatının sık sık değiştirilmesi takibi güçleştirmiş yatırımcı içinde kafa karışıklığına yol açmıştır. Tez konusu olarak “Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi” konusunun seçilmesinde genel yapısı itibariyle karmaşıklığa yol açan bu konuyu açıklığa kavuşturmak, gerek doktrinde gerek yargı kararlarında tartışma konusu olan sorunlu noktalara temas edip bunlarla ilgili çözüm önerileri getirmek ve vergi ilkeleri sorunlarına değinmek yer almaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, tez yazım sürecinde sabırla ve titizlikle değerli bilgilerini paylaşan, her bir soruma cevap bulduğum engin bilgisine ve tecrübesine güvendiğim, kullandığı her kelimenin bana kattığı önemi asla unutamayacağım saygıdeğer danışman hocam; Prof. Dr. Ümit Süleyman Üstün’ e, tez savunma sınavında değerli görüş ve önerileriyle, tezin daha iyi hale gelmesine katkı sağlayan sayın hocalarım; Prof. Dr. Hilmi Ünsal’a, Prof. Dr. Savaş Çevik’e, çalışmam boyunca benden yardımını, anlayışını esirgemeyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşim Fırat Korkunç’ a, çalışmam gereken saatlerde bana zorluk çıkarmayan biricik bebeğim kıymetli oğlum Can Korkunç’a, hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili annem Nebahat Togay’a, adını sayamadığım tüm yakınlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve KORKUNÇ	Numarası	154234002001
	Ana Bilim/Bilim Dalı	KAMU HUKUKU/KAMU HUKUKU		
	Danışmanı	Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN		
Tezin Adı		Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi		

ÖZET

Günümüzde gelişme sürecini tamamlamış veya bu süreci yaşayan ülkelerin tamamına yakınında sermaye piyasası düzenlemeleri tasarrufların menkul kıymetlere yatırılmasını teşvik edici hükümler taşımaktadır. Menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi gün geçtikçe önem kazanan ve hem gerçek kişi hem de kurumsal yatırımcılar bakımından karar verme aşamasında belirleyiciliği olan bir husus olarak dikkati çekmektedir. Diğer taraftan, yatırımcı portföyünün genişletilmesi ve sermaye piyasasının toplam tasarruflardan daha fazla pay alması noktasında vergilendirme rejiminin yapısı hayati bir role sahiptir. Ülkemizde birbirine benzeyen yatırım araçları arasında bile farklı vergilendirme düzenlemelerinin uygulanması ve bu düzenlemelerin karmaşıklığının yanı sıra sık sık değişmekte olması vergilendirme rejimine olan güveni sarsmaktadır. Çalışmanın temel amacı, genel yapısı itibariyle karmaşık olan bu konuyu açıklığa kavuşturmak, özellik arz eden ve gerek doktrinde, gerekse de yargı kararlarında tartışma konusu olan sorunlu noktalara temas edip bunlarla ilgili çözüm önerileri getirmektir.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve KORKUNÇ	Numarası	154234002001
	Ana Bilim/Bilim Dalı	KAMU HUKUKU/KAMU HUKUKU		
	Danışmanı	Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN		
Tezin İngilizce Adı		Taxation of Security Incomes		

SUMMARY

Today in almost all of the developed or developing countries, capital market regulations have provisions that encourage savings to be invested in securities. The taxation of security incomes make a point of a subject that has become increasingly important and which has a decisive impact on both individual and institutional investors during their decision making process. On the other hand, the structure of taxation has an essential role for expanding investor portfolio and letting the capital markets gain a larger share from total savings. In our country, applying different tax regulations even to similar financial instruments, the complexity of these regulations and frequently amending of tax laws, damage the reality of taxation regime. The main purpose of this study is to clarify this structurally complex matter and propose solutions accordingly by pointing out problematic points, which are characteristics and subject to discussion in both doctrine and judicial decisions.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	İ
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	İİ
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR.....	İİİ
ÖZET	İV
SUMMARY	V
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLER

I. MENKUL KIYMET KAVRAMI	3
II. MENKUL KIYMETLERİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	4
III. MENKUL KIYMETLERİN ÇIKARILIŞ AMACI	5
IV. MENKUL KIYMET TÜRLERİ	6
A. HİSSE SENETLERİ	6
1. HİSSE SENETLERİNİN ŞEKLİ	7
2. HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE İLİŞKİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER	7
3. HİSSE SENETLERİNİN ÇEŞİTLERİ	8
a. Nama ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri	8
b. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri	9
c. İmtiyazlı ve Adi Hisse Senetleri	10
d. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri	11
e. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri	12

4. HİSSE SENETLERİNİN TÜREVLERİ.....	13
a. Katılma İntifa Senetleri	13
b. Oydan Yoksun Hisse Senetleri	13
c. Kâr Zarar Ortaklığı Belgeleri.....	14
B. TAHVİLLER	15
1. TAHVİL TÜRLERİ.....	16
a. Devlet ve Özel Sektör Tahvilleri	16
b. İkramiyeli Tahviller	17
c. Başa Baş, Primli ve İskontolu Tahviller	17
d. Garantili ve Garantisiz Tahviller	18
e. Paraya Çevrilebilir Tahviller	18
f. Hamiline ve Nama Yazılı Tahviller	19
g. İndeksli Tahviller	19
h. Değişken ve Sabit Faizli Tahviller.....	20
2. TAHVİL TÜREVLERİ	20
a. Kâra İştirakli Tahviller.....	20
b. Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller	21
C. BONOLAR.....	22
1. SERMAYE PİYASASI BONOLARI	22
a. Banka Bonoları	22
b. Banka Garantili Bonolar	22
c. Finansman Bonoları	23
2. HAZİNE BONOLARI	24
D. EUROBOND.....	25
E. GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİ	26

F. GAYRİMENKUL SERTİFİKALARI	27
G. VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMETLER	27
H. ALTIN, GÜMÜŞ VE PLATİN BONOLARI	28
İ. YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ.....	29
J. YATIRIM FONU KATILMA BELGESİ	29

İKİNCİ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLERİN SAĞLADIĞI GELİRLER

I. MENKUL KIYMETLERDEN SAĞLANAN GELİR ÇEŞİTLERİ...	32
A. MENKUL SERMAYE İRADI	32
1. GENEL OLARAK.....	32
2. MENKUL SERMAYE İRADI KAPSAMINDAKİ GELİRLER....	34
a. Her Nevi Hisse Senetlerine İlişkin Kâr Payları	34
b. İştirak Paylarından Doğan Kazançlar	35
c. Kurumların İdare Meclisi Başkan ve Üyelerine Verilen Kar Payları	35
d. Dar Mükellef Kurumların, İndirim ve İstisnalar Düşülmeden Önceki Kurum Kazancından, Hesaplanan Kurumlar Vergisi Düşüldükten Sonra Kalan Kısmı.....	36
e. Her Nevi Tahvil ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetler ve Varlık Kiralama Şirketleri Tarafından İhraç Edilen Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler	36
f. Her Nevi Alacak Faizleri ve Mevduat Faizleri.....	36
g. Hisse Senetleri ve Tahvillerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Sağlanan Bedeller	37

h. İştirak Hisselerinin Sahibi Adına Henüz Tahakkuk Etmemiş Kar Paylarının Devir ve Temlik Karşılığında Alınan Para ve Ayınlar.....	37
i. Senetlerin İskonto Edilmesi Karşılığında Alınan İskonto Bedelleri	37
j. Faizsiz Olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları ile Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığı Ödenen Kar Payları ve Katılım Bankalarının Kar ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığında Ödenen Kar Payları	38
k. Menkul Kıymetlerin Geri Alım veya Satım Taahhüdü ile İktisap veya Elden Çıkarılması Karşılığında Sağlanan Menfaatler ..	38
l. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Sigorta ve Emeklilik Şirketleri Tarafından Ödenen İratlar ...	38
m. Bireysel Emeklilik Sisteminden Ayrılanlara İlişkin İratlar	39
n. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre İhraç Edilen Her Türlü Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirler..	39
3. MENKUL SERMAYE İRADI SAYILMAYAN GELİRLER	39
B. DEĞER ARTIŞ KAZANCI.....	40
II. MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN İKTİSAP ZAMANI.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLERİN TABİ OLDUĞU VERGİLENDİRME REJİMİ

I. GENEL OLARAK	44
II. GERÇEK KİŞİLERCE ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	45
A. HİSSE SENEDİ VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI ELDEN ÇIKARILIRKEN SAĞLANAN KAZANÇLARIN VE ELDE TUTULMASI AŞAMASINDA ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	46

1. HİSSE SENEDİ VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ ELDEN ÇIKARILMASINDA ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ	46
a. 01.01.2006'dan Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Bu Tarihten Sonra Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi	47
b. Hisse Senetleri ve İştirak Hisselerine Yönelik 01.01.2006 Tarihinden Sonra Elde Edilen Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi	50
2. HİSSE SENETLERİ VE İŞTİRAK HİSSELERİ ÜZERİNDEN SAĞLANAN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ ..	53
a. Genel Olarak	53
b. Kar Payları Üzerinden Yapılan Tevkifat	54
B. TAHVİL VE HAZİNE BONOLARINDAN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ	56
1. 2006-2020 YILLARINDA TAHVİL VE HAZİNE BONOLARINDAN SAĞLANAN FAİZ GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	58
a. Genel Olarak	58
b. 01.01.2006 Tarihinden Evvel Çıkarılmalardan 2006-2020 Arasında Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	60
aa. 01.01.2006'dan Evvel Türkiye'de Çıkarılmalardan Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	60
bb. 01.01.2006'dan Evvel Yurtdışında Çıkarılan Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	61
cc. Dar Mükelleflerce Beyan Edilmeyecek Eurobond Gelirleri ..	62
dd. 01.01.2006'dan Evvel Çıkarılan Özel Kesim Tahvillerinden Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	63

c. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilenlerden 2006-2020 Yılları Arasında Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	63
d. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Özel Kesim Tahvil Faizlerinin Vergilendirilmesi	64
2. TAHVİL VE HAZİNE BONOLARININ 2006-2020 YILLARI ARASINDA ALIM SATIMINDAN SAĞLANAN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ	65
a. 01.01.2006'dan Evvel Çıkarılan Tahvil ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Elde Edilen Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi	65
b. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Tahvil ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi	66
c. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Eurobondların 2006-2020 Yılları Arasında Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi	67
C. MENKUL KIYMET VE BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ.....	68
1. MENKUL KIYMET YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ.....	68
2. BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	71
D. MEVDUAT FAİZLERİ, REPO GELİRLERİ VE KATILIM BANKALARINDAN ELDE EDİLEN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ	72
1. GENEL OLARAK.....	72

2. MEVDUAT FAİZLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	73
3. REPO GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	73
4. KATILIM BANKALARINDAN SAĞLANAN KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ	74
E. VADELİ İŞLEMLERDEN VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	75
F. VARANTLARDAN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	77
G. ALACAK FAİZLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	78
H. OFF-SHORE BANKACILIĞINDAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	78
III. KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	80
A. TAM MÜKELLEF KURUMLARIN MENKUL KIYMETLER VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINDAN ELDE ETTİKLERİ GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ	80
1. TAM MÜKELLEF KURUMLARIN GVK'NIN GEÇİCİ 67'NCİ MADDESİNİN BİRİNCİ, İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ FIKRALARI KAPSAMINDA ELDE ETTİKLERİ TEVKİFATA TÂBİ KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ	80
a. Tam Mükellef Bankalar ve Aracı Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilecek Gelirlerin Vergilendirilmesi ...	83
b. Tam Mükellef Kurumların İştirak Hissesi Alım Satım Kazançları ve İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	84
aa. İştirak Hissesi Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi	84
bb. İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	85

c. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarına Ait Portföy Kazançlarının Vergilendirilmesi	86
2. MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİ İLE MENKUL KIYMET YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ	87
3. VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ.....	88
B. DAR MÜKELLEFİYETE TABİ KURUMLARIN ELDE ETTİĞİ MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ	90
1. GENEL OLARAK.....	90
2. DAR MÜKELLEF KURUMLARIN GVK’NIN GEÇİCİ 67’NCİ MADDESİNİN İLK DÖRT FIKRASI HÜKÜMLERİ GEREĞİNCE BELİRTİLEN KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ	91
a. Dar Mükellef Kurumlara Ait İştirak Hissesi Satış Kazançları ve İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	92
aa. Dar Mükellef Kurumlarca Elde Edilen İştirak Hissesi Satış Kazançlarının Vergilendirilmesi	92
bb. Dar Mükellef Kurumlarca Elde Edilen İştirak Hissesi Kar Paylarının Vergilendirilmesi	93
b. Dar Mükellef Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarına Ait Portföy Kazançlarının Vergilendirilmesi	94
c. Dar Mükellef Kurumların Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgeleri ile Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları Hisse Senetlerinden Sağladıkları Kazançların Vergilendirilmesi ..	94

3. DAR MÜKELLEFLERİN KURUMLARIN VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ.....	96
4. 2020 YILI MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ.....	96
IV. VERGİ İLKELERİ BAĞLAMINDA MENKUL KIYMETLERE İLİŞKİN VERGİLENDİRME SORUNLARI.....	98
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA.....	109
ÖZGEÇMİŞ	122

KISALTMALAR

BİST.	: Borsa İstanbul
DİBS.	: Devlet İç Borçlanma Senetleri
GOS.	: Gelir Ortaklığı Senetleri
GVK.	: Gelir Vergisi Kanunu
GYO.	: Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı
HDT.	: Hisse Senedi ile Değişirilebilir Tahviller
KİT.	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
KVK.	: Kurumlar Vergisi Kanunu
KZOB.	: Kar Zarar Ortaklığı Belgesi
MKYO.	: Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı
OYHS.	: Oydan Yoksun Hisse Senetleri
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SPK.	: Sermaye Piyasası Kurulu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
ÜFE.	: Üretici Fiyat Endeksi
VDMK.	: Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler
VUK.	: Vergi Usul Kanunu
YFKB.	: Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

GİRİŞ

Ekonomik sistemdeki toplam tasarruf seviyesinin düzenlenmesine yönelik devletin elindeki en önemli araçlardan birisi vergilendirmedir. Dünya ekonomisi kapsamında bulunan tasarrufların ülkeler arasındaki dolaşımı gün geçtikçe önem kazanan ve dikkatlice ele alınması gereken bir konudur. Söz konusu tasarrufların etkili yatırımlara yönlendirilmesinde birbirinden farklı araçlar kullanılmasına rağmen, bu araçlar arasında yer alan menkul kıymetler dolaşım niteliği ve diğer araçlara kıyasla güvenli olması ile dikkat çekmektedir.

Ülkemizde sayısı her geçen gün artan menkul kıymet sahiplerini bizzat alakadar etmesi nedeniyle vergilendirme rejiminde önemli bir yeri bulunan menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin usul ve esaslar, üzerinde fazlasıyla değişikliklerin yapıldığı bir alandır. Türk vergi sistemi bağlamında menkul kıymetlerden elde edilen kazanç ve iratların vergilendirilmesi, vergi mevzuatının karmaşıklığı ve sık sık değiştirilmesi sebebiyle takibi güç bir konu olarak kabul edilmektedir.

Yüksek lisans tez konusu olarak “Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi” konusunun seçilmiş olmasının temel amacı, genel yapısı itibarıyla karmaşık olan bu konuyu açıklığa kavuşturmak, özellik arz eden ve gerek doktrinde, gerekse de yargı kararlarında tartışma konusu olan sorunlu noktalara temas edip bunlarla ilgili çözüm önerileri getirmektedir.

Bu kapsamda tezin birinci bölümünde menkul kıymetlerin temel niteliklerine ilişkin başlıklar incelenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle genel olarak menkul kıymetler kavramından söz edilmiş, sonrasında menkul kıymetlerin temel özelliklerine yer verilmiş, daha sonra menkul kıymetlerin çıkarılış amacı açıklanmış ve son olarak menkul kıymetlerin türleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde menkul kıymetlerin sağladığı gelirler konusu incelenmiştir. Bu kapsamda, menkul kıymetlerden sağlanan gelir çeşitlerine yer verilmiş, daha sonra menkul kıymet gelirlerinin elde edilme zamanı konusuna temas edilmiştir.

Üçüncü bölümde, menkul kıymetlerin tabi olduğu vergilendirme rejimi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu kapsamda, gerçek kişiler ve kurumlar tarafından elde edilen menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi konusu açıklanmış, akabinde vergi ilkeleri bağlamında menkul kıymetlere ilişkin vergilendirme sorunları ele alınmıştır.

Son bölümde ise tez çalışmasından elde edilmiş olan sonuç ve değerlendirmeler genel ve özet olarak açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLER

I. MENKUL KIYMET KAVRAMI

Menkul kıymetler, kişilerin yatırım amacı ile edindikleri, ortaklık veya alacak hakkı sağlayan ve çıkarılması için Sermaye Piyasası Kurulu’ndan izin alınan kıymetli evraklardır. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 3. maddesinde özetle; sermaye piyasası araçlarının, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarından oluştuğu, menkul kıymetlerin ise; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca belirlenen kıymetli evrak olduğu hüküm altına alınmıştır¹.

Menkul kıymetler, kıymetli evrak sınıfı içinde yer almaktadır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, kıymetli evrak sınıfında yer alan ticari senet gibi araçlar menkul kıymet kapsamında bulunmazken, hisse senedi gibi menkul kıymetler aynı zamanda kıymetli evrak sayılmaktadır².

Vergi mevzuatında menkul kıymetlere ilişkin hükümler bulunmakta ve menkul kıymet kavramına yer verilmektedir. Vergi düzenlemeleri çerçevesinde “menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları” kavramına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK) uyarınca gelir unsurları arasında sayılan menkul sermaye iratlarında, menkul kıymet yerine menkul sermaye kavramı esas alınmış, menkul sermaye nedeniyle elde edilen bütün iratlar menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir³.

¹ **KARTALOĞLU** Emre- **TEKİN** Cem, *Yeni Sisteme Göre Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, İstanbul 2006.

² **TANÖR** Reha, *Türk Sermaye Piyasası 2. Cilt*, İstanbul 1999, s. 82.

³ **TOBB VE MALİYE HESAP UZMANLARI VAKFI**, *Türk Vergi Sistemi Sorunlar & Çözüm Önerileri*, Ankara 2002, s. 227

2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde menkul kıymetlerin bulundurulması ile elden çıkarılması suretiyle elde edilen kazançları vergilendirilmek maksadıyla uygulanacak ve 01.01.2006 tarihi itibari ile geçerlilik kazanmış olan, 5281 sayılı Kanunla GVK'ya ilave edilen Geçici 67. maddenin 13. fıkrası uyarınca yapılması planlanan tevkifatlar açısından “menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları” ifadesi kullanılmıştır⁴.

Diğer taraftan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3'üncü madde gereğince; sermaye piyasası araçlarının, menkul kıymetlerin, türev araçların ve yatırım sözleşmelerinin de dâhil olduğu Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nca bu kapsam içerisinde bulunduğu belirlenmiş olan diğer sermaye piyasası araçlarından oluştuğu, menkul kıymetlerin ise; para, çek, poliçe ile bono haricindeki; paylar, pay benzeri diğer kıymetlerle, bahse konu olan paylara ilişkin depo sertifikaları, borçlanma araçları ya da menkul kıymetleştirilmiş varlıklar ile gelire dayalı borçlanma araçların ve bahse konu kıymetlere ilişkin depo sertifikaları olduğu hüküm altına alınmıştır.

II. MENKUL KIYMETLERİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Menkul kıymetler, farklı özellikleri haiz sermaye araçlarıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, menkul kıymetler kıymetli evrak niteliği taşımaktadır. Bu itibarla, menkul kıymetin temsil ettiği hak belgeden ayrı olarak kullanılamamaktadır. Ayrıca belgeden ayrı olarak hakkın devredilmesi de imkân dışıdır. Bunun yanında, menkul kıymetler, standart ve yuvarlak meblağlı, misli nitelikte ve belli şekil şartlarını taşıyan değerlerdir⁵.

Menkul kıymetlerin bir diğer özelliği de çek, poliçe, bono gibi ticari bakımdan düzenlenen kıymetli evraktan ayrı olarak ihraç edilerek halka arz edilebilmesidir.

⁴ DOĞAN Uğur, Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 5-6.

⁵ ŞENGÜL Selami, *Sermaye Piyasası Mevzuatı Açıklama ve Yorumları*, Ankara 2002, s. 12.

Menkul kıymetlerin üzerinde, nominal değeri ile piyasa değeri bulunmaktadır. Menkul kıymetler hamiline ve nama yazılı olabilmekte, hamiline yazılı olanlar yalnızca teslimle, nama yazılı olanlar ise ciro edilerek değiştirilmektedir⁶.

Menkul kıymetler, ortaklık veya alacak haklarını temsil etmekte, belli bir döneme ilişkin gelir sağlamak ve yatırım amacı ile kullanılmaktadır⁷.

III. MENKUL KIYMETLERİN ÇIKARILIŞ AMACI

Menkul kıymetlerin en önemli çıkarılış amacı finansman kolaylığı sağlanmasıdır. Menkul kıymetlerin öncüsü olarak kabul edilen poliçe ve tahvil gibi kâğıtlar borç senedi olarak tanınmış, ticaretin gelişimine önemli katkıda bulunmuştur. Menkul kıymetler, deniz ticaretinin gelişmesi, sermaye şirketlerinin büyümesi ve sermaye malvarlığının çoğalması neticesinde borsaların ortaya çıkmasıyla birlikte daha fazla talep edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte, menkul kıymet olarak nitelendirilen farklı finansal araçlar, finansal riskleri azaltmak veya dağıtmak gayesinin yanında kâr elde etme amacıyla da kullanılmaktadır⁸.

Bir yatırım aracı olarak çıkarılan menkul kıymetler ile küçük nitelikteki tasarrufları bir araya getirmek suretiyle bunları farklı yatırımlara dönüştürmek, iktisadî anlamda küçük olan kıymetleri ekonomiye kazandırmak amaçlanmaktadır. Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde, küçük yatırımcılar ve küçük sermaye sahipleri bu menkul kıymetlere yatırım yapma hususunda teşvik edilmektedir. Bu teşvik yatırımcıların sahip olduğu sermayeye ilişkin değerlerin yitirilmesine engel olmak

⁶ ATEŞAĞAOĞLU Erdem, *Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, İstanbul 2006, s. 23.

⁷ BAHTİYAR Mehmet, *Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri*, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, İstanbul 2006, s. 15.

⁸ TANER Berna - POLAT Leyla, *Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler*, İzmir 1992, s. 89.

gibi bir amaç ihtiva etmektedir. Şirketler de bu kıymetler ile hem öz kaynak hem de daha düşük maliyetli fon akışı sağlamış olmaktadır⁹.

IV. MENKUL KIYMET TÜRLERİ

A. HİSSE SENETLERİ

Bir şirkette ortak olmanın sağladığı haklar senet ile tevsik edilebilmektedir. Şirketin ortağı durumunda olanların getirdikleri sermayeler nedeniyle şirkete karşı bir alacak ile şirket idaresinde yer alma hakkının bulunması ve bu hakların bir senede bağlanması “hisse senedi” kavramını ortaya çıkarmaktadır¹⁰.

Hisse senetleri¹¹; anonim şirketler, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile özel kanunla kurulan iktisadi teşekküller tarafından ihraç edilmektedir. Bir menkul kıymet türü olarak hisse senetleri, ortaklıktaki sermaye payını temsil eden, kıymetli evrak niteliği taşıyan ve sahibine bazı hak ve sorumlulukları yükleyen senetlerdir¹².

Hisse, esas sermayenin belirli sayıda, eşit itibari kıymetlere ayrılmış parçalarıdır. Söz konusu parçalar, şirkette payı olanlara pay sahipliği sıfatını sağlamaktadır. Bununla birlikte, hisse senedinin düzenlenmemiş olması halinde, pay sahipliği yine de söz konusu olmakta, hisseye bağlı hak ve borçlar da devam etmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki hisse, senedinin varlığı olmaksızın kazanılabilmekte, devredilebilmekte ve rehin edilebilmektedir¹³.

⁹ **KARSLI** Muharrem, *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, İstanbul 2004, s. 26.

¹⁰ **BOLAK** Mehmet, *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, İstanbul 2001, s. 127.

¹¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda hisse senedi yerine pay senedi kavramı kullanılmaktadır.

¹² **İMKB**, *Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu*, 15. Bası, İstanbul 2001, s. 37.

¹³ **ÇELİK** Muhsin - **GÖNEN** Seçkin, “*Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi*”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 210, Mart 2006, s. 145.

Hisse senetlerinin devrine dair hususlar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 489-501. maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. Kanunun 489. maddesinde hamiline yazılmış olan pay senetlerinin devri, şirket ile üçüncü şahıslar hakkında, ancak zilyetliğin geçirilmesi ile hüküm ifade etmektedir. Bununla birlikte, TTK'nın 490. maddesine göre; esas sözleşmede veya kanunda tersi belirtilmedikçe, nama yazılı hisseler, herhangi bir kısıtlamaya bağlı olmadan devredilebilmektedir.

1. HİSSE SENETLERİNİN ŞEKLİ

TTK'nın "Pay Senetlerinin Şekli" başlığını taşıyan 487. maddesinde yer alan "(1) Pay senetlerinin; şirketin unvanını, sermaye tutarını, kuruluş tarihini, bu tarihteki sermaye tutarını, çıkarılan pay senedinin tertibini, bunun tescili tarihini, senedin türünü ve itibarî değerini, kaç payı içerdiğini belirtmesi ve şirket adına imza etmeye yetkili olanlardan en az ikisi tarafından imza edilmiş olması şarttır. Kapalı şirketlerde baskı şeklinde imzanın delikli olması veya sahtekârlığı engelleyici diğer güvenlik önlemlerinin uygulanması gerekir. (2) Nama yazılı pay senetlerinin ayrıca; sahiplerinin adı ve soyadını veya ticaret unvanını, yerleşim yerini, pay senedi bedelinin ödenmiş olan miktarını da açıklaması gerekir. Bu senetler şirketin pay defterine kaydolunur" hükmü ile hisse senetlerinin taşınması gereken şekil kuralları düzenleme altına alınmıştır.

2. HİSSE SENEDİ SAHİPLERİNE İLİŞKİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER

Pay senetleri, hisse sahiplerine hem bazı haklar sağlamakta hem de bazı yükümlülükler yüklemektedir. Hisse senedi sahiplerinin en önemli yükümlülüğü sermaye borcunun ödenmesidir. Hisse senedi sahiplerinin, garanti ettikleri sermayeyi, şirketin tayin ettiği tarihlerde ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Tersî durumda, garantilerini yerine getirmeyen ortaklardan temerrüt faizi istenebilmekte,

ayrıca söz konusu kişiler şirketten çıkarılma veya başka yaptırımlara maruz kalabilmektedir¹⁴.

Hisse senetlerinin sahiplerine sağlamış olduğu hakların başında şirket karından pay talep edebilme hakkı gelmektedir. TTK'nın "Kâr payı ile yedek akçeler arasında ilgi" başlıklı 523. maddesi uyarınca *"kanuni ve ihtiyari yedek akçelerle, kanun ve esas sözleşme gereğince ayrılması gereken diğer paralar safi kardan ayrılmadıkça kar payının dağıtılamayacağı"* düzenlenmiştir.

Hisse senetlerinin sahiplerine sağlamış olduğu diğer bir hak ise, yeni pay alma veya rüçhan hakkıdır. Rüçhan hakkı, ortağın şirket sermayesindeki payı oranında artırılan sermayeye de aynı oranda öncelikli olarak katılma hakkı anlamına gelmektedir. Yukarıda belirtilen hakların yanında hisse senedi sahiplerinin Kanunun 507. maddesi uyarınca tasfiye karından pay alma hakkı, kanunun muhtelif hükümleri çerçevesinde şirket yönetimine katılma hakkı ve kanunun 437. maddesi uyarınca bilgi alma hakkı ve sır saklama borcu bulunmaktadır¹⁵.

3. HİSSE SENETLERİNİN ÇEŞİTLERİ

TTK'nın 484. maddesi uyarınca hisse senetleri nama ve hamiline yazılı olarak iki grupta incelenmektedir. Ancak pratikte ihraç şekli ve içeriği dikkate alındığında farklı hisse senedi çeşitleri de söz konusudur.

a. Nama ve Hamiline Yazılı Hisse Senetleri

TTK'nın 484. maddesinde yer alan *"(1) Pay senetleri, hamiline veya nama yazılı olur. (2) Bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay"*

¹⁴ GÜNEŞ Mustafa, *Türkiye'de Menkul Kıymet Vergilemesi, Yayınlanmamış Yeterlilik Etüdü*, Ankara Ocak 1996, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, s. 43.

¹⁵ EROL Ahmet - YILDIRIM Ercan, *"Sabit Getirili Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi"*, S. 100, Nisan 2001, s. 58.

senetleri çıkarılamaz. Bu hükme aykırı olarak çıkarılanlar geçersizdir. İyiniyet sahiplerinin tazminat hakları saklıdır” hükmü kapsamında hisse senetlerinin, hamiline veya nama yazılı olması gerekmele beraber sözleşmede aksi belirtilmedikçe hisse senetlerinin nama yazılı olması gerekliliği bulunmaktadır. Ayrıca bedelleri ödenmemiş olan paylar bakımından ilmühaberler veya hamile yazılı hisse senetleri çıkarılamamakta, söz konusu hükmün hilafına çıkarılanlar ise geçersiz sayılmaktadır.

Anonim şirketlerin pay senetleri temelde nama yazılı biçimde ihraç edilmektedir. Söz konusu hisse senetleri, sözleşmede aksi belirtilmediği sürede şirket hisse defterine geçirilmek ve hisse senedi ciro edilmek suretiyle alan kişiye devredilebilmektedir. Sözleşmede aksi düzenlenmedikçe, çıkarılan hisse senetlerinin türü değiştirilebilmektedir¹⁶.

b. Primli ve Primsiz Hisse Senetleri

TTK’nın 347. maddesinde yer alan “İtibarî değerinden aşağı bedelle pay çıkarılamaz. Payların itibarî değerinden yüksek bir bedelle çıkarılabilmeleri için esas sözleşmede hüküm veya genel kurul kararı bulunmalıdır” hükmü çerçevesinde itibarî değerinden düşük bedel ile pay çıkarılamayacağı, payların itibari değerinden yüksek bir bedelle çıkarılabilmeleri için esas sözleşmede hüküm veya genel kurul kararı bulunması gerektiği düzenlenmiştir. Diğer taraftan hisse senetleri itibari değerinin üzerinde bir bedelle ihraç edilebilmektedir. İtibarî değerinden yüksek bir bedelle ihraç edilen hisse senetleri primli hisse senedi, itibarî değer ile ihraç edilen hisse senetleri ise primsiz hisse senedi olarak tanımlanmaktadır¹⁷.

¹⁶ SERMAYE PİYASASI KURULU, *Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2*, Ankara 2007, s. 32; ÜLGEN Hüseyin - HELVACI Mehmet - KENDİGELEN Abuzer - KAYA Arslan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Üçüncü Basıdan Tıpkı 6. Bası, İstanbul 2009, s. 25, 43.

¹⁷ DOĞAN, s. 11.

c. İmtiyazlı ve Adi Hisse Senetleri

Pay senetleri, sahiplerine diğer hisse senedi sahiplerine nazaran değişik haklar sağlayıp sağlamamaları açısından, imtiyazlı ve adi hisse senetleri olmak üzere iki grupta incelenmektedir. TTK'nın 478. maddesinde yer alan “(1) İlk esas sözleşme ile veya esas sözleşme değiştirilerek bazı paylara imtiyaz tanınabilir. (2) İmtiyaz; kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkıdır” hükmü kapsamında kâr iştirak ve genel kurulda oy kullanma açısından muhtelif haklar kazandıran pay senetleri imtiyazlı pay senedi olarak nitelendirilmektedir¹⁸.

Sahiplerine eşit haklar temin eden hisse senetleri ise adi hisse senedi şeklinde tanımlanmaktadır¹⁹. Bu tür senetler sahiplerine temel ortaklık haklarını bahşetmektedir. Söz konusu haklar, şirketin dönem kârından ve tasfiye kârından pay almak, rüçhan hakkından yararlanmak, şirket yönetimine katılmak, bilgi edinmek, oy kullanmak gibi haklardan oluşmaktadır²⁰.

Şirketler, zarar etse bile imtiyazlı hisse senedi sahiplerine ödeme yapmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte bu senetler yatırımcı bakımından, tahvillere kıyasla daha riskli olduğundan imtiyazlı hisse senetlerinin kâr payı oranları tahvillerin faiz oranından yüksek olmaktadır²¹.

¹⁸ DOĞAN, s. 10.

¹⁹ ALTAY Âdem, *Menkul Kıymetler ve Mali Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Esaslarının Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulamaları Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002, s. 11.

²⁰ EROL - YILDIRIM, s. 58.

²¹ CEYLAN Ali - KORKMAZ Turhan, *Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi*, Bursa 2000, s. 104-105.

d. Bedelli ve Bedelsiz Hisse Senetleri

Sermaye artırımının kaynağı dikkate alındığında hisse senetleri bedelli ve bedelsiz olarak iki grupta ele alınmaktadır. Bedelli hisse senetleri, sermayenin garanti edilmesi veya bizzatıhi ödenmesi şeklinde kazanılan, hisse senetleri aracılığıyla yükseltile ve sermayeye tekabül eden senetlerin, ortaklarca rüçhan hakkı kullanılması veya başka şahıslarca satın alınması şeklinde kazanılan hisse senetleridir²².

Hisse senedi ihraççıları sermaye artırımlarını iç veya dış kaynakları yahut her ikisini de kullanmak suretiyle yapabilmektedir²³. İç kaynakların kullanılması ile sermaye artırımına gidilmesi durumunda, “emisyon primleri, yedek akçe, dağıtılmamış kâr, yeniden değerlendirme değer artış fonu, gayrimenkul satış kazançları veya iştiraklerdeki değer artışları” sermayeye ilave edilmekte ve mevcut payların değerleri yükseltirken iç kaynaklardan ödeme yapılmaktadır. Sermaye artırımının, iç kaynaklardan sağlanması neticesinde sermaye artırımını kadar oluşan hisse senedi bedelsiz hisse senedi olarak tanımlanmak suretiyle ihraç edilecek hisse senetleri bakımından yeni bir ödemeye veya taahhüde gereksinim duyulmamaktadır²⁴.

Pratikte işletme fonlarının sermayeye eklenmesi şeklinde yani şirket ortakları tarafından taahhütte bulunulmamasına karşın hisse senedi edinilebilmektedir. Bu itibarla, bedelsiz hisse senedi işletme fonlarının sermayelerine eklenmeleri sonucunda elde edilen hisse senetleri biçiminde tanımlanmaktadır²⁵.

²² **KARSLI**, 2004, s. 446; **SABUNCU** Faruk - **KESKİN** Filiz, *Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi*, İstanbul 2005, s. 41.

²³ **KILDİŞ** Yusuf, *Türkiye’de Sermaye Piyasalarının Gelişmesinde Vergilendirmenin Rolü ve Önemi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2003, s. 27.

²⁴ **DOĞRUSÖZ** Bumin, *Vergi Hukuku Açısından Bedelsiz Hisse Senetleri*, İstanbul 1999, s. 21; **APAK** Sudi, *Sermaye Piyasaları ve Borsa*, Eskişehir 1995, s. 32.

²⁵ **DOĞAN**, s. 11.

e. Kurucu ve İntifa Hisse Senetleri

İntifa senetleri, sahiplerine ortaklık hakkı yerine yalnızca tasfiye neticesine veya net kâra iştirak hakkı ya da yeni ihraç edilecek hisse senetlerinden satın alma yetkisi veren kıymetlerdir²⁶.

TTK'nın 502. maddesinde yer alan

“Genel kurul, esas sözleşme uyarınca veya esas sözleşmeyi değiştirerek, bedeli kanuna uygun olarak yok edilen payların sahipleri, alacaklılar veya bunlara benzer bir sebeple şirketle ilgili olanlar lehine intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilir. Bu senetlere 348 inci madde uygulanır. (2) Kurucular için çıkarılanlar da dâhil olmak üzere, intifa senetleri emre ve hamiline yazılı olabilir.” ve 503. maddesinde yer alan *“(1) İntifa senedi sahiplerine pay sahipliği hakları verilemez; ancak, bu kişilere, net kâra, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya yeni çıkarılacak payları alma hakları tanınabilir”*

hükmü gereğince; şirketin yönetimine katılma hakkını vermeyip yalnızca şirket kârının bir kısmına ortaklık olanağı sağlayan, daimi kurucuların adlarına ihraç edilen, belirli bir sermaye payını temsil etmekten uzak mahiyetteki hisse senetleri “kurucu hisse senetleri” olarak tanımlanmaktadır²⁷.

Diğer taraftan TTK'nın 348. maddesinin 1. fıkrasında geçen *“(1) Şirketi kurdukları sırada harcadıkları emeğe karşılık olarak kuruculara, para ve bedelsiz pay senedi vermek gibi şirket sermayesinin azalması sonucunu doğurabilecek bir menfaat tanınamaz. Bu hükme aykırı esas sözleşme hükümleri geçersizdir. Ancak, dağıtılabilir kârdan 519 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde beş kâr payı ayrıldıktan sonra kalanın en çok onda biri intifa senetleri bağlamında kuruculara ödenir”* hükmü uyarınca, kuruculara şirketi kurdukları esnada harcadıkları emeğin karşılığı olarak, para ve bedelsiz hisse senedi

²⁶ KARAN Mehmet, *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi*, Ankara 2001, s. 306.

²⁷ ÖRMECİ Musa, *Gelir ve Kurumlar Vergisinde Menkul Sermaye Kazançlarının Vergilendirilmesi, Gelir Beyanı ve Beyanname Düzenleme Örnekleri*, İstanbul 1998, s. 138.

verme mahiyetinde, şirket sermayesini azaltacak bir menfaat tanınmamakta, söz konusu hükme aykırı esas sözleşme düzenlemeleri geçersiz kabul edilmektedir.

4. HİSSE SENETLERİNİN TÜREVLERİ

a. Katılma İntifa Senetleri

Sermaye Piyasası Kurulu Seri: III, No: 10 Katılma İntifa Senetleri Tebliği'nin 4. maddesi uyarınca; anonim şirketlerin nakden satılmak amacıyla, tasfiye bakiyesinden faydalanma, ortaklık haklarına sahip olmadan kârdan pay alma ve söz konusu Tebliğ'de belirtilen imkânların bir kısmından veya tamamından faydalanma hakkını sağlayan katılma intifa senedi çıkarabilecekleri düzenlenmiştir. Katılma intifa senetleri, sözleşmede belirtilmek şartıyla genel kurul kararı marifetiyle süresiz şekilde çıkarılabilmekte ve hamiline veya nama yazılı olarak düzenlenebilmektedir²⁸.

b. Oydan Yoksun Hisse Senetleri

Oydan Yoksun Hisse Senetleri (OYHS); *“ihraççılarının sadece sermaye artırımını ile ihraç edebilecekleri, sahibine kâr payından ve istendiğinde tasfiye bakiyesinden imtiyazlı olarak yararlanma hakkını ve oy hakkı hariç diğer tüm ortaklık haklarını sağlayan nama veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilen kıymetli evraktır”*.²⁹

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Oydan Yoksun Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar Tebliği'nin³⁰ 4. maddesi gereğince OYHS; *“anonim şirketlerin sermaye artırımını ile ihraç edebilecekleri, oy hakkı hariç, sahibine kar payından ve istendiğinde tasfiye*

²⁸ TANER – POLAT, s. 166.

²⁹ PARASIZ M. İlker, *Para, Banka ve Finansal Piyasalar*, Bursa 2002, s. 80.

³⁰ SPK Seri: 1 No: 30 sayılı Tebliğ SPK Seri: 1 No: 36 sayılı Tebliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

bakiyesinden imtiyazlı olarak yararlanma hakkı ve diğer ortaklık haklarını sağlayan hisse senetleri” olarak nitelendirilmektedir.

Söz konusu Tebliğ’in 8. maddesi uyarınca anonim şirketlerin OYHS çıkarabilmeleri; sözleşmelerinde OYHS çıkarılmasına dair düzenleme bulunmasına, şirket yetkili organının bu yönde karar almasına, sözleşme kapsamında OYHS’ye kâr payından ve talep edildiğinde tasfiye bakiyesinden ayrıcalık tanınmasına ayrıca kâr payında imtiyaz nispetinin gösterilmesine ve ihraç edilecek OYHS nominal değer tutarının, ödenmiş sermayenin %75’ini aşmayacağını sözleşmede belirtilmesine bağlanmıştır.

c. Kâr Zarar Ortaklığı Belgeleri

Kar Zarar Ortaklığı Belgesi (KZOB), sahibine bir anonim şirketin faaliyetlerinin tamamı veya belirli bir girişiminin kârına katılmayı veya zararının mahsubu olanağını temin eden, nama veya hamiline yazılı olarak ihraç edilebilen alacak senetleridir³¹.

SPK’nın Seri: III, No: 27 Tebliğinde yer alan düzenlemesinin 4. maddesi gereğince; anonim şirketlerin, *“kar ve zarara ortak olmak üzere, tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak için; yurtiçinde satılmak üzere Türk Lirası üzerinden veya yabancı paraya endeksli, yurt dışında satılmak üzere ise, Türk Lirası veya yabancı para üzerinden ya da yabancı paraya endeksli”* KZOB kapsamında menkul kıymet çıkarabilecekleri, fakat menkul kıymet satımı ile meşgul olan şirketlerin bu belgeleri çıkartamayacakları düzenlenmiştir. Bu hüküm çerçevesinde KZOB, anonim şirketlerce ihraç edilen, sahibine yönetimde oy hakkı vermediği halde kâr ve zarara ortak olarak ortaklık hakkı veren, bir vade neticesinde anapara ve kâr payı alma hakkı bahşeden fakat varlıkları ve alacakları üzerinde

³¹ **TEKİNALP Ünal - POROY Reha - ÇAMOĞLU Ersin**, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 10. Tıpkı Bası, İstanbul Nisan 2007, s. 567.

belgeyi ihraç edenin mülkiyet hakkının bulunmadığı menkul kıymet şeklinde tanımlanabilmektedir³².

B. TAHVİLLER

Mülga TTK'nın 420. maddesinin gereğince, anonim şirketler ödünç para bulabilmek maksadıyla itibari kıymetlerinin eşit ve ibarelerinin de aynı olmak üzere çıkarmış oldukları borç senetleri tahvil olarak tanımlanmaktadır. Tahvil ihraç eden anonim şirketler faiz mukabili yabancı kaynaklar toplamakta, tahvil hamili ise şirketin yönetimine katılamamakta yalnızca şirketten tahvil faizi alacaklısı haline gelmektedir. Bu durumda tahvil hamili vade sonunda tahvil anapara ve faizini talep edebilmektedir. Şirketin kârlılık veya zararlılık durumunun bahse konu faiz gelirleri bakımından herhangi bir ağırlığı bulunmamaktadır³³.

Yürürlükteki 6102 sayılı TTK'da ise tahvil borçlanma senetleri arasında sayılmıştır. Kanunun 506. maddesi içerisinde yer alan

“(1) 504 ve 505 inci madde hükümlerine bağlı borçlanma senetlerinin toplam tutarı, sermaye ile bilançoda yer alan yedek akçelerin toplamını aşamaz; kanunların bilançoya konulmasına izin verdiği yeniden değerlendirme fonları da toplama katılır. Kanunlardaki istisnalar saklıdır”

hükmü uyarınca mezkûr madde hükümlerine bağlı borçlanma senetlerinin toplam tutarına ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Tahviller ile hisse senetleri arasındaki en önemli fark, bir mülkiyet senedi olan hisse senetleri, sahiplerinin bu senetleri çıkaran kuruluşun ortağı olmasına karşın; tahvillerin bir borç senedi olması ve sahiplerinin tahvil çıkaran kuruluşun uzun

³² DOĞAN, s. 14.

³³ PARASIZ, s. 50; GÜNAL Vural, *Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri*, İstanbul 1997, s. 60-61.

vadeli alacaklısı olmasıdır. Bu itibarla şirket, tahvil yoluyla yabancı sermaye elde ederken, hisse senedi öz sermaye elde etmek amacıyla çıkarılmaktadır³⁴.

Tahvillerin vadesi iki yıldan az olmamak üzere serbestçe belirlenebilmekte, satış süresinin son günü vadenin başlangıç tarihi olmaktadır³⁵. Tahvillerin üzerinde yazılı olan vadede ödenmesi gerekmektedir. Tahvillerde anapara ve faizlerin elde edilme zamanı, bunların vergilendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Tahviller, vade tarihinde sahibine üzerinde yazılı olan faiz ve anaparayı talep etme hakkı kazandırmaktadır. Bu hakkın doğması ile tahvillerden hukuki tasarruf olanağı sağlanmakta ve bu şekilde gelir elde edilmektedir³⁶.

1. TAHVİL TÜRLERİ

a. Devlet ve Özel Sektör Tahvilleri

Hazine ve Maliye Bakanlığı borçlanma ihtiyacını iç piyasadan karşılamak üzere Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) ihraç etmektedir. DİBS'ler genel olarak vadeleri dolmadan paraya dönüştürülemeyen, devletin DİBS sahiplerine vade sonunda borç miktarını ödemekle yükümlü olduğu senetlerdir.³⁷

DİBS'ler çıkarılma usulleri, vadeleri, çıkarıldıkları para birimi türü, faiz ödeme çeşitleri ve çıkarılma amacı dikkate alınarak farklı bakımlardan sınıflandırılmaktadır. Bununla birlikte en çok kullanılan tasnif türü vade özelliği gözetilerek yapılandır. Bir yıl ve daha uzun vadeli DİBS'ler devlet tahvili, bir yıldan kısa vadeli DİBS'ler ise hazine bonusu şeklinde tanımlanmaktadır. Genellikle kuponsuz, kısa vadeli, tasarruf bonoları orta vadeli tahvil niteliğinde olan hazine bonolarının çıkarılma koşulları ve faiz oranları birbirinden farklıdır. Vadesi uzun olan devlet tahvillerinin ise her zaman işlemiş faiziyle beraber nakde çevrilebilmesi nedeniyle faiz oranları daha düşük

³⁴ **GÜRLEK** Sedef Pelin, *Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 30.

³⁵ **SÜMER** Ayşe, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat*, İstanbul 2002, s. 27.

³⁶ **KARAKOÇ** Yusuf, *Genel Vergi Hukuku*, Ankara 2007, s. 197.

³⁷ **İNAM** Mehmet, *Sermaye Piyasası*, Ankara 2007, s. 435.

olmaktadır. Ayrıca devlet tahvillerinin ihalelerde teminat olarak kullanılabilme özelliği de bulunmaktadır.³⁸

Devletin yanında, özel sektör de tahvil çıkarabilmektedir. Özel sektör tahvilleri, *“anonim şirketlerin borç para bulmak amacıyla ve vadeleri iki yıldan az olmamak kaydıyla çıkarttıkları, itibari değerleri eşit ve ibareleri aynı olan borçlanma senetleridir.”* Bu tahviller, özel sektör tarafından re’sen belirlenen ve sahiplerine önceden belirlenmiş oranda faiz kazancı temin eden, anonim şirketlerin uzun vadeli yabancı kaynak finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çıkarılan tahvil türüdür.³⁹

b. İkramiyeli Tahviller

Tahvil satışlarının teşvik edilmesi amacıyla faiz ile erken satış priminin dışında para ikramiyelerinin de verilebildiği görülmektedir. Bununla birlikte, alıcılara temin edilecek faydalar tahvilin itfa tablosunda gösterilen faiz ödeme tutarının içinde yer almaktadır⁴⁰. Ülkemizde tahvil sahiplerine nakdi ikramiyeli çekilişler de dâhil faiz dışında bir fayda sağlanamamaktadır.⁴¹

c. Başa Baş, Primli ve İskontolu Tahviller

Tahvilin üzerinde yazılı değerle satışa sunulması halinde, bahse konu tahvillere başa baş tahvil; nominal değerlerinden daha düşük bir bedel ile satışa çıkarılması durumunda ise primli tahvil denmektedir. TTK’nın 347. maddesi hisse senetlerinin nominal değerlerinden daha düşük bir bedel ile ihraç edilmelerini yasaklamasına

³⁸ DOĞAN, s. 17; BOLAK, 2001, s. 127.

³⁹ ATEŞAĞAOĞLU, s. 50.

⁴⁰ DOĞAN, s. 18.

⁴¹ CEYLAN – KORKMAZ, s. 116.

rağmen tahviller için böyle bir sınırlama söz konusu değildir⁴². Zira tahvil ihraçlarını düzenleyen mevzuat hükümlerine göre; tahvillerin nominal değerleri baz alınarak %5'i kadar düşük bedel ile ihracına izin verilebilmektedir. Bunun yanında faiz işletilmesine başlandığı tarihin öncesinden satın alan kişilere, erken satın alma süresine denk gelen faiz tutarınca iskonto yapılabilir. ⁴³

d. Garantili ve Garantisiz Tahviller

Çıkarılmış olan tahvillerin satış imkânının arttırılması amacıyla çıkaran şirket bir bankanın ya da bir holdinge bağlıysa bağlı bulunduğu holdingin garantisini sağlamaktadır. Bankaların ya da holdinglerin garantisinin olması, çıkarılan tahvillerin anaparaları ile faizlerinin vadesi dolunca geri ödenmesini içermektedir. Bu şekilde ihracı söz konusu olan tahviller garantili tahvil olarak nitelendirilmektedir. Garantili tahvil ihraç edilmesi halinde işletmenin arsa, makine, bina gibi bazı varlıkları tahvil faizinin ödenmeme ihtimaline karşı ipotek ettirilmektedir. Garantisiz tahviller ise, şirketin mal varlığının garantisi altında veya garanti kapsamayan şekilde de çıkartılabilmektedir⁴⁴.

e. Paraya Çevrilebilir Tahviller

Özel sektör tahvillerinin vadesinin iki yıl süreden daha az olmamak koşuluyla serbest olarak belirlenebilmesi mümkündür. Çıkarılan tahvil bedellerini vadesinin sonunda geri ödenmesi de genelde bir seferde değil, normal ekonomik koşullarda beş yıla kadar varan bir itfa planının çerçevesinde yapılmaktadır. Tahvillerin bazılarında ise tahviller ihraç olduğundan itibaren belirli bir zaman geçmesinin

⁴² **BOZER** Ali - **GÖLE** Celal, *Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi*, Ankara 2004, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 90.

⁴³ **CEYLAN** – **KORKMAZ**, s. 116; **EROL** Ahmet - **YILDIRIM** Ercan, *Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi*, Şubat 2001, s. 65-66.

⁴⁴ **ÇAPANOĞLU** Mustafa Birol, *T.C. ve Dış Ülkelerde Sermaye Piyasası Özelleştirme Uygulamaları ve Menkul Kıymet Borsaları*, İstanbul 1993, s. 50.

ardından istenilen zamanda işlemiş olan günlük faizi ile beraber paraya çevrilebilme imkânına sahiptir. Bazı tahvillerde bu olanak her an kullanılabilmekte olup, böyle tahviller paraya çevrilebilme kolaylığı olan tahviller olarak ifade edilmektedir⁴⁵. Bir kısım tahvillerde ise şirkete istemde bulunulması durumunda söz konusu tahviller itfa kapsamına alınarak faiz ödeme tarihinde kupon ödemesiyle beraber itfa edilmektedir.⁴⁶

f. Hamiline ve Nama Yazılı Tahviller

Tahviller tüm menkul kıymetlerde geçerli olduğu gibi nama ve hamiline yazılı olabilmektedir. Bununla birlikte ülkemiz uygulamasında tahviller geleneksel olarak sadece hamiline ihraç edilmektedir.⁴⁷

g. İndeksli Tahviller

İndeksli tahviller yüksek enflasyon dönemlerinde görülmekte olan bir tahvil çeşididir. Değişken faizli tahvillerde yalnız faiz oranı enflasyona karşı koruma altına alınmaktayken, indeksli tahviller anaparanın enflasyon sebebiyle küçülmesine engel olmaktadır. Anapara enflasyona karşı korunduğu için, faiz oranları düşük olabilmektedir. Faiz oranının diğer tahvillere nazaran düşük olması, indeksli tahvil ihraç eden şirketlerin faiz ödeme yükünü azaltmakta, bu durum da ihraççı şirketlerin indeksli tahvil tipinden yararlanma imkânını arttırmaktadır.⁴⁸

Anaparayı korumak bakımından döviz veya altına indeksli tahviller daha teminatlı durumdadırlar. Bu şekildeki tahvillerin ihraç tarihlerinin ve vade günlerinin

⁴⁵ GÜRLEK, s. 36.

⁴⁶ DOĞAN, s. 18-19.

⁴⁷ ALTAY, s. 17.

⁴⁸ BOLAK, 2001, s. 85.

arasındaki altın fiyatlarında veya belirli bir döviz kurunda gerçekleşen artış oranı dikkate alınıp anapara arttırılmak suretiyle tahvil sahibine ödenmektedir.⁴⁹

h. Değişken ve Sabit Faizli Tahviller

Fiyat artışlarının yüksek olduğu süreçlerde piyasalarda geçerli olan faiz oranlarının tahvil faiz oranlarını aşması veya faiz oranlarının sık sık değiştirilmesi nedeniyle tahvil piyasasında istikrarsızlık meydana gelmektedir. Merkez Bankası ilk defa 1981 yılında tahvil piyasasının önünü açabilmek için ileriye dönük faiz riskini bertaraf etmek amacıyla değişken faizli tahvilleri çıkarmıştır. Faiz ödemeleri üç, altı aylık veya bir yıllık dönemler çerçevesinde kuponlara dayalı olarak yapılabilmektedir. Değişken faizli tahvillerde faiz gelirini korumak maksadıyla faiz oranı zaman içerisinde enflasyon dikkate alınarak ayarlanmaktadır.⁵⁰

Sabit faizli tahvil kapsamında ise en baştan belirlenen faiz oranı geçerli olmaktadır. Söz konusu tahviller sahiplerine üzerinde yazılı olan faiz tutarından başka bir getiri sağlamamakla birlikte bu tür tahvillere değişken faizli tahvillere nazaran uygulamada daha sık rastlanmaktadır.⁵¹

2. TAHVİL TÜREVLERİ

a. Kâra İştirakli Tahviller

Kâra iştirakli tahvil, sahibine faiz verilmesi yerine, oranı belirtilen miktarda, ihraç eden anonim şirkete kârını talep hakkı sağlayan bir katılma senedir. Anonim

⁴⁹ DOĞAN, s. 19-20.

⁵⁰ TEKİN Cem - KARTALOĞLU Emre, *Yeni Sisteme Göre Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, 2. Baskı, İstanbul 2006, s. 29.

⁵¹ GÜRLEK, s. 38.

şirketler ve Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) ana sözleşmesinde belirtilmek kaydıyla ihraççı niteliği taşımaktadır⁵².

Bu tür tahvillerin diğer tahvillerden, getirinin belirli bir faiz oranı yerine tahvil ihraç eden şirketin, vergi öncesi bilanço kârından pay vermesine bağlı olması yönüyle ayrılmaktadır. Kâra iştirakli tahvillerde esas ödeme ortaklık kârı oluştuktan sonra yapılmakta ancak, yıl içerisinde de mahsuben ödeme yapılabilmektedir. Bu itibarla, kâra iştirakli tahvillerde, ihraç eden işletmenin kâr etmesi durumunda ödeme yapılmaktadır. Ayrıca, bunların faiz ödemeleri vergi matrahından da mahsup edilebilmektedir⁵³. Bu tip tahvillere ödenecek kâr payları, vergiden önceki dönemin safi ticarî kârı üzerinden hesaplanmaktadır.⁵⁴

b. Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller

Hisse Senedi ile Değiştirilebilir Tahviller (HDT), ihraç esnasında izahname ile sirkülerinde düzenlenen esaslar kapsamında, ihraç eden şirket tarafından HDT ve değiştirilmek üzere artırılan sermayeyi temsil eden hisse senetleriyle değiştirme hakkı sağlayan menkul kıymetlerdir. En önemli nitelikleri tahvillerin sağladığı anapara teminatı ile hisse senetlerinin verdiği sermaye gelirini birlikte sunmasıdır.⁵⁵

HDT'lerin vadesi 2 - 7 yıl arasında olabilmekte ve vadesinin başlangıç tarihi itibarı ile en az 2 yıl sonra hisse senetleri ile değiştirilebilmektedir. Değiştirme fiyatını, HDT sahiplerinin tahvillerini, hisse senetleriyle değiştirmek istemeleri durumunda bu hisse senetlerine uygulanacak olan fiyatı olarak ifade edebiliriz. Değiştirme oranını da; hisse senetleri ile değiştirmenin göstermektedir.⁵⁶

⁵² ÖZTAN Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncelleştirilmiş 15. Bası, Ankara 2008, s. 31.

⁵³ CEYLAN – KORKMAZ, s. 115.

⁵⁴ YASAMAN Hamdi, *Menkul Kıymetler Borsası Hukuku*, İstanbul 1992, s. 62.

⁵⁵ ÜLGİN - HELVACI - KENDİGELEN – KAYA, s. 27.

⁵⁶ DOĞAN, s. 117.

C. BONOLAR

Bono; devlet kurumsal firmalardan yatırımcıların sabit veya değişken faiz oranlarıyla belirlenen süre içerisinde kredi aldığını gösteren bir belgedir. Bonoların bilinen ilk özelliği vadeleridir. Bononun vadesi 2 aydan az veya 12 aydan fazla olamaz. Şirketler ya da devlet tarafından çıkarılırlar. Bonolar bu özellikleri sebebiyle hisse senetlerine benzemektedir.

1. SERMAYE PİYASASI BONOLARI

Sermaye piyasasında bonolar; banka bonoları, banka garantili bonolar ve finansman bonoları olarak üç grupta incelenmektedir.

a. Banka Bonoları

Banka bonoları, kalkınma ve yatırım bankalarının finansman eksikliklerinin giderilmesi amacıyla borçlu vasfıyla düzenlenip, SPK'nın kayıt altına almasından sonra çıkarılan emre veya hamiline yazılı kıymetli evraktır. Mevduat bankalarının bono ihraç yetkileri bulunmamaktadır. Banka bonoları ilgili bankalarca bir yıl vadeli mevduata azami faiz oranının belli bir katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak oranı geçmemek üzere iskonto edilmiş fiyat üzerinden satılmaktadır⁵⁷.

b. Banka Garantili Bonolar

Kalkınma ve yatırım bankaları vasıtasıyla kredi kullanmakta olan anonim şirketlerin, söz konusu kredilerin güvencesi olarak borçlu sıfatıyla düzenlediği, alacaklı bankalara verdikleri emre muharrer senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan banka tarafından kendilerinin garantisinde olarak ve SPK tarafından kayıt altına

⁵⁷ TANÖR, s. 125.

alınmasından sonra ihracı yapılmış olan kıymetli evrak olarak tanımlanmaktadır. Bankaların, ihraç etmiş oldukları banka garantili bonolarda belirtilen mali yükümlülöklere kefil oldukları kabul edilmektedir⁵⁸.

c. Finansman Bonoları

Borçlanma Araçlarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliğinin 55. maddesi uyarınca finansman bonoları, *“ihraççıların borçlu sıfatıyla düzenleyip ihraç ederek iskonto esasına göre sattıkları menkul kıymet”* olarak tarif edilmiştir.

Finansman bonolarının vadesi 60 ila 720 gün arasında olabilmektedir. Vadelerinin kısa olmaları sebebiyle para piyasası aracı şekline kabullenilen finansman bonoları, emre veya hamiline yazılı olarak düzenlenen sermaye piyasası araçlarıdır⁵⁹. Bu bonoların vadesinin başlangıç tarihi, satışa sunuldukları ilk gün olmaktadır. Ayrıca bono, vadesinin ¼’ünü aşmayacak satış süresi kapsamında iskonto temelinde hesaplanan kıymet üzerinden satılmaktadır. Finansman bonolarının nominal değerini ana para ve faiz teşkil etmektedir⁶⁰.

Finansman bonoları güvence durumuna göre aşağıdaki çeşitlere ayrılmaktadır⁶¹.

A tipi: Garantisi bulunmayan finansman bonoları,

B tipi: İhraççıya açılan bankaların kredisıyla desteklenmekte olan finansman bonoları,

C tipi: Banka garantili finansman bonoları,

E tipi: Hazine garantili finansman bonoları,

⁵⁸ DOĞAN, s. 23.

⁵⁹ ÜNAL Oğuz Kürşat, *“Finansman Bonoları”*, *Yaklaşım Dergisi*, S. 91, Temmuz 2000, s. 36.

⁶⁰ DOĞAN, s. 23.

⁶¹ YILMAZ Celali, *Sermaye Piyasasında Vergilendirme*, Ankara Aralık 1995, s. 317-318.

F tipi: Bir anonim şirketin müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatı ile ödeme vaadini taşıyan finansman bonoları.

2. HAZİNE BONOLARI

Hazine bonoları, hazine tarafından Devletin bütçe açıklarının finansmanı için başvuru, kısa vadeli borçlanma maksadıyla çıkarılmış olan ve kıymetli evrak niteliği taşıyan sermaye piyasası araçlarıdır. Devlet bütçe açıklarını gidermek veya kısa vadeli kredi gereksinimlerini karşılamaya yanı sıra kamu yatırımı için gerekli olan finansmanı temin etmek amacıyla da Hazine bonoları çıkarılmaktadır⁶².

Diğer bonolara kıyasla Hazinece ihraç edilmesinin haricinde çok da farklı olmayan hazine bonolarında kupon bulunmamaktadır. Hazine bonolarının üzerinde itibari değer yazılı olup, satışı iskontolu yapılmaktadır. Hazine bonolarına talebin fazla olması durumunda iskonto oranı ve bononun getirisi düşük, fiyatı ise yüksek olmaktadır⁶³.

Faiz oranları özel sektör bonolarına nazaran düşük olmasına karşın, bu faizin vergiden istisna edilmiş olması, talep edilmesi halinde birikmiş faiziyle beraber nakde çevrilebilmesi veya devlet ihalelerinde teminat olarak kullanılabilmesi gibi nedenlerle Hazine bonoları yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir⁶⁴.

⁶² **BAYRAKTAR** Sibel Kumbasar, *Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi*, 1994, (58), s. 58.

⁶³ **KARSLI** Muharrem, *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, İstanbul 1989, s. 352.

⁶⁴ **BOLAK** Mehmet, *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, İstanbul 1994, s. 30.

D. EUROBOND

Devletin en çok önem arz eden finansman araçlarının birisi olan eurobondlar devlet dış borçlanma senetleridir⁶⁵. Eurobond, yurt dışı piyasalardan borç para bulabilmek için döviz cinsinden ihraç edilen ve yurt dışında satılan tahvillerdir⁶⁶. Başka bir anlatımla, uluslararası bankaların, finans şirketleri ile aracı kurumların teşkil ettikleri piyasada tedavüle çıkarılan, bazen herhangi bir ülkeyi, bazen de ekonomik toplulukları ya da kimi ülkeleri esas alan tahviller eurobond olarak nitelendirilmektedir. Dış borçlanma senedi niteliği taşıyan ve uluslararası piyasada işlem gören eurobond, devlet veya özel sektör tarafından çıkarılan döviz türünden kupon ödemeli ve sabit faizli borçlanma özelliği taşımaktadır⁶⁷.

Eurobondlar, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca ihraç edilmektedir. Söz konusu tahviller temelde tahvili ihraç eden ülkenin sınırları haricinde dolaşımda bulunmak ve satılmak üzere çıkarılmakta, ihraç eden ülkenin bir takım şartlarından etkilenmekte, bu kapsamda borçlanma maliyeti o ülkenin koşullarına dayalı olarak değişmektedir. Eurobondlar yatırımcısına alacaklı olma hakkı vermekte, menkul kıymet olarak nominal değeri taşımakta, belirlenmiş bir tutarı temsil etmekte, orta veya uzun vadeli olan bir yatırım vasıtası olarak kullanılmakta ve dönemlik kazanç sağlamaktadır. Fazla miktarda ve seri olarak çıkarılmaları nedeniyle eurobondlar misli özellik taşımaktadır⁶⁸.

⁶⁵ CİN Ertuğrul, “Vergiye Doğuran Olayın Yeri ve Eurobond’ların Türkiye’de Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 293, Ocak 2006, s. 79.

⁶⁶ SARISU Ekrem, “2002 Yılı Eurobond Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, Ekim 2002, s. 219.

⁶⁷ EROL - YILDIRIM, s. 25; TOPALOĞLU Bora, “01.01.2006 Tarihinden İtibaren İhraç Edilen Eurobond’lardan Elde Edilen Gelirlerin Vergileme Rejimi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 304, Aralık 2006, s. 108.

⁶⁸ AKBAY Ercan - ÖZCAN Turgut, “Eurobondların Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 275, Temmuz 2004, s. 31

E. GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİ

2983 sayılı “Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanunun” 3. maddesinin gereğince Gelir Ortaklığı Senetleri (GOS),⁶⁹ *“Kamu kurum ve kuruluşlarına (Kamu İktisadi Kuruluşları ve İktisadi Devlet Teşekkülleri dahil) ait altyapı tesislerinin gelirlerine hakiki ve hükmi şahısların ortak olması için çıkarılacak senetler”* şeklinde tanımlanmıştır.

Söz konusu senetler, baraj, köprü, karayolu, elektrik santrali, elektronik haberleşme sistemlerinin ve sivilin kullanımlarına dönük deniz ile hava limanları ve benzerleri üzerinden elde edilen gelirleri kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan gelirlerine ortaklık sağlamaktadır. Hamiline olarak çıkarılan bu senetlerin satışı, satış duyurusunda belirtilen süreler içerisinde, bankalar, aracı kurumlar ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen kamu kurumları vasıtasıyla yapılmaktadır⁷⁰. GOS, değişken faizli tahvillerin niteliklerini taşımakta, üç veya beş yıllık vadeler şeklinde ihraç edilmekte, TL cinsinden ihraç edilenlerde Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) üzerinden asgari bir getiri oranını garanti etmekte, ödemeleri yılda iki kez döviz ya da Türk Lirası cinsinden yapılmaktadır⁷¹.

Pay senedi niteliği taşımayan GOS kapsamında senet sahibi, senedi ihraç eden kuruluşun ortağı olmamakla birlikte, gelir elde eden kuruluşun gelirlerinden pay almaktadır. Söz konusu senette belirli bir vade olmasına rağmen senet sahibine ödenecek kâr payı önceden tespit edilmiştir⁷². Vergi avantajı, güvence olarak kullanılabilme, istenildiği zaman paraya çevrilebilme, belli sürelerde gelir dağıtımı yapılması ve enflasyonun üzerinde getiri sağlaması gibi avantajlarının yanında,

⁶⁹ Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 17/3/1984 Sayı:18344

⁷⁰ GÜNAL, s. 60-61.

⁷¹ APAK, s. 83.

⁷² BOZKURT Ünal, *Menkul Değer Yatırımları Yönetimi*, İstanbul 1998, s. 240.

bunlara devlet tarafından garanti edilen enflasyon oranının üzerinde gelir sağlanması gibi dezavantajları da bulunmaktadır⁷³.

F. GAYRİMENKUL SERTİFİKALARI

Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri: III, No: 19 “Gayrimenkul Sertifikalarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Uyulması Gereken Esaslar Tebliği”nin 3. maddesinde gayrimenkul sertifikaları, *“belirli bir gayrimenkul projesini gerçekleştirmeyi üstlenen ve gayrimenkul sertifikasının içerdiği edimleri yerine getirmekle yükümlü olan anonim ortaklıkların, bedellerini inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri, nominal değeri eşit, hamiline yazılı menkul kıymetler”* olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu Tebliğin 4. maddesi gereğince gayrimenkul sertifikası çıkarmak isteyen şirketlerin; gayrimenkul sertifikası çıkarılmasına konu teşkil edecek projeye denk büyüklüklerdeki asgari bir projeyi, SPK’ya başvuru tarihinden evvelki beş yıl içinde tamamlamış olması ve üstüne aldığı projeyi bitirebilecek yetkinliği haiz olduğunu tevsik etmesi gerekmektedir. Alacak senedi tipinde kıymetli evrak niteliği taşıyan bu sertifikalar, toplu konut projeleri bazında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi tarafından ihraç edilmekte, hamiline yazılı olarak düzenlenmekte ve ikinci el piyasasında işlem görebilmektedir⁷⁴.

G. VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMETLER

SPK’nun “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerin Kurul Kaydına Alınması Esasları” Tebliği’nin 3. maddesi uyarınca Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK); bankalar, genel finans ortaklıkları, finansal kiralama yapmaya yetkili

⁷³ CANBAŞ Serpil – DOĞUKANLI Hasan, *Finansal Pazarlar*, İstanbul 1997, s. 66.

⁷⁴ CEYLAN – KORKMAZ, s. 137-138.

kuruluşla, finansman şirketleri ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarının ticarî işlemleri sebebiyle doğmuş olan ya da mezkûr tebliğ hükümlerinin kapsamında elde edeceği alacakların karşılığı olarak, SPK tarafından kayıt altına alınarak çıkarılan ve Tebliğ'in 6. maddesi kapsamında yer alan unsurları taşıyan menkul kıymet şeklinde tanımlanmıştır.

Başka bir anlatımla VDMK, bankalar, genel finans ortaklıkları, finansman şirketleri, finansal kiralamaya yetkili kuruluşlar ile gayrimenkul yatırım ortaklıklarınca çıkarılabilmektedir. Bankalar haricindekiler tarafından çıkarılan VDMK'da, SPK tarafından gerek görülmesi halinde banka garantisi sağlanması gerekmektedir⁷⁵.

Tahvil, yeni bir borçlanma ile fon sağlanması iken, VDMK, işletmeyi yeni bir borç altına sokmaksızın, mevcut alacakların paraya çevrilerek bağlı fonların çözülme olanağı sağlanmasıdır. Diğer bir deyişle, VDMK, menkul kıymetleştirme uygulamasının alacak esaslı bir uyarlamasıdır. Menkul kıymetleştirme; bir yandan doğrudan finansman, kredi kullanmak yerine menkul kıymet ihracı ile fon sağlama olarak tanımlanırken, diğer yandan kredilerin ve alacakların bir paket haline getirilerek, bu pakete dayanan bir menkul kıymet oluşturulup, yatırımcılara satılması olarak nitelendirilmektedir. İşte bu şekilde oluşturulan menkul kıymete VDMK denmektedir⁷⁶.

H. ALTIN, GÜMÜŞ VE PLATİN BONOLARI

İstanbul Altın Borsası üyesi banka ve kıymetli maden aracı kurumları tarafından, belirli miktarlarda kıymetli madenler cinsinden ihraç edilerek iskontolu ya da iskontosuz olarak satılan menkul kıymetlere "Altın, Gümüş ve Platin Bonoları" denmektedir. Bu bonoların vadeleri 60 günden az 360 günden fazla olamamaktadır. Halka arz edilmek üzere iskonto temelinde satışa sunulmakta olan söz konusu

⁷⁵ ALTAN Mikail, *Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık*, İstanbul Ekim 2001, s. 124.

⁷⁶ TEKER Murat Bahadır, *Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırımı*, No: 43. Ankara 1995, s. 94.

bonoların satışlarında uygulanacak vadeye uygun iskonto oranları yıllık bazda hesaplanarak, satışların yapılacakları yerlerde satış süresinde ihraç eden tarafından ilan edilmektedir. Bu bonoların satış bedeli, esasları izahnameler ve sirküler içerisinde belirtilmek şartıyla, Türk Lirası, döviz ya da kıymetli maden şeklinde tahsil edilmektedir⁷⁷.

İ. YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 48. maddesi 1. fıkrasında yapılmış olan tanımlama çerçevesinde, yatırım ortaklıkları, “sermaye piyasası araçları, gayrimenkul, girişim sermayesi yatırımları ile Kurulca belirlenecek diğer varlık ve haklardan oluşan portföyleri işletmek amacıyla, paylarını ihraç etmek üzere kurulan sabit veya değişken sermayeli anonim ortaklıklardır”.

Söz konusu Kanun’un 49. maddesinin 1. fıkrası uyarınca

“yatırım ortaklıklarına kuruluş izni verilebilmesi için; kayıtlı sermayeli anonim ortaklık şeklinde kurulmaları, başlangıç sermayelerinin Kurulca belirlenen miktardan az olmaması, paylarının nakit karşılığı çıkarılması ve pay bedellerinin kuruluş sırasında tam ve nakden ödenmesi, ticaret unvanlarında Yatırım Ortaklığı ibaresinin bulunması, esas sözleşmelerinin bu Kanun ve ilgili düzenlemelerde yer alan hükümlere uygun olması, Kurulca yetkilendirilmiş bir kuruluşun portföy saklama hizmetini yürütmek üzere belirlenmiş olması ve Kurulca belirlenecek diğer şartları taşıması” gerekmektedir.

J. YATIRIM FONU KATILMA BELGESİ

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 52. maddesinde yer alan

⁷⁷ DOĞAN, s. 27-28.

“Bu Kanun hükümleri uyarınca tasarruf sahiplerinden fon katılma payı karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, inançlı mülkiyet esaslarına göre Kurulca belirlenen varlık ve haklardan oluşan portföy veya portföyleri işletmek amacıyla portföy yönetim şirketleri tarafından fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan mal varlığına yatırım fonu adı verilir”

hükmüyle yatırım fonu kavramı tanımlanmıştır.

Yatırım Fonu Katılma Belgeleri (YFKB), bir fonun, ortaklığın veya yatırımın kârının belli bir yüzdesini temsil ederek sahiplerine hak sağlaması bakımından hisse senetleriyle benzeşmektedir. Zira bu senetler hisse senetlerinin bir alt grubunu oluşturmaları nedeniyle “katılma senetleri” olarak da adlandırılmaktadır. YFKB, sahibine, fon kârı ile tasfiye bakiyesine katılma ve katılma belgesinin geri alınması haklarını vermektedir⁷⁸. Söz konusu belge dilendiği zaman fona iade edilerek nakde çevrilebilmektedir. Yatırım fonunun tamamı tek bir menkul kıymet türüne veya farklı menkul kıymet türlerine bağlanabildiğinden bu belgelerin kâr garantisi söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte fonun tamamen tahvile bağlanmış olması durumunda kesin kâr durumu hâsıl olmaktadır⁷⁹.

Menkul kıymet niteliği taşıyan YFKB’de, tasarruf sahibi ile portföy veya portföy yönetim şirketleri arasında yapılan kolektif yatırım sözleşmesi ile ortaklığa benzer haklar sağlanmakta, tüzel kişiliği bulunmayan fonun mal varlığı tamamen portföy veya portföy yönetim şirketleri tarafından temsil edilip yönetilmektedir. YFKB sahipleri mal varlığı üzerinde inançlı mülkiyet ilişkisi kurduğundan söz konusu belgeler alacak senetleri grubunda yer almaktadır⁸⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki yatırım fonlarının; sermayenin ve portföyün profesyonel yöneticiler tarafından

⁷⁸ ÜLGEN - HELVACI - KENDİGELEN – KAYA, s. 27.

⁷⁹ ALTAY, s. 29.

⁸⁰ PASLI Ali, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, Cilt II, İstanbul 2007, s. 1530.

yönetilmesi, riskin dağıtılması, portföyün çeşitlendirilmesi, kıymet alımlarında iyi zamanlama yapılması, maliyet düşüklüğü ve likidite gibi avantajları bulunmaktadır⁸¹.

⁸¹ **KIRMAN** Ahmet, *Menkul Kıymet Yatırım Fonları ve Vergilendirme*, Yayın No: 158, Ankara 1990, s. 7.

İKİNCİ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLERİN SAĞLADIĞI GELİRLER

I. MENKUL KIYMETLERDEN SAĞLANAN GELİR ÇEŞİTLERİ

Nakdi sermaye ya da parayla temsil edilen kıymetlerden teşekkül eden sermayelerin faiz, kâr payı, kira gibi iratlar ile nakdi sermayenin yansıtıldığı menkul kıymetlerin alımları ile satımlarından doğan gelirler menkul kıymet gelirlerini oluşturmaktadır. Başka bir anlatımla, menkul sermaye gelirini ikiye ayırmak mümkündür. Yatırımcılar menkul kıymetlerden menkul sermaye iradı ile menkul kıymetlerin alım ve satım işlemlerinden kaynaklanan değer artış kazançları olmak üzere iki farklı şekilde kazanç elde edebilmektedir. Vergi mevzuatı kapsamında, menkul kıymetlerden elde edilen bu gelir çeşitlerine göre farklı vergilendirme düzenlemeleri uygulanmaktadır⁸².

A. MENKUL SERMAYE İRADİ

1. GENEL OLARAK

Arapça kökenli bir tabir olan “irad” kelimesi, menkul ve gayrimenkullerden elde edilen faiz, kira, kâr gibi hasılatların tamamına karşılık gelen isim olarak kabul edilmektedir⁸³.

GVK’nın 1. maddesi uyarınca gerçek kişilere ait gelirler gelir vergisine tâbi tutulmakta, gelir kavramı ise bir gerçek kişi tarafından bir takvim yılının içerisinde elde edilen kazançlar ile iratların safi tutarı olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu

⁸² **DELOITTE**, *Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve 2011 Vergi Rehberi*, İstanbul 2011, s. 2.

⁸³ **DÖNMEZ** Ömer, *Kavram, Teori ve Politikalar*, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, Ankara 2009, s. 435.

düzenleme ile gelir kavramı açıklanmamış ancak vergilendirilecek gelir bakımından bazı özelliklerin bulunması gerektiğine işaret edilmiştir.

Kanun'un 2. maddesinde gelirin unsurları sayılmak suretiyle hangi kazançların gelir kapsamında yer alacağı belirlenmiş olmaktadır. Söz konusu hüküm kapsamında; ticarî kazançlar, serbest mesleklerden elde edilen kazançlar, ücretler, ziraî kazançlar, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazançlar, gelire giren kazançlar ile iratlar bu kapsamda sayılmıştır. Bu itibarla bir kazanç veya iradın gelir vergisine tabi olabilmesi için bu kazanç veya iradın ilgili gelir unsurlarının birinin içinde bulunması gerekmektedir.

Gelir unsurları arasında yer alan menkul sermaye iradı GVK, 75. maddesi 1'inci fıkrasında "*Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar*" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamadan hareketle, değerlendirilen sermayenin hisse senedi veya sermaye gibi para ile temsil edilebilen türden sermaye niteliği taşıması ile bunların zirai, mesleki ya da ticari faaliyet haricinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla menkul kıymetlerin sağladığı dönemsel getiriler ve kazançlar, menkul sermaye iradı kapsamında mütalaa edilmektedir⁸⁴. Özellikle belirtmek gerekir ki, üretim aşamalarında yer almaksızın ilgili işleri yürüten kişilerin geliri de söz konusu sınıfa girmektedir.

Nakdi sermaye ve para ile ifade olunan kıymetlerden teşekkül eden menkul sermaye iratları kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlardır. Söz konusu madde hükmünde yer alan kira kavramı, ödünç verme karşılığında alınan faizin, nakdi sermayenin kira bedeli şeklinde belirtilmesi suretiyle, olası vergiden kaçınma durumlarını engellemek veya böyle durumlarda ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek maksadıyla kullanılmıştır⁸⁵.

⁸⁴ KIRMAN, s. 597; ŞENYÜZ Doğan- GERÇEK Adnan - YÜCE Mehmet, *Türk Vergi Sistemi*, Ankara 2008, s. 184.

⁸⁵ KIZILOT Şükrü, *GVK ve Uygulaması*, Cilt 2, Madde 75–79, Ankara 1997, s. 1467.

GVK 75'inci maddesi 2'nci fıkrası gereğince, kaynağını ne oluşturuşa oluştursun bu fıkra kapsamında belirtilen iratlar menkul sermaye iradı sayılmaktadır. Birinci fıkra uyarınca menkul sermaye iradının söz konusu olabilmesi için nakdi veya para ile temsil edilebilen bir sermayenin varlığı gerekli iken, ikinci fıkra kapsamında birinci fıkraya istisna getirilerek 16 bent kapsamında belirtilen gelirler şartsız biçimde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmaktadır⁸⁶.

2. MENKUL SERMAYE İRADİ KAPSAMINDAKİ GELİRLER

GVK'nın 75. maddesinin 2. fıkrası kapsamında 16 bent halinde sayılan söz konusu gelirler birinci fıkradaki unsurları taşımasa bile menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

a. Her Nevi Hisse Senetlerine İlişkin Kâr Payları

Kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetleri için verilen kâr payları ve hisse sahiplerine hazırlık aşaması için faiz veya farklı isimler altında yapılan tüm ödemeler ile birlikte Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında oluşturulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ve konut finansmanı fonlarını temsilen çıkarılan ipotēge dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen çıkarılan varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen kâr payı, faiz gibi gelirler “her nevi hisse senetlerinin kâr payları” kapsamına dâhil edilmiştir⁸⁷.

⁸⁶ ÖRMECİ, s. 34-35.

⁸⁷ ÖZBALCI Yılmaz, *Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Ankara 2004, s. 597.

b. İştirak Paylarından Doğan Kazançlar

İş ortaklıkları ortaklarının, limited şirketi ortakları ile komanditerlerin kar payları ve kooperatifler tarafından dağıtılan kazançları “İştirak Hisselerinden Doğan Kazançlar” kapsamına dâhil edilmiştir. Bununla birlikte kooperatifler tarafından ortakları ile yapılan işlemlerden kaynaklanan karlarının ortaklarına, kooperatif ile yapmış oldukları işlemler oranında dağıtımı, kazanç dağıtımı sayılmamaktadır. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun (KVK) 7’nci maddesinde belirtilen koşulların beraber gerçekleşebilmesi halinde; ülkemizde yerleşik gerçek kişilerin direkt ya da dolaylı biçimde ayrı ayrı veya birlikte sermayelerinin, kâr payının ya da kullanım hakkının minimum % 50’lik kısmının sahibi olmak vasıtasıyla kontrollerinde tuttukları yurt dışı iştiraklerinden elde ettikleri kazançları, dağıtılmış olsun ya da dağıtılmamış olsun, iştiraklerinin hesap döneminin kapatıldığı ayı da dahil olmak üzere yıl itibarı ile dağıtılan kâr payı sayılmaktadır. Ülkemizde vergilendirilmesi yapılmış olan kazançlarının iştirakın tarafından daha sonra dağıtılması halinde, elde edilmiş olan kâr paylarından vergilendirmesi yapılmış olan bölümü söz konusu tutardan indirilmektedir⁸⁸.

c. Kurumların İdare Meclisi Başkan ve Üyelerine Verilen Kar Payları

Menkul sermaye iradı olarak kabul edilen gelirlerden bir diğeri de, kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine sağlanan kar paylarıdır⁸⁹.

⁸⁸ **TEKİN - KARTALOĞLU**, *Yeni Sistem*, s. 230.

⁸⁹ **ŞEN** İsmihan, *Menkul Kıymet Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek ve Tüzel Kişiler Yönünden Vergilendirilmesi ve Bu Gelirler Üzerindeki Vergi Yüklerinin Karşılaştırılması*, (Yayımlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Merkez Bankası, Ankara 2005, s. 55

d. Dar Mükellef Kurumların, İndirim ve İstisnalar Düşülmeden Önceki Kurum Kazancından, Hesaplanan Kurumlar Vergisi Düşüldükten Sonra Kalan Kısmı

KVK gereğince yıllık beyanname ya da özel beyannamelerini veren dar mükellef kurumların, indirimleri ile istisnaları mahsup edilmesinden evvelki kurum kazançlarından kurumlar vergisinin mahsup edilmesinden sonra kalan kısmı menkul sermaye iradı kapsamında sayılmaktadır⁹⁰.

e. Her Nevi Tahvil ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi Özelleştirme İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetler ve Varlık Kiralama Şirketleri Tarafından İhraç Edilen Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler

İpotek finansmanı kuruluşlar ile konut finansmanı kuruluşlar tarafından ihracı yapılan ipoteklere dayalı menkul kıymetlerin haricinde ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetleri de dâhil olmak üzere her çeşit tahviller ile Hazine bonoları faizi ve Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi Özelleştirme İdaresi tarafından çıkarılmakta olan menkul kıymetler ile varlık kiralama şirketlerince ihracı yapılan kira sertifikaları sebebiyle elde edilen kazançlar menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, döviz cinsinden ya da dövize, altına yahut farklı bir değere endeksli menkul kıymetlerin ödenmesi aşamasında meydana gelen değer artışı irat sayılmamaktadır⁹¹.

f. Her Nevi Alacak Faizleri ve Mevduat Faizleri

Adi, imtiyazlı, senetli veya rehinli alacaklar ile cari hesap alacaklarından kaynaklanan faizler ve kamu tüzel kişileri tarafından borçlanılan ve senede

⁹⁰ TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 391.

⁹¹ TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 301.

bağlanmış olan tutarlar bakımından ödenen faizlerle birlikte her nevi alacak faizleri ile bankalara, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere ve bankerlere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler ve bunların haricinde kalan kuruluş ve kişilerin sürekli para toplama işi ile iştigal edenlerin toplanan paralara temin ettikleri gelirler ve menfaatler dâhil mevduat faizleri menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir⁹².

g. Hisse Senetleri ve Tahvillerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Sağlanan Bedeller

Hisse senetleri ile tahvillerin vadesi muaccel olmamış kupon satışlarından sağlanan bedeller de menkul sermaye iradı kapsamına girmektedir⁹³.

h. İştirak Hisselerinin Sahibi Adına Henüz Tahakkuk Etmemiş Kar Paylarının Devir ve Temlik Karşılığında Alınan Para ve Ayınlar

İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devri mukabilinde alınan para ve ayınlar menkul sermaye iradı kapsamında değerlendirilmektedir⁹⁴.

i. Senetlerin İskonto Edilmesi Karşılığında Alınan İskonto Bedelleri

Tüm senet türlerinin iskontosunun yapılması mukabilinde alınmakta olan iskonto bedeli menkul sermaye iradı kapsamında kabul edilmektedir.

⁹² TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 302.

⁹³ DOĞAN, s. 38.

⁹⁴ TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 77.

j. Faizsiz Olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları ile Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığı Ödenen Kar Payları ve Katılım Bankalarının Kar ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığında Ödenen Kar Payları

Faizsiz bir şekilde kredi veren kuruluşlara ödenmekte olan kâr payları ve kar-zarar ortaklık belgesinin karşılığında ödenmekte olan kâr payları ile katılım bankaları tarafından kar-zarar katılım hesabının mukabilinde ödenmekte olan kâr payları menkul sermaye iradı sayılmaktadır⁹⁵.

k. Menkul Kıymetlerin Geri Alım veya Satım Taahhüdü ile İktisap veya Elden Çıkarılması Karşılığında Sağlanan Menfaatler

Menkul kıymetlerin geri alımları ya da satımlarının taahhüdü ile elde etme ya da elden çıkarılmaları mukabilinde temin edilen menfaatler menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

l. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Sigorta ve Emeklilik Şirketleri Tarafından Ödenen İratlar

Tüzel kişiliğe haiz emekli sandıklarınca, yardım sandıklarınca ve sigorta ile emeklilik şirketlerince; on yılın altında bir süre primini ya da aidatını ödemek suretiyle ayrılmış olanlara ödenmiş olan irat tutarları ve on yıl süre ile primini ya da aidatını ödemek suretiyle ayrılmış olanlar ve ölüm, maluliyet ya da tasfiye benzeri mecburi sebeplerden dolayı ayrılmış olanlara ödenmekte olan irat tutarları menkul sermaye iradı şeklinde kabul edilmektedir.

⁹⁵ DOĞAN, s. 42.

m. Bireysel Emeklilik Sisteminden Ayrılanlara İlişkin İratlar

Bireysel emeklilik sistemi içerisinde on yılın altında bir süre katkı payını ödemek suretiyle ayrılmış olanlar ve bu sürenin içerisinde kısmen ödeme almış olanlara yapılmış ödemeleri içeren irat tutarları, on yıl süre ile katkı payı ödemelerini yapmış ancak emekliliğe hak kazanamadan ayrılmış olanlar ve bu sürenin içerisinde kısmen ödeme almış olanlara yapılmış ödemeleri içeren irat tutarları ile emekliliğe hak kazananlar ve bu sistemden ölüm, malulen ya da tasfiye benzeri mecburi sebeplerden dolayı ayrılanlara yapılmış olan ödemeleri içeren irat tutarları “menkul sermaye iradı” şeklinde kabul edilmektedir⁹⁶.

n. Sermaye Piyasası Kanunu Hükümlerine Göre İhraç Edilen Her Türlü Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirler

Yukarıda belirtilenler haricinde Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca çıkarılan her çeşit sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirler de menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir⁹⁷.

3. MENKUL SERMAYE İRADİ SAYILMAYAN GELİRLER

GVK 76’ncı maddesi gereğince, menkul kıymetlerin kuponlu ya da kuponsuz şekilde satılmaları, iştirak hisselerinin devir ve temlik, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen ya da kısmen itfa olunması ile alınan paralar ve itfa sebebiyle verilen ikramiyelerin menkul sermaye iradı sayılmayacağını belirtmişlerdir. Bu itibarla, menkul kıymetlerin el değiştirmesi karşılığında elde edilen bedeller ile değer artış kazançları menkul sermaye iradı olarak kabul edilmemektedir.

⁹⁶ GÜRLEK, s. 74.

⁹⁷ ŞEN, s. 56.

B. DEĞER ARTIŞ KAZANCI

GVK'nın 2. maddesinde sayılan gelire giren kazançlar ile iratlar arasında diğer kazançlar ile iratlar da yer almaktadır. Değer artış kazançlarını arızı kazançlarla birlikte “diğer kazanç ve iratlar” kapsamında incelenmektedir. GVK 80. maddesinin içeriğinde yer alan “*Aşağıda yazılı olup geçen bölümlerin dışında kalan kazanç ve iratlar bu bölümdeki hükümlere göre vergiye tâbi gelire dahildir: 1. Değer artışı kazançları, 2. Arızî kazançlar*” hükmü uyarınca değer artışı kazançları vergiye tâbi gelir kapsamında yer almaktadır.

GVK Mükerrer 80'inci maddesinin uyarınca;

“ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, 70. maddenin birinci fıkrasının 5. bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar, telif haklarının ve ihtira beratlarının müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançlar, ortaklık haklarının veya hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, faaliyeti durdurulan bir işletmenin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasından doğan kazançlar ile iktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) 70. maddenin birinci fıkrasının 1, 2, 4 ve 7. bentlerinde yazılı mal (gerçek usulde vergiye tâbi çiftçilerin ziraî istihsalde kullandıkları gayrimenkuller dâhil) ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazancı”

olarak kabul edilmektedir⁹⁸.

II. MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN İKTİSAP ZAMANI

Menkul kıymet gelirlerinin iktisap veya elde etme zamanı, gelirin tabi olacağı vergilendirme rejiminin tespiti açısından önem taşımaktadır. Menkul kıymet

⁹⁸ TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 226.

işlemlerinin vergiye tabi olabilmesi için söz konusu işlemler neticesinde bir gelirin elde edilmesi gerekmektedir. Menkul sermaye iratlarında iktisap, hukuki ve ekonomik tasarruf imkânının söz konusu olduğu anda doğmuş olmaktadır. Hukuki tasarruf gelir sahibinin, gelir üzerinde talepte bulunma hakkı anlamına gelmektedir. Ekonomik tasarruf ise ödemeyi yapacak kişinin gelirin sahibinin emrine hazır kılınmasıdır⁹⁹.

Nitekim Danıştay bir kararında¹⁰⁰,

“193 sayılı GVK 75. maddesi kapsamında menkul sermaye iradının vergilendirilmesinde elde etmenin esasa olduğu açıklanmış, ancak elde etmeyi tanımlayan bir kural yer almamıştır. Menkul sermaye iradının elde edilmiş sayılabilmesi sadece hukuken tasarruf edilebilmesine, diğer bir anlatımla tahsil edilebilir hale gelmesine değil, iradı iktisaden tasarruf edebilme imkânının da bulunmasına bağlıdır”

hükmüyle menkul sermaye iradının iktisap edilmiş olması için hukuki olarak tasarruf edilebilmesi ve ekonomik olarak tasarruf edebilme imkânının da bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Edinimlerin hukuki ve ekonomik tasarruflara dayandığı durumlarda değerlendirme hukuki tasarruf dikkate alınarak yapılmaktadır. Asıl kriter, gelirin gelirini doğuran işlemlerin karşı tarafça gelir sahibinin emrine amade kılınması anlamına gelen ekonomik tasarruf olmakla birlikte bu durumun tespit edilmesinin zor olmasından dolayı hukuki tasarruf esas olarak alınmaktadır. Gelirin sahibince hukuki bakımdan talep edilebilir duruma geldiği zaman ekonomik tasarrufun da karine şeklinde doğmuş olduğu kabul edilmektedir¹⁰¹.

⁹⁹ DOĞAN, s.37-38.

¹⁰⁰ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, T. 13.10.2000, E. 2000/164, K. 2000/295, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹⁰¹ KIRMAN, s. 614.

Vergi borçlarının miktarının tespit edilmesi, gelirin elde edilmesiyle bağlantılı olmasından ve bu tarih zamanaşımı açısından da önemli olmasından dolayı, GVK kapsamında vergiyi doğuran olaya dayalı olarak gelirin elde edilmesi hukuki bakımdan önem arz etmektedir. Nitekim tahakkuk zamanaşımının başlangıcı bağlamında gelirin elde edilmesi tarihi gözetilmektedir. Kurumların kazançlarında ise gelirlerin elde edilmesinde tahakkuk ilkesi esas alınmıştır. Bu itibarla GVK'na göre menkul sermaye iradı bağlamında tanımlanan gelir unsurlarının ticari işletme kapsamında teşekkülü halinde gelirin elde edilip edilmediğinin belirlenmesinde tahakkuk ilkesinin dikkate alınması gerekmektedir¹⁰².

Gelir türlerine göre elde etme durumu farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Hisse senetlerinin kar payları bunların kurum tarafından ödenmeye başlandığı tarihte elde edilmiş sayılmaktadır. Yani, kurumun temettüleri ödemeye karar verdiği ve kar paylarının emre hazır tutulduğu tarih elde etme tarihi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte Danıştay bir kararında¹⁰³,

“Limited Şirketlerde kâr paylarının dağıtımının gerçekleşebilmesi, yani menkul sermaye iradının elde edilmiş sayılabilmesi için şirketin yetkili organlarınca karar alınması ve fiilen dağıtımın gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Şirketin kâr payını dağıttığı kesin olarak saptanmadıkça ortağın bu kârı elde ettiği kabul edilemez”

şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Kar payı ödemesinin hisse senetlerinin bir banka şubesine ibrazı mukabilinde bankalara aktarılan para aracılığıyla yapılması durumunda, aktarım yapıldığı tarihte emre hazır tutulmuş olmaktadır. Faiz kuponunun üzerinde belirtilen vade tarihi tahvil ve bono faizlerinde elde etme tarihidir. Mevduat faizleri bakımından elde etme tarihi ise faizin peşin alınmış olması durumunda alındığı tarih, vade sonunda alınması halinde vade tarihidir. Hisse senetleri ile tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının

¹⁰² AKSOY Şerafettin, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, 4. Basım, İstanbul 1996, s. 158.

¹⁰³ Danıştay 4. Dairesi, T. 31.3.2005, E. 2004/1526, K. 2005/515, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

satışlarında elde etme tarihi satışların gerçekleştirildiği tarihtir. Senetlerde ise iskonto bedeli iskontonun yapılmış olduğu gün elde edilmiş kabul edilmektedir. Özel finans kurumları bünyesinde açılmış olan hesaplar için ödenmekte olan kar paylarında elde etme tarihi kâr payının dağıtılmakta olduğu tarih olmaktadır. Repo gelirleri bağlamında elde etme, menkul kıymetlerin geri alımları ya da satımı taahhüdü ile kazanıldığı ya da elden çıkarıldığı tarih olmaktadır. Menkul kıymetlerin alım veya satımlarından elde edilen kazançlarda elden çıkartılmanın yapıldığı tarih elde etme tarihi olmaktadır. Tam mükellef gerçek kişilerin yabancı ülkelerde elde etmiş oldukları menkul sermaye iratları, elde edenlerin bu kazançlarını Türkiye'deki hesaplarına geçirdikleri yıl elde etmiş sayılmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığınca, yabancı ülkelerde elde edilmiş olan menkul sermaye gelirlerinin açısından söz konusu çerçevede belirlenen elde etme tarihleri esas alınmaktadır. Bu itibarla, söz konusu gelirler Türkiye'ye aktarılmassa bile elde etme unsuru meydana gelmiş kabul edilmektedir¹⁰⁴.

¹⁰⁴ DOĞAN, s. 38.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENKUL KIYMETLERİN TABİ OLDUĞU VERGİLENDİRME REJİMİ

I. GENEL OLARAK

Vergilendirme rejimi, devletin ekonomik hayata ilişkin temel müdahale araçlarından biridir. Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi, hassas dengeleri gözeten ekonomiler bakımından önemli bir yere sahiptir. Zira vergi rekabetinin yüksek olduğu sermaye faktörünün ekonomik büyümedeki katkısıyla birlikte, uluslararası sermayenin daha çok çekilmesi hem faiz oranlarının düşürülmesi hem de işsizliğin azaltılması bağlamında doğrudan yatırımlar veya portföy yatırımları etkin bir rol oynamaktadır. İşte devlet uygulayacağı vergilendirme rejimi ile yatırımları belirli alanlara dağıtabilmektedir. Başka bir anlatımla vergilendirme rejimi, mali kaynakların dağılımına etki eden en önemli faktörlerden birisi olarak dikkat çekmektedir¹⁰⁵.

Menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi, vergi mevzuatında değer artış kazançları ve menkul sermaye iratları olarak iki başlık altında incelenmektedir. Söz konusu gelirlere ilişkin vergilendirme rejimi, kamunun finansman maliyetini, vergi adaletini ve tasarruf sahiplerinin yatırıma ilişkin kararlarını doğrudan etkilemesi nedeniyle sıklıkla değişikliğe uğramıştır.

5281 sayılı “Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”¹⁰⁶ uyarınca menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının vergilendirme rejiminde değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda, 5281 sayılı Kanun 30’uncu maddesi uyarınca GVK ilave edilen Geçici

¹⁰⁵ DOĞAN, s. 186.

¹⁰⁶ 5281 Sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete tarih:31/12/2004 Sayı: 25687

67. maddesi gereğince, karmaşık olan vergilendirme sisteminde basitleştirme ve vergilemede uyumluluk sağlanması hedeflenmiştir.

5281 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde, *“bankalar ve aracı kurumlar tarafından tutulacak kayıtlara göre, bu kurumlar tarafından tevkifat suretiyle yapılacak vergilemeyi öngören ve kazancı elde edenler açısından basitleştirilmiş bir uygulama mahiyetinde olan bu sistem ile geliri elde edenler yönünden basitliğin sağlanmasının yanı sıra, bütün finansal araçlar açısından vergilemede eşitlik sağlandığı”* iddia edilmiş, ayrıca *“ 01.01.2006 tarihinden itibaren, çeşitli finansal araçlardan elde edilen getirilerin aynı düzeyde kaynakta vergilenmesi, ticari faaliyetlere dahil olmayan gelirler için kaynakta yapılan bu vergilemenin nihai vergileme olması”* öngörülmüştür.

Bu bölümde söz konusu mevzuat değişiklikleri de dikkate alınarak ortaya çıkan vergilendirme rejimi bağlamında gerçek kişiler ve kurumlarca sağlanan menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi konusu incelenmiştir.

II. GERÇEK KİŞİLERCE ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Geçici 67. madde uyarınca, 01.01.2006 ile 31.12.2020¹⁰⁷ tarihleri arasında “menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulmasından sağlanan kazançlar, GVK’nın 75. maddesinin 2. fıkrasının 7, 12 ve 14. bentlerinde yer alan menkul sermaye iratları ve Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna kazançlarının” tevkifat kapsamında vergilendirilmesine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Geçici 67. madde gereğince, 01.01.2006 tarihi itibarıyla menkul

¹⁰⁷ GVK’nın Geçici 67. maddesinin 19. bendi uyarınca bu madde hükümlerinin 31.12.2020 tarihine kadar uygulanması gerekmektedir.

kıymetlerle diğer sermaye piyasası araçları vasıtasıyla elde edilecek kazançlar ile iratlar üzerinden gelir elde eden kişilerin hukuki durumları göz ardı edilerek değişik tevkifat uygulamaları söz konusudur.

A. HİSSE SENEDİ VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI ELDEN ÇIKARILIRKEN SAĞLANAN KAZANÇLARIN VE ELDE TUTULMASI AŞAMASINDA ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Ülkemizde hisse senedi gelirlerinin vergilendirme şartları dikkate alındığında, hisse senedi sahiplerinin üzerindeki vergi yükünün düşük tutulduğu görülmektedir. Zira genel olarak devletlerin önceliği adalet yerine ekonomik büyüme ve kalkınma olmaktadır. Söz konusu yaklaşımın sonucu olarak, sermayeyi tabana yaymak ve firmaların daha çekici finansman ve yatırım imkânlarına erişimini sağlamak amacıyla hisse senetlerine ilişkin gelirler vergi istisnası kapsamına alınmaktadır. Başka bir anlatımla, menkul kıymet sahibi mükelleflerin lehine olacak şekilde izlenen bu vergilendirme yaklaşımının esas maksadı, tasarruf açığını kapatmak ve yatırımlar için yeterli kaynağı sağlamaktır¹⁰⁸.

1. HİSSE SENEDİ VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ ELDEN ÇIKARILMASINDA ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Gerçek kişiler tarafından, iştirak hisseleri ile hisse senetlerinden kar payı veya söz konusu menkul kıymetlerin elden çıkarılması sebebiyle alım veya satımlardan gelir elde edilebilmektedir. GVK'nın 2. maddesinin 1. fıkrası gereğince gerçek kişilerin “bir takvim yılı içerisinde” elde ettikleri diğer kazançları ile iratlar gelir vergisine bağlanmış, aynı Kanundaki 80'inci madde kapsamında ise diğer kazançlar ile iratların değer artışı kazançları ve arızı kazançlarından oluştuğu düzenlenmiştir.

¹⁰⁸ BÜKER Semih - AŞIKOĞLU Rıza - SEVİL Güven, *Finansal Yönetim*, 5. Baskı, Ankara 2009.

Diğer taraftan, GVK'nın mükerrer 80. madde gereğince vergilendirmeye tabi değer artış kazançları, 81. madde kapsamında ise vergilendirilemeyecek değer artış kazançlarının düzenlenmesi yapılmıştır. Mükerrer 80. maddenin 1. bendi gereğince, gerçek kişilerin sahibi oldukları menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlarının değer artış kazancı şeklinde gelir vergisine tabi olduğu konusu düzenlenmiştir. Uygulamada gerçek kişilerin hisse senetlerinin ve iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından anlaşılması gereken; bu hisse senetleri ile iştirak hisselerini n satılması, trampa edilmesi, bir ivaz karşılığında devredilmesi ve ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak konulmasıdır¹⁰⁹.

a. 01.01.2006'dan Önce İktisap Edilen Hisse Senetlerinin Bu Tarihten Sonra Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi

GVK'nun Geçici 67. maddesinin 1. fıkrası kapsamında; hisse senetlerini elden çıkarmak suretiyle elde edilen kazançlar açısından, işlemlerde aracılık faaliyetlerinde bulunan bankalar ile aracı kurumlar tarafından tevkifat yapılacağı düzenlenmiştir. Öte yandan GVK'nun Geçici 67. maddesinin 10. fıkrası içerisinde bulunan *“Bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler için bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır”* buna göre 01.01.2006 tarihi öncesinde iktisap edilmiş olan hisse senetlerinin bu tarihten sonra elden çıkarılmaları neticesinde elde edilmiş olan kazançların üzerinden tevkifatın yapılmayacağı ayrıca söz konusu gelirlerin vergilendirilmesi açısından 31.12.2005 tarihinden itibaren geçerli olan hükümlerin uygulanacağı hükme bağlamıştır¹¹⁰.

¹⁰⁹ SABUNCU – KESKİN, s. 125.

¹¹⁰ ATEŞAĞAOĞLU, s. 201.

GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1. bendinde 5281 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmasından evvel, gerçek kişilerin 01.01.2006 tarihi öncesinde elde etmiş oldukları hisse senetlerini elden çıkarması durumunda, elde ettikleri alım ve satım kazançlarını değer artış kazancı olarak vergilendirilmesinin kanuni temelini teşkil etmektedir. GVK mükerrer 80. maddenin 1. bendi ile gerçek kişilerce elden çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin “değer artış kazancı” olarak gelir vergisi kapsamında olacağı düzenlenmiştir¹¹¹.

Gerçek kişiler tarafından hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen kazançların gelir vergisinin kapsamında olup olmayacağının belirlenmesinde satışa konu olan hisse senetlerinin elde edilme tarihinin bilinmesi önem arz etmektedir¹¹². 232 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 2. ve 3. maddelerinde yer alan “*Genel olarak hisse senedi üzerinde tasarruf hakkına sahip olunan tarihin iktisap tarihi olarak dikkate alınması gerekmektedir. Bununla birlikte gerçek kişi ortakların şirketin sermaye artırımına gitmesi dolayısıyla sahip oldukları hisse senetlerinin ve aynı hisse senedinden değişik tarihlerde alım yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde elden çıkarılan hisse senetlerinin iktisap tarihinin belirlenmesi farklılık göstermektedir. Hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde, sermaye ve kâr yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak, daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihi esas alınacaktır. Belirli bir şirketin hisse senedinden değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra, alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması halinde mükellefler elden çıkarılan hisse senetlerinin hangi işlem ile alındığı konusunda serbestçe karar verebilecektir*” hükmü uyarınca GVK'nın mükerrer 81'inci maddesinde 4783 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler öncesine göre yapılacak vergilendirmeye ilişkin hususlar açıklanmıştır.

¹¹¹ **TÜRKİYE İŞ BANKASI**, Vergi Rehberi 2018, https://www.privia.com.tr/contentmanagement/documents/vergi_rehberi2018.pdf, Erişim Tarihi: 28.09.2018, s. 6.

¹¹² **DEĞER Nuri**, “Hisse Senetlerinin 2005 ve 2006 Yıllarında Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi Koşulları-I”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 154, Ekim 2005, s. 41.

GVK’nda yer alan mükerrer 81. madde uyarınca, değer artışı kapsamında safi kazancın; *“elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunacağı, hâsılâtın ayın ve menfaat olarak sağlanan kısmının tutarı Vergi Usul Kanununun değerlendirme ile ilgili hükümlerine göre tespit edileceği”* düzenlenmiştir.

GVK’nda yer alan mükerrer 81. maddedeki en son fıkra gereğince, mallar ile hakların elden çıkarılması neticesinde elde etme bedelinin, elden çıkarılmış olan mallar ile hakların, elden çıkarılmış oldukları ay hariç olarak ÜFE artış oranında artırılarak belirleneceği ve endeksleme yapılabilmesi bakımından TÜFE artışı oranının % 10 ya da üzerinde olması koşulu düzenlenmiştir¹¹³.

GVK’nun Geçici 67. maddesinin 16. fıkrasında ifade edilen *“Bu madde kapsamına girmeyen ve 1.1 2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır”* hükmü gereğince 01.01.2006 tarihi öncesinde iktisap edilmiş olan menkul kıymetlerin elden çıkarılması suretiyle elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi sırasında 31.12.2005 tarihinden itibaren geçerliliği bulunan hükümlerin uygulanacağına dair düzenlemeler yapılmıştır.

Bu itibarla, 01.01.2006 tarihinden evvel elde edilen hisse senetlerinin 2006-2020 yıllarının arasında elden çıkarılması suretiyle elde edilmiş olan kazançların, 31.12.2005 tarihinden itibaren yürürlükte bulunan kuralların doğrultusunda vergilendirilecekleri anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla, 01.01.2006 tarihinden evvel iktisap edilmiş olan hisse senetlerinin 2006-2020 yıllarının arasında elden çıkarılması suretiyle elde edilmiş olan kazançları

¹¹³ DELOITTE, s. 35.

2018 yılı açısından 27.000 lira tutarında olan bölümünün gelir vergisi bakımından istisna tutulmuş olması gerekmektedir¹¹⁴.

Öte yandan, bu Kanunun 86. maddesinde; kazançlar ile iratların istisna hadleri içinde kalan kısımları açısından beyanname verilmeyeceği, ayrıca söz konusu gelirlerin başka gelirler nedeni ile verilecek olan beyannamelere ithal edilmeyeceğini düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, gerçek kişilerin elden çıkardıkları hisse senetleri sebebiyle sağladıkları değer artış gelirin 2018 yılı için 27.000 TL'yi aşmamış olması halinde yıllık gelir vergisi beyannamelerinin verilmemesi ayrıca bahse konu gelirlerin, başka gelirlerin olması sebebiyle verilmesi gereken beyannamelere de ithal edilmemesi gerekmektedir¹¹⁵.

b. Hisse Senetleri ve İştirak Hisselerine Yönelik 01.01.2006 Tarihinden Sonra Elde Edilen Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

Hisse senetleri ve iştirak hisselerine yönelik 01.01.2006 tarihi sonrasında sağlanan değer artış kazançlarının vergilendirilmeleri esnasında, 01.01.2006 tarihi itibarı ile yürürlükte olan usuller ile esaslar geçerli olmaktadır¹¹⁶.

GVK'nun Geçici 67. maddesi 1. fıkrası çerçevesinde, 01.01.2006 tarihini müteakip hisse senetlerinin, bankalar ile aracı kurumlar vasıtasıyla elden çıkarılmaları suretiyle temin edilen kazançlar üzerinden bankalar ile aracı kurumlar tarafından tevkifatın uygulanacağına dair düzenleme yapılmıştır.

Menkul kıymet yatırım ortaklığı haricinde, Borsa İstanbul (BİST)'da işlem görmekte olan hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar GVK Geçici 67. madde gereğince % 0 oranında tevkifata tabi olup, söz konusu kazançlar beyan

¹¹⁴ **DURAK** Gündoğan, “2006 Yılından İtibaren Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, S. 289, Eylül 2005, s. 112-119.

¹¹⁵ **TÜRKİYE İŞ BANKASI**, s. 6.

¹¹⁶ **YILDIZ** A. Murat, “Menkul Kıymet Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi”, *E-Yaklaşım*, S. 21, Nisan 2005, s. 368.

edilmemektedir. Söz konusu kazançların vergi kapsamının dışında bırakılması ile hisse senetleri piyasasının kullanılması vasıtasıyla sermaye piyasasına yeni fonların girişlerinin temin edilmesi amaçlanmaktadır¹¹⁷.

BİST'te işlem görmekte olan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri satışı kapsamında elde edilmiş olan kazançlar da % 10'luk bir oranda tevkifata tabi olmakta, bir yıl süreden daha çok elde tutulanlar açısından ise tevkifat yapılmamaktadır. Bu bağlamda, bu kazançların üzerinden yapılmakta olan tevkifatlar nihai vergiler gibi nitelik taşımakta ve bu kazançlar beyan edilmemektedir. Diğer taraftan da, borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri gibi bankalar ile aracı kurumları vasıtasıyla elde edilmemiş olan alımlar ve satımlardan sağlanan kazançlar GVK'nın genel hükümleri uyarınca beyan edilmektedir. Kazançların safi tutarlarının hesaplanması esnasında, iktisap bedelleri, elden çıkarıldıkları ay hariç olarak ÜFE'de artış oranı % 10 ya da üzeri olması koşuluyla ÜFE'nin artış oranı ile endekslenebilmektedir. Alım satım zararları ise alım-satım kârlarından indirilmektedir. Ayrıca, iki yıl ve daha uzun süreli olarak elde bulundurulanan tam mükellef kurumların hisse senetleri sayesinde sağlanan kazançlar istisna kapsamında yer almaktadır¹¹⁸.

GVK'nun mükerrer 80. maddesinin 1. bendi gereğince; gerçek kişiler tarafından 01.01.2006 tarihi itibarı ile ivazsız olarak elde edilenler ve tam mükellef kurumlarına özgü olan ve iki yılın üzerinde bir süreyle elde bulundurulanan hisse senetlerini elden çıkarmak suretiyle temin edilen kazançlar, değer artış kazancı kapsamında sayılmamış ve gelir vergisine tabi kılınmamıştır.

Bununla birlikte, GVK Geçici 67. maddesin 1. fıkrasının değişik altıncı paragrafı uyarınca, tam mükellef kurumların, BİST'te işlem görmekte olan, ayrıca bir yılın üzerinde bir süre ile elde bulundurulanan hisse senetlerini elden çıkarmak

¹¹⁷ **SELEN** Ufuk - **ÖZEN** Ercan, “Türkiye’de Hisse Senedi Gelirlerinde Vergi İstisna Uygulaması: Amaç ve Sonuçlar Açısından Bir Değerlendirme”, *Maliye Dergisi*, S. 16, Temmuz-Aralık 2011, s. 159.

¹¹⁸ **ERNST & YOUNG TÜRKİYE**, Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi 2018, http://www.vergidegundem.com/documents/10156/4738729/menkulkiymet_2018.pdf/9751123f-c147-4fb0-bd19-676db921d95f, 2018, Erişim Tarihi: 28.09.2018, s. 2.

suretiyle temin edilen alım-satım kazançları açısından bu Kanunun mükerrer 80. maddesi hükümlerinin uygulanma alanının bulunmadığı düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, mevzu bahis olan hisse senetlerinin 2006 ila 2020 yıllarının arasında elden çıkarılması sayesinde elde edilen gelirler, değer artış kazançları şeklinde gelir vergisine tabi olmamaktadırlar¹¹⁹.

GVK'nun Geçici 67. maddesi 1. fıkrası gereğince, banka ile aracı kurumlar tarafından, temin edilmesi safhasında aracılıkta bulundukları gelirler üzerinden takvim yılında üçer aylık dönemler süresince tevkifat yapılması gerekmektedir. Söz konusu kurumlar tarafından yapılacak tevkifat, aracılık ettikleri kazançlar ile kısıtlıdır. Diğer yandan, söz konusu kurumların, aracılık aşamalarında kendi lehlerine olacak gelirler bakımından otomatik tevkifat yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu itibarla, bankalar ile aracı kurum portföyleri içerisinde yer alan “menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazanç ve iratlar” üzerinde, söz konusu hüküm kapsamında tevkifat uygulaması söz konusu olmayacaktır¹²⁰. Ayrıca, herhangi bir banka tarafından kendi portföyünde yer alan bir menkul kıymetin diğer bir bankaya satılması halinde bu işlemten sağlanan alım-satım kazancı üzerinden tevkifat yapılmamaktadır¹²¹.

Özet olarak belirtmek gerekirse, hisse senedinden elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yoluyla vergi alınmaktadır. Hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan gelirler için % 0 nispetinde tevkifat uygulanmakta ve bildirim yükümlülüğü söz konusu olmamaktadır. Diğer bir deyişle, hisse senedi sahipleri tarafından elde edilmiş gelirler bakımından vergi ödenmemekte, bu gelirler vergiden istisna tutulmaktadır. Selen ve Özen kanaatimizce de haklı olarak, böyle bir vergilendirme rejiminin vergide adaleti sağlamaktan uzak olduğunu, söz konusu vergilendirme

¹¹⁹ **KIZILOT** Şükrü, “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının, 2005 ve 2006-2015 Dönemi Getirilerinin Vergilendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 154, Ekim 2005, s. 28-31.

¹²⁰ **BAYRAK** Serbülen, “GVK Geçici 67. Madde Kapsamında Banka ve Aracı Kurumlar Dışında Kalan Kişi ve Kurumlarca Gerçekleştirilecek Vergi Tevkifatı”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 157, Ocak 2006, s. 108.

¹²¹ **PEHLİVAN** Yafes, “Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi*, S.146, Şubat 2005, s. 113.

şeklinin “ödeme gücünün kavranmasını” güçleştirdiğini aynı zamanda da vergide adaleti menfi etkilediğini savunmaktadır¹²².

2. HİSSE SENETLERİ VE İŞTİRAK HİSSELERİ ÜZERİNDEN SAĞLANAN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

a. Genel Olarak

GVK’nun 75. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendi gereğince, her nev’i hisse senetlerinin, kâr paylarının, ikinci bendi kapsamında ise iştirak hisselerinden kaynaklanan kazançların menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi olduğu düzenlenmiştir¹²³.

Söz konusu hükümler çerçevesinde “her nev’i hisse senetlerinden elde edilen kâr payları, limited şirket ortaklarının aldıkları kâr payları, iş ortaklıkları ortaklarının aldıkları kâr payları, adi ve eshamlı komandit şirketlerde komanditer ortakların aldıkları kâr payları, kooperatiflerin dönem gelir-gider farkından ortaklarına dağıttıkları kâr payları, yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler” menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi kâr payları olarak hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte; GVK’nun 75. maddesinin 2. fıkrasının 2. bendi gereğince, kooperatifler ile ortakları arasında yapılan işlemlerden kaynaklanan ve ortaklar ile kooperatif arasında yapılmış olan işlemler oranında gerçekleştirilen kar dağıtımının kazanç dağıtımı olarak nitelendirilmeyeceği belirtilmiştir. Kooperatiflerin ortak dışındaki kişi veya kuruluşlar ile yapmış oldukları işlemlerden kaynaklanan karlar ile ortak içi işlemlerin sonucunda ortaya çıkan karların ortaklarla kooperatifle yapılan işlemler oranında değil de sermaye payları nispetinde dağıtılması halinde, ortaklarca

¹²² SELEN - ÖZEN, s. 156.

¹²³ ATEŞAĞAOĞLU, s. 68.

sağlanan kar payları, menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi tutulmaktadır¹²⁴.

b. Kar Payları Üzerinden Yapılan Tevkifat

01.01.2006 tarihinden önceki dönem bakımından, kurumlar vergisi ödemekle mükellef kişilerin bir takvim yılının kapsadığı hesap döneminde temin edilmiş olan kurum kazançları üzerinden önce KVK gereğince kurumlar vergisinin tespiti yapılmakta, akabinde ise bu kurum kazançları üzerinden tam mükellef kurumlarca pay sahiplerine dağıtılmaları, dar mükellef kurumlar tarafından da ana merkeze aktarılmaları halinde GVK'nun 94. maddesinin 6/b bendi gereğince gelir vergisi tevkifatları gerçekleştirilmekteydi. Kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 2006 yılı ile sonraki yıllar süresince elde edilen kurum kazançları üzerinden yapılacak tevkifat uygulaması KVK 15. madde ile 30. madde kapsamında düzenlenmiştir¹²⁵.

Diğer taraftan, gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetleriyle iştirak hisselerinden dolayı bir takvim yılı içerisinde elde edilmiş olan kâr payları, GVK'nun 75. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendi ile 2. bendi uyarınca menkul sermaye iradı kapsamında gelir vergisine tabi kılınmıştır. Bu itibarla, tam mükellef kurumları vasıtasıyla elde edilmiş olan kâr paylarının sadece kazanç sağlayan kurumlar değil aynı zamanda da kâr payı temin eden gerçek kişiler üzerinden vergilendirilmesi, vergilemede mükerrerlik sonucunu doğurmuştur. Vergi mükerrerliğini ortadan kaldırmayı teminen, KVK 5. madde 1. fıkrası (a) bendi içerisinde yer alan; kurumlar tam mükellefiyete tabi diğer kurumların sermayelerine katılımları sebebiyle, elde etmiş oldukları kazançları, tam mükellefiyete tabi olan diğer kurumların elde ettikleri kârlarına katılım imkânı sağlayan kurucu senetleri ve diğer intifa senetleri nedeniyle temin etmiş oldukları kâr payları ile tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonlarına katılım payları ve girişim sermayesi yatırım ortaklıkları hisse senetleri

¹²⁴ DOĞAN, s. 86.

¹²⁵ YILDIZ, s. 371.

sayesinde elde etmiş oldukları kâr paylarının kurumlar vergisinden istisna oldukları hüküm altına alınmıştır¹²⁶.

Yukarıda belirtilen düzenlemelerin sonucunda; kârı dağıtan kurum tarafından, tam mükellef gerçek kişilerin hisse senetleri ve iştirak hisselerinden (Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı (MKYO) ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı (GYO) hisse senedi hariç) elde ettikleri kar payları üzerinden %15 oranında tevkifat yapılmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki girişim sermayesi yatırım fon ve ortaklıkları hisse senedi temettü gelirlerinde tevkifat oranı %0 olarak belirlenmiştir. Tam mükellef kurumların üzerinden elde edilen tevkifat öncesi brüt temettü gelirinin yarısı vergiden istisna kılınmaktadır. İstisna sonrası tutarın diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile beraber 2018 yılının açısından 34.000 liralık beyan sınırının aşması durumunda beyan edilmesi gerekmektedir. Ödenmekte olan tevkifatın tümü, beyanname üzerinde hesaplanmakta olan vergilerden mahsup edilmektedir¹²⁷.

Kârları dağıtmakta olan kurumlarca, dar mükellef gerçek kişilerin hisse senetleri ve iştirak hisselerinden elde ettikleri kar payları üzerinden %15’lik bir oranda tevkifatı yapmaktadırlar. Bununla birlikte girişim sermayesi yatırım fon ve ortaklıkları hisse senedi temettü gelirlerinde tevkifat oranı %0 olarak belirlenmiştir. Yapılan tevkifat nihai vergi niteliği taşımakta, beyan yükümlülüğü bulunmamaktadır¹²⁸.

Kârları dağıtmakta olan kurumlarca, tam mükellef gerçek kişilerin MKYO ve GYO hisse senetlerinden elde ettikleri kar payları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaktadır. Tam mükellef kurumlardan elde edilmiş olan temettü gelirlerinin yarısının, varsa tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarıyla beraber toplam tutarının, 2018 yılında geçerli olan 34.000 lira’lık beyan sınırının aşılması durumunda, temettü gelirinin yarısı yıllık beyanname ile beyan edilmektedir. Kâr dağıtan kurum tarafından, dar mükellef gerçek kişilerin

¹²⁶ TEKİN - KARTALOĞLU, s. 72.

¹²⁷ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 7.

¹²⁸ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 2.

MKYO ve GYO hisse senetlerinden elde ettikleri kar payları üzerinden %0 oranında tevkifat yapılmaktadır. Yapılan tevkifat nihai vergi niteliği taşımakta, beyan yükümlülüğü bulunmamaktadır¹²⁹.

B. TAHVİL VE HAZİNE BONOLARINDAN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

GVK'nun 75. maddesinin 2. fıkrası 5. bendine göre, *“Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz)”* hükmü uyarınca, özel sektör ya da devlet tahvillerinden ve hazine bonolarından temin edilmekte olan faiz gelirleri ve kamu kağıtları olarak belirtilen Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin üzerinden elde edilen gelirler, menkul sermaye iradı kapsamında gelir vergisine tabi olmaktadır.

GVK Geçici 67. maddesi 2. fıkrası çerçevesinde, söz konusu Kanun'un 75. maddesi 2. fıkrası 5. bendinde belirtilmekte olan menkul sermaye iratları üzerinden tevkifat yapılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla, ipotek finansmanı kuruluşları ile konut finansman kuruluşlarınca ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dâhil her nev'i tahvil faizleri, Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ile Özelleştirme İdaresi'nin çıkarmış oldukları menkul kıymetler üzerinden elde edilen gelirler tevkifat uygulamasına konu olmaktadır¹³⁰.

¹²⁹ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 7.

¹³⁰ ATABEY Tuncel, *Gelir Vergisi Rehberi*, 7. Baskı, İstanbul Mart 2011, s. 352.

Diğer taraftan, mevzu bahis olan menkul kıymetlerin döviz cinsinden ya da endeksli bir şekilde çıkarılmaları durumunda bunların itfası nedeniyle sağlanan gelirler, menkul sermaye iradı olarak sayılmamakla birlikte tevkifata da tabi tutulmamaktadır. Ayrıca, Geçici 67. maddenin 2. fıkrası uyarınca eurobondlardan sağlanan menkul sermaye iratları üzerinden tevkifat yapılmayacağı da düzenlenmiştir¹³¹.

Tahvil ve hazine bonolarından iki farklı gelir sağlanabilmekte; söz konusu menkul kıymetlerin itfa süresi doluncaya değin elde bulundurulmasının neticesinde faiz geliri, itfa süresinin dolması öncesinde elden çıkartılması halindeyse değer artış kazancının olması söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla her çeşit tahviller ile hazine bonolarının itfa tarihine dek elde tutulması sonucunda sağlanacak faiz gelirleri bakımından, işlemin banka veya aracı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmiş olması halinde Geçici 67. madde 1. fıkrası çerçevesinde tevkifat uygulanacaktır. Bu işlemin banka veya aracı kurum dışında gerçekleştirilmiş olması halinde ise mezkûr maddenin ikinci fıkrası gereğince tevkifat uygulanacaktır. Bununla birlikte, bu menkul kıymetlerin bankalar ya da aracı kurumların vasıtasıyla itfa tarihinin öncesinde elden çıkartılması halinde bu alımlardan ve satımlardan elde edilen kazançlar üzerinden geçici 67. maddenin 1. fıkrası gereğince tevkifatı yapılmakta, anılan kurumların haricinde elden çıkarılması halinde ise tevkifat uygulanmamaktadır¹³².

¹³¹ TAN, s. 101.

¹³² TEKİN Cem, “Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 186, Mart 2004, s. 113.

1. 2006-2020 YILLARINDA TAHVİL VE HAZİNE BONOLARINDAN SAĞLANAN FAİZ GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

a. Genel Olarak

5281 sayılı Kanun ile GVK'ya ilave edilen Geçici 67. madde gereğince, 2006 ila 2020 yılları arasındaki dönemde menkul kıymetler üzerinden ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde tutulmaları yada elden çıkartılması sonucunda elde edilmiş olan kazançların vergilendirilmesine dair tevkifat temelli vergilendirme sistemine geçilmiştir.

Bu kapsamda, mezkûr maddenin 2. fıkrası uyarınca; ipotek finansman kuruluşlarının ve konut finansman kuruluşlarının ipoteğe dayalı olarak ihraç ettikleri menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dâhil her nev'i tahvil faizleri, Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi ile Özelleştirme İdaresi tarafından çıkarılan menkul kıymetler yoluyla elde edilen gelirlerinden ödemeleri yapanların tarafından %15'lik bir oranda¹³³ tevkifat yapılacağı düzenlenmiştir. Bankalar ile aracı kurumların tarafından alımlarına aracılığın yapıldığı tahviller ile Hazine bonolarının alışları ile itfa bedellerinin arasındaki fark üzerinden Geçici 67. maddesinin 1. fıkrası gereğince tevkifat yapmakta, banka ve aracı kurumlar haricinde kalan tahvil çıkaran anonim şirketler, Hazine Müsteşarlığı, Toplu Konut İdaresi ile Özelleştirme İdaresi ödemiş oldukları ilgili menkul sermaye iratları üzerinden söz konusu maddenin ikinci fıkrası kapsamında tevkifat yapmaktadır.

Geçici 67'nci maddede yer almakta olan düzenleme kapsamında, menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde 01.01.2006 tarihi itibarı ile geçerli olmak üzere tevkifat esası uygulanmaktadır.

¹³³ 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bu oran %10 olarak tespit edilmiştir.

Geçici 67. maddenin 9. fıkrasında yer alan “*Bu maddenin yürürlük tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır*” ve 10. fıkrasında yer alan “*Bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler için bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanır*” hükümleri uyarınca 01.01.2006 tarihi öncesinde ihraç edilmiş ya da iktisap edilmiş olan her nev’i tahvil ile Hazine bonusu ile Toplu Konut İdaresi ile Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elden çıkarılmalarından ve elde tutulma süreci içerisinde temin edilen gelirlerinin vergilendirilmeleri esnasında, 31.12.2005 tarihi itibarı ile geçerli olan hükümlerin uygulanması düzenleme altına alınmıştır.

Bu itibarla, Geçici 67. maddenin 9. ve 10. bentleri uyarınca her çeşit tahviller, hazine bonoları ile kamu kâğıtları üzerinden 01.01.2006 tarihi itibarıyla sağlanan faiz geliri ve alım-satım kazançlarının vergilendirilmesine dair hususlar, bu menkul kıymetlerin çıkarılma veya iktisap tarihlerine dayalı olarak tespit edilmektedir. Bu kapsamda; 01.01.2006 tarihinden evvel çıkarılan her çeşit tahviller ile hazine bonoları hakkında 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde sağlanan faiz gelirleriyle birlikte elden çıkartılması neticesinde elde edilen alım ve satım gelirlerinin vergilendirilmesi bakımından 31.12.2005 tarihinden itibaren yürürlükte bulunan ilgili mevzuatın uygulanması gerekmektedir¹³⁴.

¹³⁴ **AKYOL** M. Emin, “Gerçek Kişilerin Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından 2008 Yılında Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, S. 331, Mart 2009, s. 5.

b. 01.01.2006 Tarihinden Evvel Çıkarılanlardan 2006-2020 Arasında Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

01.01.2006'dan evvel çıkarılan her nev'i tahviller ile hazine bonoları üzerinden 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde sağlanan faiz gelirlerinin vergilendirilmesi ile ilgili hususlar, söz konusu menkul kıymetlerin Türkiye'de veya yurt dışında ihraç edilmiş olmasına göre değişmektedir.

aa. 01.01.2006'dan Evvel Türkiye'de Çıkarılanlardan Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

GVK'nın 76. maddesi ve 94. maddesinin 7. bendi uyarınca, 01.01.2006 tarihi öncesinde ihraç edilmiş olan tahviller ile Hazine bonoları üzerinden elde edilmiş olan faiz gelirleri hakkında 94. maddesinin 7. bendinin gereğince tevkifat uygulanmaktadır. 2009/14592 sayılı Bakanlar Kurulunun Kararı uyarınca *“devlet tahvili faizlerinden, Hazine bonusu faizlerinden, Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden %0, nama yazılı tahvil faizlerinden, hamiline yazılı tahvil faizlerinden ve diğerlerinden %10 oranında tevkifat yapılması”* gerekmektedir¹³⁵.

Gerçek kişilerin söz konusu tarihten önce çıkarılan her çeşit tahviller ile hazine bonolarından bu tarihi müteakip temin edilmiş olan faiz gelirlerinden indirim oranlarına denk gelen bölümü, söz konusu gelirlerin beyanı esnasında indirim kapsamında dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte döviz türünden açılan hesaplara ödenmiş olan faizler ile kar payları, döviz, altın ya da diğer bir değere endeksli menkul kıymetler ve döviz türünden çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan iratlar ve ticari işletmelere dâhil olan iratlar bakımından indirim oranı uygulamasından faydalanılması mevzu bahis olmamaktadır. Bu faiz gelirleri üzerinden GVK'nun 94. maddesinin 7. bendi gereğince tevkifatın yapılması ve indirim oranı uygulaması

¹³⁵ **TEKİN**, *Hazine Bonusu*, s. 109.

sonrası arta kalan miktarın beyan sınırını aşan bölümünün yıllık beyannamelerle beyanının verilmesi gerekmektedir¹³⁶.

Zira Danıştay’ın almış olduğu bir karara göre, “2003 yılında Devlet tahvili ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından, elde ettiği değer artışı kazancının istisna oranı düştükten sonra kalan kısmının münferit beyanname ile beyanı gerekirken herhangi bir beyanda bulunmayan davacı adına yapılan tarhiyatı yazılı gerekçeyle kaldıran vergi mahkemesi kararında hukuka uygunluk görülmemiştir” biçiminde bir hüküm tesis etmiştir¹³⁷.

bb.01.01.2006’dan Evvel Yurtdışında Çıkarılan Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Eurobondların itfa tarihine dek elde tutulmaları neticesinde sağlanan gelirler, faiz geliri niteliği taşımaktadır. Söz konusu gelirler, GVK 75. maddesi 2. fıkrasının 5. bendinin uyarınca menkul sermaye iradı kapsamında gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Eurobondların itfası aşamasında sağlanan faiz gelirleri menkul sermaye iradı, itfa tarihi öncesinde elden çıkartılmasından temin edilen alım ve satımlardan elde edilen kazançlarını da diğer kazançlar ve irat olarak gelir vergisi kapsamındadır¹³⁸.

GVK’nun Geçici 67. maddesinin 2. fıkrası içerisinde bulunan “Hazine ve 4749 sayılı Kanuna göre kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç” sınırlaması ile devletin ülke dışarısında çıkarmış olduğu menkul kıymetlerden biri olan eurobondlardan elde edilen menkul sermaye iratları bakımından tevkifat yapılmayacağı düzenlenmiştir.

¹³⁶ DOĞAN, s. 105-106.

¹³⁷ Danıştay 3. Dairesi, T. 4.12.2007, E. 2006/2966, K. 2007/3284, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹³⁸ SARISU, s. 218.

Bu itibar ile hem 01.01.2006 tarihi öncesinde hem de bu tarihten sonra Hazinesinin yurt dışında ihraç ettiği menkul kıymetlerin üzerinden elde edilmekte olan gelirlerinden, tevkifat yapılması mümkün değildir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, eurobondların döviz türünden çıkarılmış olmaları sebebiyle itfa ile elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesi sürecinde indirim oranı uygulamasından yararlanılamamaktadır¹³⁹.

cc. Dar Mükelleflerce Beyan Edilmeyecek Eurobond Gelirleri

Dar mükellef gerçek kişiler ile kurumların eurobondlardan elde ettikleri faiz gelirleri genel hükümler kapsamında vergilendirilmektedir. Bu faiz gelirleri üzerinden GVK 94. maddesi uyarınca % 0 oranda tevkifatın yapılması gerekmektedir¹⁴⁰.

5527 sayılı Kanunun GVK Geçici 67. maddesi 7. fıkrasına eklenmiş olan hükümle, tevkifat uygulanmasına tâbi ya da değil, dar mükellef gerçek kişi ya da kurumlar tarafından Hazine'nin yurt dışında ihracını yaptığı menkul kıymetler vasıtasıyla elde edilen kazançlar ile iratlar açısından münferit ya da özel beyannamelerin verilmeyeceğini düzenlemiştir¹⁴¹.

Hazine'nin yurt dışında çıkardığı menkul kıymetlerin arızı biçimde alımlardan ve satımlarından elde edilen ve ayrıca özel beyanname veya münferit beyanname ile beyan edilmesinin gerektiği gelirleri bakımından beyanname verilmemekte, ancak devamlı şekilde mezkur menkul kıymetlerin alımları ve satımları ile uğraşılması

¹³⁹ AKBAY– ÖZCAN, s. 32.

¹⁴⁰ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 3.

¹⁴¹ EMEKÇİ Muzaffer - ERDAL Ömer, “5527 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67’nci Maddesinde Yapılan Son Değişiklikler”, *Vergi SorunlarıDergisi*, S. 216, Eylül 2006, s. 32-33.

halinde sağlanan kazançları ticari kazançlar olarak değerlendirilmekte ve ilgili kazançların yıllık beyanname ile bildirilmesi gerekmektedir¹⁴².

dd.01.01.2006'dan Evvel Çıkarılan Özel Kesim Tahvillerinden Sağlanan Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

01.01.2006'dan evvel çıkarılan özel kesim tahvillerinden sağlanan gelirlerin vergilendirilmesi bakımından 31.12.2005 tarihi itibarı ile yürürlükteki hükümlerin uygulanması gerektiğinden, söz konusu tahvillerden 2006 ila 2020 yıllarının arasında temin edilen faiz gelirleri üzerinden Geçici 67. maddesi yerine, GVK'nun 94. maddesinin 7. bendinin uygulanması gerekmektedir. Bu itibarla anılan Kanun'un 94. maddesinin 7. bendi ve ilgili Bakanlar Kurulu Kararının gereğince % 10'luk bir oranda gelir vergisi tevkifatının yapılması gerekmektedir¹⁴³.

01.01.2006'dan evvel ihraç edilen faiz gelirleri, enflasyon indirimini müteakip kalan tutarın tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarıyla birlikte 2018 yılı için 34.000 TL'lik beyan sınırını geçmesi durumunda, indirim sonrası kalan tutarın tamamı beyan edilmekte, % 10'luk tevkifat beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden indirilmektedir¹⁴⁴.

c. 01.01.2006 Tarihinden Sonra İhraç Edilenlerden 2006-2020 Yılları Arasında Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihi sonrasında çıkarılan devlet tahvilleri ile hazine bonoları üzerinden 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde temin edilmekte olan faiz

¹⁴² TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 305.

¹⁴³ ATEŞAĞAOĞLU, s. 189.

¹⁴⁴ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 4.

gelirleri % 10'luk bir oranda tevkifata tabi olmaktadır. Diğer taraftan, altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri için % 0 oranında tevkifat uygulanmaktadır¹⁴⁵.

01.01.2006 tarihinin sonrasında çıkarılmış olan devlet tahvilleri ile hazine bonoları üzerinden 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde sağlanan ve GVK 'nun Geçici 67. maddesinin kapsamında tevkifata tabi kılınan faiz gelirleri veya bunların alımları ile satımlarında elde edilen kazançlar açısından gerçek kişilerce beyanname verilmemektedir. Diğer taraftan, ticari faaliyete dayalı olarak sağlanan devlet tahvilleri ile hazine bonoları faiz gelirleri ve alım-satım kazançları, ticari kazanç hükümleri kapsamında kazancın belirlenmesinde esas alınmalıdır. Bu itibar ile bahse konu gelirler üzerinden yıl içinde GVK Geçici 67. madde bağlamında tevkifat ile ödenmekte olan vergiler, söz konusu kazançların da dâhil edildikleri beyannamelerde hesaplanmakta olan vergilerden indirilebilmektedir¹⁴⁶.

d. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Özel Kesim Tahvil Faizlerinin Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihini müteakip çıkarılacak özel kesim tahvilleri ile elde edilen faiz gelirlerinin üzerinden gelir iktisap eden kişinin mükellefiyetnin türü ile hukuki niteliğinden bağımsız olarak GVK'nun Geçici 67. maddesinin 1. veya 2. fıkraları kapsamında tevkifat yapılmaktadır. İlgili Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde söz konusu tarihten itibaren çıkarılacak özel kesim bonolarından sağlanan gelirler üzerinden % 10 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir. Özel kesim tahvillerinden sağlanan faiz gelirleri bakımından tevkifat son vergi niteliğinde olup, bu gelirler için beyanname verilmemektedir.

01.01.2006 tarihinden sonra çıkarılarak yurt dışında satılan tahviller bakımından ise, tam mükellef kurumlarca çıkarılarak yurt dışında satılan tahvillerin

¹⁴⁵ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 2.

¹⁴⁶ KARTALOĞLU Emre, "Kamu Kâğıtları ve Tahvillerden Elde Edilen Gelirler Üzerinden 2006 Yılından İtibaren Yapılacak Vergi Tevkifatı ve Bu Tevkifatın Eski Uygulama ile Farkları", Vergi Sorunları Dergisi, S. 207, Kasım 2005, s. 110.

vadesi bir yıla kadar olanlardan elde edilen faizler % 10, vadesi bir yıl ile üç yıl arası olanlardan elde edilen faizler % 7, vadesi üç yıl ile beş yıl arası olanlardan elde edilen faizler % 3, vadesi beş yıl ve daha uzun süreli olanlardan elde edilen faizler % 0 oranında tevkifata tabi kılınmıştır. İlgili tevkifat, faiz ödemesini yapan kurumca gerçekleştirilmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, elde edilen faiz gelirlerinin, tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarıyla beraber 2018 yılı için cari olan 34.000 TL’lik beyan haddini geçmesi durumunda gelirin bütünü beyan edilmektedir¹⁴⁷.

2. TAHVİL VE HAZİNE BONOLARININ 2006-2020 YILLARI ARASINDA ALIM SATIMINDAN SAĞLANAN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Tahvil ve hazine bonolarının alım satımından sağlanan kazançların vergilendirilmesine ilişkin hususlar, söz konusu menkul kıymetlerin ihraç tarihlerine göre şekillenmektedir.

a. 01.01.2006’dan Evvel Çıkarılan Tahvil ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Elde Edilen Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK’nun Geçici 67. maddesinin 9. fıkrası gereğince, 01.01.2006 tarihinden evvel çıkarılan menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirler ve bunları elden çıkarılmaları ile elde edilen kazançların vergilendirilmelerinde 31.12.2005 tarihinde geçerliliği olan hükümlerin uygulanması gerektiği düzenlenmiştir. Bu itibarla, söz konusu hazine bonoları ile tahvillerin 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elden çıkarılmalarının neticesinde temin edilen kazançların üzerinden Geçici 67. madde çerçevesinde tevkifat yapılamamaktadır.

¹⁴⁷ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 4.

01.01.2006'dan evvel çıkarılan hazine bonoları ile tahvillerin elden çıkarılmalarından 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elde edilen değer artışı kazançları vergilendirilirken; bu bonolar ile tahvillerin iktisap bedellerinin endekslenmesini müteakip, GVK'nun mükerrer 80. maddesinde belirtilen istisnadan yararlanılması mümkündür. Dolayısıyla gerçek kişilerce sağlanan kazancın istisna miktarının altında kalması halinde bu kazançlar için beyanname verilmemekte ve diğer gelirler sebebiyle ibraz edilecek beyannamelere bu gelirler dâhil edilmemektedir. Öte yandan, sağlanan kazancın istisna miktarını aşması halinde yalnızca aşan bölümün beyan edilmesi gerekmektedir¹⁴⁸.

b. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Tahvil ve Hazine Bonolarının Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi

01.01.2006 tarihi itibarı ile çıkarılan “her nev’i tahvil ve Hazine bonolarının elde tutulması ve elden çıkarılmasından sağlanacak kazanç ve iratlar” üzerinden bazı koşullara bağlı olarak GVK Geçici 67. madde uyarınca tevkifatın yapılmasını icap etmektedir¹⁴⁹. 01.01.2006 tarihi sonrasında çıkarılan hazine bonoları ile devlet tahvillerinin elden çıkarılmaları neticesinde 2006 ila 2020 yıllarının arasında elde edilecek olan alım ve satım kazançları % 10'luk bir oranda tevkifata tabi olmaktadır. Diğer taraftan, altına dayalı devlet iç borçlanma senetleri için % 0 oranında tevkifat uygulanmaktadır¹⁵⁰.

¹⁴⁸ ATABEY, s. 369.

¹⁴⁹ GÜR Mehmet, “Gerçek Kişilerce 2006 Yılında Elde Edilen Hazine Bonosu veya Devlet Tahvili Faizi ve Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi* S. 211, Şubat 2007, s. 22.

¹⁵⁰ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 2.

c. 01.01.2006'dan Sonra Çıkarılan Eurobondların 2006-2020 Yılları Arasında Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi

GVK'nun Geçici 67. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, 01.01.2006 tarihi sonrasında çıkarılan hazine bonoları ile devlet tahvillerinin 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elden çıkarılmaları neticesinde sağlanan alım ve satım kazançları üzerinden, bu işleme aracılık faaliyetinde bulunan bankalar ile aracı kurumlar tarafından gereken tevkifatın yapılması gerekirken¹⁵¹, 2. fıkrasında, Hazine tarafından yurt dışında ihracı yapılan hazine bonoları ile devlet tahvillerinin 2006 ila 2015 yıllarının arasındaki dönemde elden çıkarılmalarından temin edilen alım ve satım kazançları üzerinden tevkifatın yapılmayacağı düzenlenmiştir¹⁵².

Hazinece yurtdışında döviz cinsinden çıkarılan tahviller eurobond olarak tanımlanmaktadır. Eurobondların itfa tarihleri itibariyle sağlanan gelirler GVK 'nun 75. maddesi gereğince menkul sermaye iradı, itfa tarihi öncesinden elden çıkarılmaları ile temin edilen kazançlar ise bu Kanundaki mükerrer 80. maddesi gereğince değer artış kazancı şeklinde gelir vergisine tabi tutulmaktadır¹⁵³.

Diğer taraftan, GVK'nın mükerrer 81. maddesinin 7. fıkrası kapsamında; mallar ile hakların elden çıkarılmalarında iktisap bedellerinin elden çıkarıldığı ay hariç olarak toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak belirleneceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, eurobondların 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elden çıkarılmalarından dolayı elde edilen değer artış kazançlarında mükerrer 81. maddede düzenlenen istisnaların uygulanmasından faydalanılmaktadır. Eurobondların 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elden çıkarılmaları ile elde edilen kazançlar şayet faydalanılacak istisna tutarlarının altında kalıyor ise bahse konu gelirler için beyannameler verilmemekte, diğer gelirler sebebiyle

¹⁵¹ KIZILOT Şükrü, "Eurobond Faizi ve Alım – Satım Kazancının Vergilendirilmesi", *Yaklaşım Dergisi*, S. 167, 2006, s. 22.

¹⁵² TAN, s. 105.

¹⁵³ DOĞAN, s.121.

verilmekte olan beyannamelere ithal edilmemektedir. Bununla birlikte, sağlanan gelirin istisna tutarını aşması halinde ise yalnızca aşan bölüm beyan edilmektedir. Diğer taraftan GVK'nun Geçici 67. maddesindeki 7. fıkra gereğince tevkifata tabi tutulsunlar veya tabi tutulmasınlar dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından, Hazinesinin yurt dışında ihraç ettiği menkul kıymetler üzerinden temin edilen kazançlar ile iratlara yönelik münferit ya da özel beyannamelerin verilmeyeceği düzenlenmiştir¹⁵⁴.

C. MENKUL KIYMET VE BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

1. MENKUL KIYMET YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 52'nci maddesi gereğince, tasarruf sahiplerinden fon katılım payının karşılığı olarak toplanan paralar ya da diğer varlıklar ile tasarruf sahiplerinin hesaplarına, inançlı mülkiyet esasları kapsamında Kurul tarafından belirlenmiş olan varlık ile haklardan müteşekkil portföy ya da portföylerin işletilmesi maksadıyla portföy yönetim şirketleri tarafından fon iç tüzüğüyle kurulmuş olan ve tüzel kişilikleri olmayan mal varlığı yatırım fonu şeklinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte, KVK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasında ise; SPK'nın regülasyonlarına tabi fonlar ile söz konusu fonlara benzer yabancı fonların sermaye şirketi olarak değerlendirileceği düzenlemesi yapılmıştır. Yatırım fonları, genellikle sermaye şirketi olarak görülmesine rağmen fon kapsamında ortaya çıkan

¹⁵⁴ **TEKİN** Cem, "Menkul Kıymet Gelirleri Üzerinden Yapılacak Tevkifat ile İlgili Olarak 5527 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog*, S. 221, Ekim 2005, s. 92-101.

kazancın ortaklara dağıtılması sermaye şirketleri için düzenlenen kurallardan farklıdır¹⁵⁵.

GVK'nın 75. maddesi 2. fıkrası 1. bendi uyarınca, “her nev’i hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının” menkul sermaye iradı şeklinde gelir vergisine tabi oldukları, ayrıca yatırım fonu katılım belgeleri ile temin edilen kâr paylarının da bu kapsamda yer aldığı belirtilmiştir. Bu durumda, yatırım fonu katılım belgelerinin kurucularına iadelerinin yapılması suretiyle elde edilen gelirler de kar payı niteliğini taşımakta olmalarından dolayı menkul sermaye iradı şeklinde gelir vergisine tabi olmaktadır.

GVK'nun Geçici 67. maddesinin 1. bendi gereğince, bankalar ile aracı kurumların tarafından takvim yılı üçer aylık dönemlerinde alımlarına ve satımlarına aracılık edilen menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden % 15’lik bir oranda vergi tevkifatının yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla tam ve dar mükellef gerçek kişiler ile kurumlar açısından söz konusu oran %10 olarak belirlenmiştir.

Diğer taraftan, GVK Geçici 67. maddesi 1.fıkrası 6. paragraf hükmü uyarınca, devamlı bir şekilde portföylerinin en az % 51’lik kısmı BİST’te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşmuş yatırım fonlarını bir yıldan daha çok süre ile elde bulunduran katılma belgelerini elden çıkartmada söz konusu fıkra da yer alan hükümlerin uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır¹⁵⁶. Bu itibarla, bu türden bir yatırım fonu katılma belgesinden gelir elde eden mükellefler için tevkifat yapılmayacaktır. Geliri elde edenin gerçek kişi olması halinde bu gelirler beyan edilmemektedir.

¹⁵⁵ SAĞLAM Erdoğan, “Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Kar Payları ile Bunların Katılma Belgesi ve Hisse Senetlerinin Alım-Satımından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi*, Mart 2000, s. 221.

¹⁵⁶ BAŞAK Levent, “Gerçek Kişilerin Menkul Kıymet Yatırım Fonları Katılma Belgelerinden Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 144, Eylül 2000, s. 124.

GVK Geçici 67'inci maddesi 8'inci bendi kapsamında “*Yatırım fon veya ortaklıklarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler ile hisse senetlerinin alım satımından elde edilen kazançlar için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Ticarî işletmeye dahil olan bu nitelikteki gelirler, bu fıkra kapsamı dışındadır*” hükmüne yer verilmiştir. Geçici 67'nci maddesi 1'inci fıkrasının 6'ncı paragrafında tanımlanan yatırım fonu dışındaki fonlardan gelir elde edenin tam mükellef olması durumunda %10 tevkifat yapılmaktadır. Gelir elde edenin gerçek kişi olması halinde yapılan tevkifat nihai vergilendirme olmakta ve bu gelirler beyan edilmemektedir¹⁵⁷.

Aracı kurumlar ile Bankalar tarafından, takvim yılındaki üçer aylık dönemler açısından, alımlar ile satımlarına aracılık edilen menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ile satış bedellerinin aralarındaki farkın üzerinden dar mükellef gerçek kişilere yönelik olarak yapılan tevkifatın oranı % 0'dır. Bu nedenle menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerini fona iade etme neticesinde gelir sağlayan dar mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarını beyan etmeleri gerekmemektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, sürekli fon toplam değerinin asgari % 80'i BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşmuş hisse senetleri ağırlıklı fonların katılma belgelerinden sağlanan kazançlar için tevkifat oranı % 0'dır¹⁵⁸.

GVK Geçici 67. maddenin 11. fıkrası gereğince dar mükellefler de dahil olarak, bu maddeye göre tevkifata tabi tutulmakta olan ve yıllık ya da münferit beyannamelerle beyan edilemeyeceği ifade edilen menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması neticesinde temin edilen kazançların açısından takvim yılı itibarı ile yıllık beyannameler verilebilmektedir. Beyannameleri verilen gelirlerden, aynı çeşitten menkul kıymetler açısından yıl içerisinde meydana gelen zararların tümü mahsup edilebilmektedir. Beyan edilen gelir üzerinden % 10

¹⁵⁷ BENLİ Abdulkadir, “Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, S. 343, Mart 2010, s. 135.

¹⁵⁸ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 3.

oranında vergi hesaplanmaktadır. Söz konusu vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler indirilmekte, indirilemeyen tutar genel hükümler kapsamında ret ve iade edilmektedir. İndirilemeyen zararlar ise sonraki takvim yıllarına devredilememektedir¹⁵⁹.

2. BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI

Katılma belgelerinin fona yeniden satılması yoluyla yatırım fonu kazancı elde edilmesine rağmen, katılma belgelerinin fona iadesi dışında borsada, borsa dışı aracı kuruluşlar ve başka şahıslar arasında da alım-satımı suretiyle kazanç sağlanması mümkün olabilmektedir¹⁶⁰.

Tam ve dar mükellef gerçek kişiler için, sürekli olarak fonların toplam değerlerinin asgari % 80'i, MKYO hisse senetleri hariç olmak üzere BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşmuş ise hisse senetlerinin ağırlıkta olduğu fonlardan sağlananlar % 0 oranında tevkifata tabidir. Bunların haricinde borsa yatırım fonları vasıtasıyla elde edilenler ise % 10 oranında tevkifata tabidir. Tevkifat nihai vergi niteliği taşımakta ve beyan edilmemektedir¹⁶¹

¹⁵⁹ **POYRAZ** Melih, “Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi”, *Vergi Dünyası Dergisi*, S. 331, Mart 2009, s. 199.

¹⁶⁰ **ÜREL** Gürol, “Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 94, Ekim 2000, s. 205.

¹⁶¹ **ERNST & YOUNG TÜRKİYE**, s. 3.

D. MEVDUAT FAİZLERİ, REPO GELİRLERİ VE KATILIM BANKALARINDAN ELDE EDİLEN KAR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

1. GENEL OLARAK

GVK'nın Geçici 67. maddenin 4. fıkrası uyarınca, *“bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, 75. maddenin ikinci fıkrasının 7, 12 ve 14. bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca %15 oranında vergi tevkifatı yapılacağı”* düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, elde eden kişinin mükellefiyet durumu ve hukuki niteliğine bakılmaksızın Geçici 67. maddenin 19. fıkrası uyarınca 31.12.2020 tarihine kadar elde edilecek mevduat faizi, katılım bankalarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları ve repo gelirleri üzerinden ödemeyi yapan gerçek veya tüzel kişiler tarafından, Geçici 67. maddenin 4. fıkrası hükmü uyarınca %15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir¹⁶².

GVK'nın 94/1 maddesi çerçevesinde tevkifat yapmak zorunda olan kişiler sayılmış olmasına rağmen, Kanunun Geçici 67. maddesinin 4. fıkrasında “ödemeyi yapanlar” şeklinde geniş kapsamlı düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla mevduat faizleri üzerinden vergi mükellefi vasfı taşımayan bir gerçek kişi tarafından GVK'nın 94. maddesi bağlamında tevkifat yapılmazken, Geçici 67. maddenin 4. fıkrası gereğince tevkifat uygulanması gerekmektedir¹⁶³.

¹⁶² ATEŞAĞAOĞLU, s. 183.

¹⁶³ VURAL İrfan, “Mevduat Faizleri ve Repo Gelirleri Üzerinden 01.01.2006 Tarihinden İtibaren Yapılacak Tevkifat”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 154, Ekim 2005, s. 114.

2. MEVDUAT FAİZLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

02.01.2013 tarihi itibarıyla açılan ya da vadesi yenilenmiş olan döviz tevdiat hesapları için uygulanan faizleri üzerinden; altı aya kadar vadelielerde % 18, bir yıla kadar vadelielerde % 15, bir yıl ve daha uzun vadelielerde ise % 13 oranlarında tevkifat uygulanması gerekmektedir. Anılan tarih itibarı ile açılmış olan ya da vadesi yenilenmiş olan mevduat faizleri üzerinden ise altı aya kadar vadelielerde % 15, bir yıla kadar vadelielerde % 12, bir yıldan uzun vadelielerde % 10 oranında tevkifat uygulanması gerekmektedir. Aynı tarihten itibaren vadesiz döviz tevdiat hesaplarına uygulanan faizlerden %18, vadesiz mevduat faizlerinden % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir. Vade veya döviz türü dikkate alınmaksızın, 02.01.2013 tarihi öncesinde açılmış olan mevduat hesaplarında uygulanmakta olan faizlerden % 15 oranında tevkifat uygulanması gerekmektedir¹⁶⁴.

Tam veya dar mükellef gerçek kişilerin 2006 ila 2020 yıllarının arasında ticari faaliyet bağlamında olmadan sağladıkları mevduat faizleri üzerinden GVK Geçici 67. maddesi 4. fıkrası kapsamında tevkif edilen vergiler son vergi niteliği taşımakta, söz konusu gelirlerin yıllık ya da münferit beyannamelerle beyan edilmeleri mevzu bahis olmamaktadır. Bununla birlikte, ticari faaliyete dayalı olarak sağlanan mevduat faizleri, ticari kazanç miktarının belirlenmesinde gözetilmektedir. Söz konusu hüküm gereğince tevkif edilen vergiler bu gelirlerin dâhil olduğu beyannamelerde hesaplanmakta olan vergilerden anılan Kanun'un 94. maddesi bağlamında tevkif edilen vergilerin tabi oldukları hükümlerin kapsamında mahsup edilebilecektir¹⁶⁵.

3. REPO GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

GVK'nın 75/2. maddesinin 14. bendi uyarınca; bu maddenin 2. fıkrası 5. bendi içerisinde belirtilen menkul kıymetlerin geri alımları ile satımlarının taahhüdü ile iktisap ya da elden çıkarılmaları mukabilinde temin edilen faydaların, diğer bir

¹⁶⁴ TEKİN - KARTALOĞLU, *Yeni Sistem*, s. 349-350.

¹⁶⁵ VURAL s. 114.

değişle repo kazançlarının menkul sermaye iradı bağlamında gelir vergisine tabi olduğunu düzenlemiştir.

Repo işlemlerinde menkul kıymet, teminat olarak kullanılmaktadır. Repoya konu menkul kıymetler bakımından Vergi Usul Kanunu (VUK) 279. maddeye göre değerlendirme işlemleri uygulanmaktadır. Söz konusu değerlendirme işleminin iptal için yapılan başvuru üzerine Danıştay, değerlendirme işleminin VUK'un 279. maddesine göre yapılacağına karar vermiştir¹⁶⁶.

Tam veya dar mükellefiyeti haiz gerçek kişilerin 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde ticari faaliyetler kapsamında olmadan sağladıkları repo gelirleri üzerinden GVK Geçici 67. maddesinin 4. fıkrası kapsamında % 15'lik bir oranda tevkifatı yapılan vergi nihaî vergi vasfı taşımakta, bu şekilde tevkifata tabi tutulmuş olan gelirlerin yıllık ya da münferit beyannamelerle beyanı bahse konu olmamaktadır¹⁶⁷.

4. KATILIM BANKALARINDAN SAĞLANAN KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

GVK'nın 75. maddenin 2. fıkrası 12. bendi gereğince; faizsiz sistemde kredi verenlere ödenmekte olan kâr payları, kâr ve zarar ortaklık belgesinin karşılığında ödenen kâr payları ve katılım bankalarınca kâr ve zarara katılma hesabının karşılığı ödenen kâr paylarının menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi olduğu düzenlenmiştir.

Geçici 67. maddenin 4. fıkrası kapsamında, 2006 ila 2020 yılları arasındaki dönemde ödenmekte olan, GVK'nın 75. maddesi 2. fıkrası 12. bendinde ifade edilen menkul sermaye iratları üzerinden, ödemelerini yapanlar tarafından % 15 oranında tevkifat yapılacağı belirtilmiştir. Bu itibarla 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki

¹⁶⁶ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, T. 12.10.2001, E. 2001/89, K. 2001/301, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹⁶⁷ DOĞAN, s. 142; ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 5.

dönemde ödenmekte olan bu türdeki gelirlerin üzerinden ödemelerini yapanlar tarafından, gelirleri elde edenlerin mükellefiyet hali ve hukuki durumu dikkate alınmaksızın GVK'nın Geçici 67. maddesinin 4. fıkrası kapsamında % 15'lik bir oranda tevkifatın yapılması gerekmektedir¹⁶⁸.

E. VADELİ İŞLEMLERDEN VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Vadeli işlemler, forward, futures ve opsiyon işlemlerini kapsamaktadır. Bu işlemlerin ortak özelliği, teslimatı sonraki bir tarihte yapılacak herhangi bir malın ya da finansal aracın, bugün itibarı ile alım-satımının yapılması işlemidir. Vadeli işlem piyasalarının esasını teşkil eden futures ve opsiyon işlemleri organize borsalarda işlem gördüğü için vade, alınacak teminatlar gibi işlem ölçütleri ilgili borsalarca tespit edilmektedir. Futures ve opsiyon sözleşmelerinin en temel amacı piyasanın akışkan olmasını temin etmektir. Opsiyon sözleşmeleri, futures sözleşmelerinin aksine, sözleşmeyi alan kişiler bakımından bir yükümlülük getirmek yerine bir hak vermektedir. Bu hakkın kullanılıp kullanılmamasının kararını da tamamen opsiyon sözleşmesini alan tarafa bırakmaktadır. Opsiyonu satan taraf, opsiyonun kullanılması halinde yükümlülük altına girmektedir¹⁶⁹.

Organize borsalarda yapılmayan forward işlemlerde ise miktar, vade, fiyat gibi unsurlar standart olmadığından bu hususlar tarafların karşılıklı anlaşması sonucunda tespit edilmektedir¹⁷⁰. Forward işlemleri sırasında, işlemlerin kâr ile neticelenmesi halinde, sözleşmeye esas alınan değerin piyasa fiyatına dayalı olarak meydana gelen

¹⁶⁸ **TEKİN** Cem, “Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yeni Sistem Uyarınca Yapılacak Tevkifat Uygulaması”, *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, S. 23, Kasım 2005, s. 98.

¹⁶⁹ **TUĞLU** Ali, “Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası (VOB)”, *Yaklaşım Dergisi*, S. 205, Ocak 2010, s. 176.

¹⁷⁰ **ARIKAN** A. Naci, *Opsiyon Sözleşmelerinin İşlevi ve Vergisel Boyutu*, 2000, Seri No: 2000-11, (1), s. 1.

kıymeti ile işlem fiyatı bağlamında ortaya çıkan kıymetinin aralarındaki fark, tevkifat matrahını teşkil etmektedir¹⁷¹.

Tarafların evvelden kararlaştırdıkları oran ve şartlarda belirlenmiş tutardaki para birimlerini değiştirerek yaptıkları para swapı işlemi neticesinde meydana gelen gelir, tevkifat matrahını teşkil etmekte, söz konusu matrah, ilk değişim tarihi baz alınarak kura dayalı olarak hesaplanmış olan kıymeti ile sözleşme kapsamında belirtilen vadesindeki değişimi için tespit edilen kura göre oluşan kıymetin arasında oluşan farkına denk olmaktadır. Gösterge anapara tutarının üzerinden farklı faiz oranı dikkate alınarak hesaplanan faizlerin, taraflar arasında kararlaştırılan vadelerin sonunda değişimlerini ifade eden bir sözleşme türü olan faiz swapı işlemlerinde, faiz ödemelerinin değişimi sebebiyle ödeme dönemleri itibarı ile hesaplanmakta olan net kazançların tutarları tevkifat matrahını teşkil etmektedir¹⁷².

Geçici 67. maddenin 14. fıkrası kapsamında *“Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31/12/2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için (1) numaralı fıkra belirtilen tevkifat oranı sıfır olarak uygulanır. Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları bakımından bu madde hükümleri uygulanmaz. Şu kadar ki, banka ve benzeri finans kurumları için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunma şartı aranmaz”* hükmü uyarınca söz konusu kazançlar bakımından tevkifat oranı % 0 olarak uygulanmaktadır.

Bununla birlikte, söz konusu hüküm gereğince 31/12/2008 tarihine kadar tevkifat oranı % 0 olarak uygulanmasına rağmen, mezkur borsalarda söz konusu kazançlar açısından 2009/14580 sayı numaralı Bakanlar Kurulu kararı gereğince 1/1/2009 tarihinden itibaren, 2010/926 sayı numaralı Bakanlar Kurulu kararı¹⁷³ gereğince de 1/10/2010 tarihi itibarı ile % 0’lık tevkifatın uygulaması

¹⁷¹ DOĞAN, s. 149.

¹⁷² DOĞAN, s. 149-150.

¹⁷³ 2010/926 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, Resmi Gazete tarih:30/09/2010 sayı:27715

sürdürülmüş, Türkiye'deki kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 1/10/2010 tarihi itibarı ile gerçekleştirilmiş olan ve hisse senetlerine ya da hisse senetleri endekslerine bağlı olanların haricinde kalan vadeli işlemler ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlara uygulanacak tevkifat oranı ise % 10 olarak belirlenmiştir¹⁷⁴. Ayrıca belirtmek gerekir ki tevkifat nihai vergidir¹⁷⁵.

F. VARANTLARDAN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Aracı kuruluş varantı, “*elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası aracı*” anlamına gelmektedir¹⁷⁶.

Varantların opsiyon sözleşmelerine benzemesi sebebiyle bunlar opsiyon sözleşmelerinin menkul kıymet haline getirilmiş bir türü mahiyetinde sayılmaktadır. Varantların dayandığı husus, BİST 30 endeksi içerisinde bulunan hisse senedi ya da BİST 30 endeksinin bağlamında bulunan birden çok hisse senetlerinden meydana gelen sepettir¹⁷⁷.

Varantlardan sağlanan gelirler Geçici 6. madde çerçevesinde tevkifata tabi olup söz konusu tevkifat nihai vergi niteliği taşımaktadır. Tam ve dar mükellef gerçek kişiler bakımından hisse senetleri ile hisse senetleri endekslerine dayalı olarak yapılmakta olan varantlardan sağlanan gelirler % 0, döviz varantı gibi diğer varlıklara dayanarak yapılan varantlardan sağlanan gelirler % 10 oranında tevkifata

¹⁷⁴ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 5.

¹⁷⁵ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 7.

¹⁷⁶ ARIKÖK Yiğit, Varantların Genel Özellikleri, Dünya Uygulamaları ve İhracı Planlanan Varantlar, <http://www.imkb.gov.tr/video/varant/sunumlar/yigit.pdf>, 2010, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

¹⁷⁷ DELOITTE, s.43.

tabidir. BİST’te işlem görmekte olan varantlar sebebiyle elde edilen gelirlerin üzerinden beyannameler verilmemektedir. Diğer gelirler açısından beyannamelerin verilmesi durumunda BİST’te işlem görmekte olan varantlar sebebiyle elde edilen gelirler bu beyannamelerdeki gelirlere dâhil edilmemektedir¹⁷⁸.

G. ALACAK FAİZLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

GVK 75. madde 6. bendi çerçevesinde adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla cari hesap alacakları nedeniyle doğan faizler ile kamu tüzel kişileri tarafından borçlanılan ve senede bağlanmış olan meblağlara yönelik ödenen faizler de dâhil olmak üzere her nevi alacak faizleri menkul sermaye iradı kapsamında düzenlenmiştir. 01.01.2006’dan sonra elde edilen alacak faizleri bakımından indirim oranı uygulanmamaktadır. Bununla birlikte söz konusu gelirle, tevkifat ile istisna uygulanmasına konu teşkil etmeyen menkul sermaye iratları ile alakalı beyanname sınırının aşılması durumunda yıllık gelir vergisi beyannamesiyle beyan edilmektedir¹⁷⁹.

H. OFF-SHORE BANKACILIĞINDAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Off-shore bankacılığı, vergilemenin en az seviyede tutulduğu şartlarda, diğer ülke paralarına serbestçe dönüştürülebilen ulusal paralar (çevrilgen para) üzerine işlem yapmak suretiyle, çok uluslu şirketlere ve uluslararası girişimlere hizmet veren bir bankacılık çeşididir. Off-shore faiz gelirleri ilgili vergi mevzuatının uygulanmadığı yerlerde bulunan bankalardan elde edilmiş mevduat faiz gelirleridir. Bu itibarla söz konusu gelirler bakımından vergi mevzuatına göre yapılmış bir vergi

¹⁷⁸ TÜRKİYE İŞ BANKASI, s. 7.

¹⁷⁹ DOĞAN, s. 158.

tevkifatı söz konusu olamayacağı için bu gelirler bakımından bir istisna hükmü uygulanmamaktadır.

Ayrıca bu gelirler vergi mevzuatı uyarınca vergi tevkifatına tabi olmadıklarından, söz konusu gelirlerin yıllık beyanname ile beyan edilmeleri gerekmektedir. Türkiye’de yerleşik kişilerin off-shore bankaları veya yurt dışındaki herhangi bir banka nezdinde mevduat hesabı açtırmak suretiyle faiz geliri sağlamaları durumunda, tam mükellefiyet esası kapsamında yurt dışından temin edilmiş olan gelir niteliği taşıyan bu gelirin, GVK’nın 85. madde ile 86. madde uyarınca yıllık beyanname kapsamında beyanı gerekli olmaktadır. İlgili mevduat hesabının döviz türünden açılmış olması durumunda, faiz gelirlerinin, elde edilmiş olduğu tarihte Merkez Bankasının döviz alış kuru dikkate alınarak TL’ye çevrilip bildirilmesi gerekli olmakta, söz konusu gelire indirim oranı uygulanmamaktadır¹⁸⁰.

Bahse konu bankalardan sağlanan faiz gelirlerinin 2018 yılı için tutarının 1.800 TL’yi aşması halinde gelirin tamamının gelir vergisi beyannameleri marifetiyle beyan edilmesi gerekmektedir. Diğer yandan ise, tam mükellef kurumlar tarafından off-shore hesapları üzerinden faiz elde edilmiş olması halinde bu gelirler Kurumlar Vergisine tabi olmaktadır.

Danıştay bir kararında¹⁸¹, “*Off shore bankaların kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunmakla beraber mevduat topladıklarından bu faaliyetleri nedeniyle 7’nci bentte belirtilen "banka" kapsamında değerlendirilmesi ve bu kurumlardan elde edilen faiz gelirlerinin tutarı ne olursa olsun TL cinsinden elde edilmesi durumunda enflasyondan arındırılarak beyan edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır*” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

¹⁸⁰ DOĞAN, s. 158.

¹⁸¹ Danıştay 4. Dairesi, T. 25.12.2006, E. 2006/2002, K. 2006/3171, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

III. KURUMLAR TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Bu kısımda, kurumlar vergisi mükelleflerince menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarını elde tutarak ya da elden çıkarılmaları suretiyle temin edilen ve GVK'nun Geçici 67. maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları gereğince tevkifata tâbi tutulmakta olan kazançlar ile iratların vergilendirilmeleri ve söz konusu kazançların üzerinden tevkifatı yapılan vergilerin kurumlar vergisi beyannamelerinde hesaplanmakta olan vergiden mahsubu üzerinde durulacaktır.

A. TAM MÜKELLEF KURUMLARIN MENKUL KIYMETLER VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARINDAN ELDE ETTİKLERİ GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

1. TAM MÜKELLEF KURUMLARIN GVK'NIN GEÇİCİ 67'NCİ MADDESİNİN BİRİNCİ, İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ FIKRALARI KAPSAMINDA ELDE ETTİKLERİ TEVKİFATA TÂBİ KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

KVK'nun 6. madde kapsamında “(1) Kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safî kurum kazancı üzerinden hesaplanır. (2) Safî kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır” hükmü uyarınca kurumlar vergisinin, bir hesap döneminin içerisinde temin edilen safî kurum kazancı üzerinden hesaplanması, safî kurum kazancının belirlenmesinde de GVK kapsamında ticari kazançla dair hükümlerin uygulanması düzenleme altına alınmıştır.

GVK'nun Geçici 67. maddenin 5. fıkrasında, söz konusu maddenin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları gereğince, tevkifata tâbi kazançlar bakımından gerçek kişiler tarafından yıllık ya da münferit beyanname verilmeyeceği, öteki gelirler için verilecek yıllık beyanname kapsamına bu gelirlerin alınmayacağı

düzenlenmiştir. Dahası, ticari faaliyet bağlamında sağlanan gelirlerin ticarî kazanç hükümleri uyarınca kazancın belirlenmesi esnasında göz önünde bulundurulacağı ve tevkifat ile ödenmiş olan vergilerin, GVK'nın 94. maddesi gereğince tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler açısından tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerinde hesaplanan vergiden mahsup edilecekleri belirtilmiştir.

KVK'nın 6. maddesi ile GVK'nın Geçici 67. maddesinin 5. fıkrası birlikte dikkate alındığında, kurumlar vergisi mükelleflerince sağlanan ve Geçici 67. maddenin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirlerin kurumların kazançları olarak, ticari kazanç hükümleri kapsamında kazançların belirlenmesinde dikkate alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber, tevkifat ile ödenmiş vergilerin, GVK'nın 94. maddesi uyarınca tevkifatı yapılan vergilerin tâbi oldukları hükümler gereğince tevkifata tâbi kazançların bildirildiği beyannameler içerisinde, hesaplanmakta olan vergilerden mahsup edilecekleri görülmektedir¹⁸².

Kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının elde tutulmasından veya elden çıkartılmasından elde edilen kazançlar ile iratlar ve katılım bankaları vasıtasıyla temin edilen gelirler, repo gelirleri ve mevduat faizleri üzerinden GVK'nın geçici 67. maddesinin ilk dört fıkrası uyarınca yapılacak tevkifat uygulamasına ilişkin hususlar şu şekildedir:

GVK'nın geçici 67. maddesi 1. fıkrası gereğince bankalar ile aracı kurumlar; alımına aracı oldukları menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alışları ile itfa bedellerinin aralarındaki fark, alım-satımına aracı oldukları menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedellerinin aralarındaki fark, aracı oldukları menkul kıymet ya da diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden elde edilen gelirler ve menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracı oldukları dönemsel getiriler üzerinden, “takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla” tevkifat yapmak ile yükümlü kılınmıştır.

¹⁸² **TEKİN** Cem, “Kurumlar Vergisi Rehberi”, *Vergi Sorunları Özel Ek*, S. 271, Nisan 2011, s. 186.

Diğer taraftan, GVK'nın geçici 67. maddenin 1. fıkrası değişik altıncı paragrafının gereğince kurumlar vergisi mükelleflerinin işletme fonlarını değerlendirmesiyle; Hazinece yurt dışında çıkarılan menkul kıymetlerin alım - satımı, itfası aşamasında sağlanan kazançları ile bunların dönemsel kazançlarından, tam mükellef kurumlara ait olmakla beraber BİST'te işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından ve hisse senetleri kâr paylarının hisse sahipleri adına tahsilinden, devamlı şekilde portföylerinin asgari % 51'i BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden müteşekkil yatırım fonlarının bir yıl veya daha çok süre ile elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkartılmasından sağladıkları gelirler üzerinden, GVK'nın geçici 67'nci maddesinde belirtilen şartların söz konusu olması durumunda bile tevkiyat yapılmamaktadır¹⁸³.

GVK'nın geçici 67. maddenin 2. fıkrası kapsamında, bu Kanundaki 75. maddesinin 2. fıkrası 5. bendi içerisinde yazılı olan menkul sermaye iratlarının (Hazine bonoları faizi ve her nev'i tahvillerin) üzerinden bankalar ile aracı kurumların haricinde ödemeyi yapanlar tarafından tevkiyat yapılması gerektiği düzenlenmiştir.

GVK'nın geçici 67. maddesinin 3. fıkrası kapsamında, bankalar ya da aracı kurumlar tarafından, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının birinci fıkra uyarınca tevkiyata tabi tutulmaksızın alınması durumunda, kendilerine satış yapanlar namına satış bedelleri ve alış bedellerinin aralarındaki fark üzerinden vergi tevkiyatı yapılması icap etmektedir.

Söz konusu maddenin 4. fıkrasında, bu Kanun'un 75. maddesi 2. fıkrası 7., 12. ve 14. bentlerinde belirtilen mevduat faizleri, faizsiz şekilde kredi veren kurumlara ödenen kâr payı ile repo gelirleri üzerinden ödemelerini yapanlar tarafından vergi tevkiyatının yapılacağı belirtilmiştir.

GVK'nın geçici 67. maddesinin ilk dört fıkrası gereğince tevkiyata tabi tutulan menkul kıymet gelirlerini sağlayan tam mükellef kurumların, bu gelirleri yıllık

¹⁸³ DOĞAN, s. 162.

beyannameye dahil etmeleri gerekmekte, fakat mezkur madde gereğince yıl içinde tevkifat ile ödemiş oldukları vergileri kurumlar vergisi beyannamesinde hesaplanan kurumlar vergisinden indirebilmektedir. Tam mükellef bankalar ile aracı kurumlar tarafından menkul kıymetler vasıtasıyla temin edilen gelirlerin vergilendirilmesine, tam mükellef kurumlar tarafından iştirak hisseleri satış kazançları ve iştirak hissesi kar paylarının vergilendirilmeleri ile tam mükellef menkul kıymet yatırım fonları ile ortaklıklarının kurumlar vergilerinden istisna portföy kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin özel durumlar söz konusudur¹⁸⁴.

a. Tam Mükellef Bankalar ve Aracı Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilecek Gelirlerin Vergilendirilmesi

GVK'nın geçici 67. maddesinin 1. fıkrası gereğince, bankalar ile aracı kurumlar; alım-satım ya da tahsil edilmesinde aracılıkta bulundukları menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarından, gerçek ve tüzel kişilerin lehine faiz gelirleri ile alım ve satım gelirlerinin üzerinden tevkifat yapmakla yükümlü tutulmuştur. Bununla birlikte, bankalar tarafından kendi portföyleri içerisinde yer alan menkul kıymetler ya da diğer sermaye piyasası araçları sebebiyle sağlayacakları gelirler tevkifata tabi değildir. Bir banka ya da aracı kurumun, diğer bir banka ya da aracı kurum aracılığıyla menkul kıymetler ya da diğer sermaye piyasası araçları üzerinden gelir sağlaması durumunda ise, aracılık faaliyetlerini gerçekleştiren bankanın ya da aracı kurumun tevkifat yapma yükümlülüğü söz konusu olmaktadır.

Misal olarak, bir bankanın Hazine ihalesinden kendi portföyü için Hazine bonosunu satın almış olması ve bu bonoyu itfa tarihine değin elinde bulundurmak sureti ile faiz gelirleri elde etmesi üzerine söz konusu gelir üzerinden tevkifat yapılmamaktadır. Hazine bonosunun itfa tarihinden evvel bir gerçek veya tüzel kişiye satımı halinde de bankanın sağlayacağı alım-satım kazancı üzerinde tevkifat uygulanmamakta, öte yandan bankadan Hazine bonolarından satın alan gerçek ya da

¹⁸⁴ DOĞAN, s. 160.

tüzel kişilerin temin ettiği kazançlar ile iratlar açısından GVK'nın geçici 67. madde 1. fıkrası kapsamında tevkifat uygulanmaktadır. Dahası, kendi portföylerindeki menkul kıymetlerin diğer bir bankaya satılması halinde, elde edilen alım-satım kazancı üzerinden tevkifat yapılmamaktadır. Ayrıca, bankanın diğer bir bankayı ya da aracı kurumun aracı kılmasıyla menkul kıymetleri satın almaları durumunda ise söz konusu menkul kıymetlere ilişkin sağlayacağı gelirden aracı kıldığı banka veya aracı kurumca tevkifat yapılmaktadır¹⁸⁵.

b. Tam Mükellef Kurumların İştirak Hissesi Alım Satım Kazançları ve İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

Bu kısımda, GVK'nın geçici 67. madde gereğince, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 2006 ila 2020 yıllarının arasında iştirak hisselerini elden çıkarmak suretiyle temin edilen alım-satım kazançlarına ve elde tutulmasından sağlanan kâr paylarına yapılacak tevkifat uygulaması açıklanacaktır.

aa. İştirak Hissesi Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Kurumlar vergisi mükelleflerinin kendilerine ait hisse senetlerinin elden çıkarılması sonucunda elde ettikleri alım ve satımların kazançları KVK'nın 6. maddesi kapsamında kurum kazancı kapsamında olmasına karşın, iştirak hisselerinin satışından kaynaklanan kazançlar belirli koşullar altında kurumlar vergisinden istisna tutulmuştur. KVK'nun 5. maddesi (1/e) bendi gereğince kurumlar vergisi mükelleflerinin iki yıl müddetle aktiflerinde kayıt altında bulunan taşınmazları ile iştirak hisselerini elden çıkarmak suretiyle elde etmiş oldukları kazançlarının % 75'i kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Kurumlar vergisi istisnasında yer alan iştirak hisseleri kapsamında; limited şirketlere ait iştirak payları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklara ait ortaklık payları, anonim

¹⁸⁵ ATEŞAĞAOĞLU, s. 167.

şirketlerin hisse senetleri ve iş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık payları yer almaktadır.

Diğer yandan, GVK'nun geçici 67. maddesi 1. fıkrasının değişik 6. paragrafında, tam mükellef kurumlara ait olup, BİST'te işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan gelirlerin tevkifat dâhilinde olmayacakları, ayrıca söz konusu gelirler açısından kanunun 80. maddesi hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından elde edilen ve KVK'nın 5. maddesi (1/e) bendi gereğince kurumlar vergisinden istisna olan iştirak hissesi satış kazançları üzerinden GVK'nun geçici 67. maddesi 1. fıkrası hükmü kapsamında tevkifat yapılmamaktadır.

Bununla birlikte, elde bulundurulmuş iştirak hisselerinin dar mükellef bir kuruma ait olması ya da ilgili hissenin BİST'te işlem görmemesi veya işlem görse dahi bir yılın üzerinde bir süre ile elde tutulmadan satışa konu edilebilmesi durumunda elde edilecek olan alım ve satım kazançları, işlemin bankaların ya da aracı kurumlar tarafından yapılmış olması şartıyla GVK geçici 67. maddesi 1. fıkrası uyarınca tevkifata tabi tutulmaktadır¹⁸⁶.

bb. İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

KVK 5. maddesi (1/a) bendi çerçevesinde, kurumlar vergisi mükelleflerinin tam mükellef kurumlardan sağladıkları kâr paylarının kurumlar vergisinden istisna olduklarını düzenlenmiştir. Söz konusu uygulama bakımından kâr payını elde eden kurumların dar veya tam mükellef olması önem taşımamakta, ancak kâr payının sağlandığı kurumun tam mükellef olması icap etmektedir. GVK'nun geçici 67. maddenin 1. fıkrası uyarınca, öteki koşulların var olması halinde bile gelir vergisi veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde sağlanan hisse senedi kâr payları tevkifatın kapsamı içerisinde yer almamaktadır. Bu itibarla, kurumlar vergisi mükelleflerince sağlanan iştirak

¹⁸⁶ DOĞAN, s. 165.

kazançları gerek KVK bağlamında kurumlar vergisinden istisna olmakta gerekse de bu kazançlar üzerinden GVK Geçici 67. maddesi 1. fıkrasında yer alan hüküm kapsamında tevkifat yapılmamaktadır¹⁸⁷.

c. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarına Ait Portföy Kazançlarının Vergilendirilmesi

GVK'nun Geçici 67. maddenin 8. fıkrası kapsamında “*Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılın veya dağıtılmasın % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulur*” hükmü yer almaktadır. Bununla beraber KVK 15. maddesine göre tam mükellef kurumlarca, 30. maddesine göre ise dar mükellef kurumlarca sağlanan kazançlar üzerinden yapılacak tevkifat uygulamasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir¹⁸⁸.

KVK'nın 5. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi uyarınca, “*menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıkları ile portföyü Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, diğer yatırım fon ve ortaklıklarının ise tüm kazançları*” kurumlar vergisi tevkifatından istisna tutulmuştur. Sermaye Piyasası Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan borsa yatırım fonları, konut finansman fonları ile varlık finansman fonlarının da dahil olduğu menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıkları tarafından 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde elde edilecek olan kurumlar vergisinden istisna kazançlarının üzerinden Geçici 67. maddenin 8. fıkrası gereğince tevkifat yapılması gerekmektedir.

¹⁸⁷ DOĞAN, s. 166.

¹⁸⁸ KARTALOĞLU Emre, “Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Elde Ettikleri Kazançlar ile Bu Fon ve Ortaklıklardan Elde Edilen Kazançlarda Tevkifat Uygulaması”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S. 219, Aralık 2006, s. 108.

Söz konusu madde gereğince yapılacak tevkifat oranı % 15 olmakla beraber 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulunun kararıyla konut finansmanı fonları, borsa yatırım fonları ve varlık finansmanı fonları kazançlarının üzerinden % 0, diğer menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna kazançlarının üzerinden de 22.07.2006 ile 30.09.2006 tarihlerinin arasında % 10, 01.10.2006 tarihini müteakip ise % 0 oranında tevkifat uygulanacağı düzenlenmiştir. Diğer taraftan KVK'nun 15. maddenin 3. fıkrası gereğince emeklilik yatırım fonlarından elde edilen kazançlar hariç olarak, yatırım fon ve ortaklıklarındaki kurumlar vergisinden istisna kazançlarının üzerinden dağıtılıp dağıtılmamasına bakılmaksızın, kurumun bünyesi içinde % 15'lik bir oranda tevkifatın yapılacağını düzenlemiştir. Bu itibarla, menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıklarının ve emeklilik yatırım fonlarının dışında kalmakta olan yatırım fon ve ortaklıklarındaki kurumlar vergisinden istisna edilen söz konusu kazançlarının üzerinden mezkur fıkra gereğince % 15'lik bir oranda tevkifatın yapılması icap etmektedir.

Bununla birlikte, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıklarının 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönem süresince temin edeceği kurumlar vergisinden istisna kazançlarının üzerinden GVK Geçici 67. maddenin 8. fıkrası gereğince tevkifat yapılacağından söz konusu bu kazançların üzerinden KVK 15. madde 3. fıkra gereğince ayrıca tevkifat yapılmamaktadır¹⁸⁹.

2. MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİ İLE MENKUL KIYMET YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerce sağlanan kazançlar % 0 oranında tevkifata tabi olup, Kurumlar vergisine tabi kılınmıştır. Söz konusu kurumların haricindeki kurumlar tarafından da devamlı olarak portföylerinin en az %

¹⁸⁹ EYİMAYA Üzeyir, "5281 Sayılı Kanun ile Yatırım Fon ve Ortaklıkları İçin Öngörülen Yeni Vergileme Rejimi", Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi, S. 208, Ağustos 2005, s.14.

51'inin BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşmuş yatırım fonlarının, bir yılın üzerinde bir süre ile elde bulundurulmuş katılma belgelerinden sağlananlar tevkifata tabi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, sürekli biçimde fon toplam değerlerinin en az % 80'inin, MKYO hisse senetleri hariç olması koşuluyla BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşmuş hisse senetleri yoğunluklu fonların katılma belgeleri sebebiyle temin edilenlerde % 0 oranda tevkifata tabidir. Mezkûr fonlar dışındaki yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar ise % 10 oranında tevkifata tabidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, beyannamelerini vermesi gerekli olan kurumlar, ödenen tevkifatı beyanname üzerinde hesaplanmış olan kurumlar vergisinden mahsup edebilmektedir¹⁹⁰.

KVK'nın 34. maddenin 2. fıkrası gereğince *“Kanunun 15'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre vergi kesintisi yapılan kurum kazancından kâr payı alan kurumlar, aldıkları kâr payının içerdiği kesintiyi mahsup edebilirler. Mahsup edilecek tutar, ele geçen net kâr payının geçerli kesinti oranı kullanılarak brütleştirilmesi suretiyle hesaplanır”* Aynı Kanun'un Geçici 1. maddesinde Geçici 67. maddesi gereğince vergi kesintisine tâbi tutulmuş olan kazançlar ile iratların üzerinden, KVK kapsamında ayrıca vergi kesintisi yapılmayacağı, mezkûr maddeye göre yapılan vergi kesintilerinin 34. madde hükümleri kapsamında kurumlar vergisinden indirilebileceği düzenlenmiştir. Anılan maddedeki 4. fıkrası gereğince, geçici vergilendirme dönemi kapsamında sağlanan gelirlerin üzerinden kesintiler yapılarak ödenmiş vergilerin ortaya çıkarılması durumunda söz konusu vergiler, ilgili dönem açısından hesaplanmış olan geçici vergi tutarlarından da indirilebilmektedir.

3. VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN SAĞLANAN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

KVK'nın 3. maddesi hükmü gereğince, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunan kurumlar vergisi mükelleflerinin, Türkiye'de veya yabancı ülkelerde

¹⁹⁰ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 3.

sağladıkları kazançlar üzerinden Türkiye’de vergi ödemesi gerekmektedir. KVK’nın 6’ncı maddesi hükmü çerçevesinde kurumlar vergisi, GVK’nın ticari kazanç ilişkili hükümleri uygulanarak belirlenen safi kurum kazancını üzerinden hesaplanmaktadır. Kurumlar tarafından bir hesap dönemi içerisinde elde edilmiş olan bütün kazançlar safi kurum kazancını teşkil etmektedir. Dolayısıyla, tam mükellef kurumların vadeli işlem ve opsiyon borsası işlemlerinden sağladıkları gelirler, kurumlar vergisine tabi olacağından dolayı söz konusu gelirlerin üzerinden % 20 oranında kurumlar vergisi hesaplanmakta ve söz konusu gelirlerin elde edilmesiyle alakalı olarak yapılmış olan masraflar kurum kazancından mahsup edilmektedir.

Vadeli işlem ve opsiyon borsası alınan veya satılan sözleşmelerin değerlemesi borsa rayici ile yapılmaktadır. Vadeli işlem ve opsiyon borsasında işlem gören sözleşmelerden elde tutulduğu müddetçe değerlendirme tarihine göre oluşacak kar veya zarar kurumlar vergisi matrahı ile ilişkilendirilmektedir¹⁹¹. Vadeli işlem ve opsiyon borsasında işlem gören ve yabancı para, faiz veya emtiaya dayalı olarak yapılan sözleşmelerin vadesi sonuna dek elde tutulması sonucunda sağlanan gelirden % 10 oranında tevkifat yapılmaktadır. Söz konusu tevkifat ise ilgili kazancın kurumlar vergisine dâhil edilmesi sonucunda hesaplanan kurumlar vergisinden indirilmektedir. Diğer yandan, sözleşmenin hisse senedi endeksine dayalı olması halinde ise bu sözleşmeler sonucunda sağlanan gelirler üzerinden uygulanacak tevkifat oranı % 0’dır. Söz konusu sözleşmelerden sözleşme vadesi bitiminde zarar doğması halinde ise söz konusu zarar genel hükümler kapsamında kurum kazancından indirilmektedir¹⁹².

¹⁹¹ TUĞLU, s. 124.

¹⁹² ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 5.

B. DAR MÜKELLEFİYETE TABİ KURUMLARIN ELDE ETTİĞİ MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

1. GENEL OLARAK

KVK'nun 3. maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde, söz konusu Kanunun 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanların dar mükellefiyet kapsamı içinde yer aldığı ve dar mükelleflerin yalnızca Türkiye'de sağladıkları kazançlar üzerinden vergilendirileceği düzenlenmiştir.

Mezkur kanunun 22. maddesinin 1. fıkrasında; dar mükellef kurumların Türkiye'deki iş yerleri ya da daimi temsilcilerinin aracılığı ile sağladıkları kazançların belirlenmesinde tam mükellef kurumlar açısından geçerliliği bulunan hükümlerin uygulanacağını, 2. fıkrasında ticari ve zirai kazançların haricinde kalan kazanç ve iratların belirlenmesinde GVK'nın bu kazançlar ile iratların belirlenmesine dair hükümlerinin uygulanacağı, diğer yandan ticarî ve zirai faaliyetler çerçevesinde sağlanan tüm kazanç ve iratların tam mükellef kurumlar bakımından geçerliliği bulunan kurallar doğrultusunda belirleneceği düzenlenmiştir.

KVK'nun 30. maddesinin 1. fıkrasının gereğince, dar mükellefiyete tâbi kurumların GVK'nın 75. maddesinin 2. fıkrasının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü bentleri kapsamında belirtilenler hariç olmak üzere menkul sermaye iratları üzerinden, bu kazançlar ile iratları avanslar da dahil olmak üzere nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettirenler tarafından kurumlar vergisi kesintisi yapılmaktadır. KVK 26. madde gereğince özel beyannamelerle bildirileceği belirtilen ve dar mükellef kurumlar tarafından Türkiye'de elde edilen kazançlar ile bu kanunun 30. maddesinde işaret edilen tevkifat ile vergilendirilecek kazançların dışında kalan kazançların yıllık beyanname ile bildirilmesi gerekmektedir¹⁹³.

¹⁹³ **TEKİN** Cem - **KARTALOĞLU** Emre, *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, İstanbul 2010, s. 456.

Bu itibarla, dar mükellef kurumlar tarafından Türkiye’de elde edilmiş olan kazançlar ile iratlardan KVK 30. madde gereğince GVK 75. maddesinin 2. fıkrasının ilk dört bendinin içerisinde belirtilenlerin dışında menkul sermaye iratlarından vergi tevkifatı yapılması gerekmektedir.

2. DAR MÜKELLEF KURUMLARIN GVK’NIN GEÇİCİ 67’NCİ MADDESİNİN İLK DÖRT FIKRASI HÜKÜMLERİ GEREĞİNCE BELİRTİLEN KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

KVK’NUN Geçici 1. maddesiNİN 3. fıkrası kapsamında bulunan “*Dar mükellef kurumların Türkiye’deki iş yerlerine atfedilmeyen veya daimî temsilcilerinin aracılığı olmaksızın elde edilen ve Gelir Vergisi Kanununun geçici 67’nci maddesi kapsamında kesinti yapılmış kazançları ile bu kurumların tam mükellef kurumlara ait olup İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan ve geçici 67’nci maddenin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafı kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmayan kazançları ve bu kurumların daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri tamamı geçici 67. madde kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmuş kazançları için yıllık veya özel beyanname verilmez*” hükmü gereğince, dar mükellef kurumlar tarafından Türkiye’de elde edilecek olan; Türkiye’deki iş yerlerine atfedilmeyen ya da daimî temsilcilerinin aracılıkları bulunmaksızın temin edilen ve GVK Geçici 67. maddesinin çerçevesinde kesinti yapılmış kazançları, tam mükellef kurumlara ait olup BİST’te işlem görmekte olan ve bir yılın üzerinde bir süre ile elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmalarından elde edilen ve Geçici 67. maddesinin 1. fıkrası 6. paragrafının kapsamında yer alan vergi kesintisine tâbi tutulmayan kazançları ile daimî temsilcilerinin aracılığı ile temin ettiklerinin tamamı Geçici 67. maddenin gereğince vergi kesintilerine tâbi tutulmuş kazançları yıllık ya da özel beyanname ile beyan edilmemektedir.

a. Dar Mükellef Kurumlara Ait İştirak Hissesi Satış Kazançları ve İştirak Hissesi Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

aa. Dar Mükellef Kurumlarca Elde Edilen İştirak Hissesi Satış Kazançlarının Vergilendirilmesi

Kurumlar vergisi mükelleflerinin sahip oldukları hisse senetlerinin alım satımı neticesinde elde ettikleri kazançlar, KVK'nın 1. maddesi gereğince kurum kazancına dâhil olmasına karşın, bu kanunun 5. maddesinin (1/e) bendinde dar mükellef kurumlar tarafından sağlanan iştirak hissesi satış kazançları da bent metninde yer alan şartların var olması şartıyla istisnadan faydalanabilmektedir. GVK Geçici 67. maddesi 1. fıkrası uyarınca, tam mükellef kurumlara ait olup, BİST'te işlem görmekte olan ayrıca bir yılın üzerinde bir süre ile elde bulundurulmuş hisse senetlerini elden çıkartmak suretiyle temin edilmiş olan gelirlerin üzerinden tevkifat yapılmamaktadır.

Bu itibarla, dar mükellef kurumlarca elde edilen ve KVK 5. maddesi (1/e) bendi doğrultusunda kurumlar vergisinden istisna durumdaki iştirak hisseleri satış kazançlarının üzerinden, hisse senetlerinin tam mükellef kurumlara ait olmaları ayrıca BİST'te işlem görmeleri koşuluyla, diğer koşulların bulunması halinde dahi GVK Geçici 67. madde 1. fıkra hükmü uyarınca tevkifatın yapılması söz konusu olmamaktadır.

Dar mükellef kurumlar tarafından elden çıkarılmış olan hisse senetlerinin BİST'te işlem görmemesi halinde ise, bu hisse senetlerinin elde tutulma süresinden bağımsız bir şekilde alım ve satımlarından elde edilen kazançlarının GVK Geçici 67. maddeye göre tevkifata tabi tutulması zorunludur. Diğer taraftan, KVK Geçici 1. maddenin 3. fıkrası kapsamında ise dar mükellef kurumların Türkiye'deki işyerlerine atfedilenlerin haricinde kalan ve GVK Geçici 67. maddesine göre tevkifata tabi tutulan menkul kıymet gelirleri bakımından yıllık ve özel

beyannameler vermeyeceklerini düzenlemiş olduğundan, elde edilen iştirak hissesi satış kazancı için yıllık ya da özel beyanname verilmesi gerekmemektedir¹⁹⁴.

bb. Dar Mükellef Kurumlarca Elde Edilen İştirak Hissesi Kar Paylarının Vergilendirilmesi

KVK 5. madde (1/a) bendi gereğince, kurumlar vergisi mükelleflerinin tam mükellef kurumlardan sağladıkları iştirak kazançlarının kurumlar vergisinden istisna olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu istisna uygulaması bakımından kar payını elde eden kurumların dar veya tam mükellef olmasının herhangi bir anlamı bulunmamakta, ancak kar payının sağlandığı kurumun tam mükellef niteliğinde olması gerekmektedir.

GVK Geçici 67. maddenin 1. bendinin 6. paragrafı kapsamında, gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin 2006 ila 2020 yıllarının arasındaki dönemde hisse senetlerinden sağladıkları kâr paylarının üzerinden GVK Geçici 67. madde gereğince tevkifat yapılmamaktadır. Öte yandan, KVK 30. maddenin 3. fıkrası gereğince; tam mükellef kurumlarca, Türkiye’de bir iş yeri veya daimi temsilci vasıtasıyla kar payı sağlayanlar dışında dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan ve GVK 75. maddenin 2. fıkrasının ilk üç bendinde belirtilen kar paylarının üzerinden tevkifatın yapılacağını düzenlemiştir. Bu itibarla dar mükellef kurumların tam mükellef kurumlardan Türkiye’deki bir iş yerinin ya da daimi temsilcisinin aracılığı ile temin edilmiş olan kar paylarının haricinde sağladıkları kar paylarının üzerinden KVK 30. madde 3. fıkra gereğince % 15’lik bir oranda tevkifatın yapılması gerekmektedir¹⁹⁵.

¹⁹⁴ DOĞAN, s. 179.

¹⁹⁵ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 2.

b. Dar Mükellef Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarına Ait Portföy Kazançlarının Vergilendirilmesi

KVK 5. maddesi 1. fıkrasının (d) bendinin kapsamında; *“Türkiye’de kurulu menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları ile portföyü Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, bunların dışında kalan diğer yatırım fon ve ortaklıklarının ise tüm kazançlarının”* kurumlar vergisinden istisna olacağı düzenlenmiştir. Söz konusu uygulamadan yalnızca Türkiye’de kurulu yatırım fon ve ortaklıklarının yararlanabilmesi nedeniyle, yabancı yatırım fonlarının Türkiye’de sağladıkları kazançlarıyla alâkalı olarak KVK 5. maddesinin 1/d bendinde düzenlenen istisnadan yararlanması mümkün değildir.

Diğer taraftan, KVK’nın 15’inci maddesinin üçüncü fıkrasında tam mükellef kurum kazançları üzerinden yapılacak tevkifat düzenlenmiş, emeklilik yatırım fonları kazançlarının dışında, yatırım fon ve ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna kazançlarının üzerinden dağılıp dağıtılmadığına bakılmaksızın tevkifatın yapılacağını belirtilmiştir. Ancak dar mükellef kurumların tarafından Türkiye’deki elde ettikleri kazançları ile iratlar üzerinden yapılacak olan tevkifatın işaret edildiği KVK 30. maddesine göre de yabancı yatırım fonlarının Türkiye’deki elde etmiş oldukları portföy kazançlarının üzerinden tevkifatın yapılacağı hususunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır¹⁹⁶.

c. Dar Mükellef Kurumların Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgeleri ile Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları Hisse Senetlerinden Sağladıkları Kazançların Vergilendirilmesi

Anonim, eshamlı komandit ile limited şirketi özelliğindeki yabancı kurumlar ve Sermaye Piyasası Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları ile benzeri niteliklere sahip oldukları Maliye Bakanlığı tarafından tespit

¹⁹⁶ DOĞAN, s. 180.

edilen yabancı kurumların temin etmiş oldukları kazançları % 0 oranında tevkifata tabi olup, tevkifat nihai vergi niteliği taşımaktadır. Söz konusu kurumların haricindeki kurumlar tarafından devamlı bir şekilde portföylerinin en az % 51'ini BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşturan yatırım fonlarının, bir yılın üzerinde bir süre ile elde bulunduran katılma belgeleri sebebiyle elde edilmiş olan gelirleri tevkifata tabi bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, sürekli olarak fon toplam değerlerinin en az % 80'i, MKYO hisse senetleri hariç olarak BİST'te işlem görmekte olan hisse senetlerinden oluşmakta olan hisse senetleri yoğun fonların katılma belgeleri sebebiyle elde edilenler % 0 oranında tevkifata tabidir. Mezkur fonlar dışındaki yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar ise % 10 oranında tevkifata tabidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, tevkifat nihai vergi niteliği taşımaktadır¹⁹⁷.

KVK Geçici 1. maddenin 3. bendi kapsamında “*Dar mükellef kurumların Türkiye'deki iş yerlerine atfedilmeyen veya daimî temsilcilerinin aracılığı olmaksızın elde edilen ve Gelir Vergisi Kanununun geçici 67'nci maddesi kapsamında kesinti yapılmış kazançları ile bu kurumların tam mükellef kurumlara ait olup İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan ve geçici 67'nci maddenin 1 numaralı fıkrasının altıncı paragrafı kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmayan kazançları ve bu kurumların daimî temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri tamamı geçici 67'nci madde kapsamında vergi kesintisine tâbi tutulmuş kazançları için yıllık veya özel beyanname verilmez*” düzenlemesi bulunmaktadır. KVK 30. maddenin 9. bendinde yer alan hüküm uyarınca KVK'nın 24 ile 26. maddelerinin kapsamında beyannamelerini vermek mecburiyetinde olan kişilerin, fonların katılma belgeleri sebebiyle sağlanan kar paylarını verilecek beyannamelere dâhil etmesi zorunlu kılınmıştır¹⁹⁸. Bu itibarla Türkiye'deki işyerinin ve daimi temsilcisinin yoluyla kazanç elde eden dar mükellef kurumların GVK Geçici 67. madde gereğince

¹⁹⁷ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 3.

¹⁹⁸ TEKİN, Rehber, s. 167.

kesintiye tabi fonların katılma belgelerinden sağlanan kar paylarının beyannamelerinde gösterilmesi icap etmektedir.

3. DAR MÜKELLEF KURUMLARIN VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Vadeli işlem ve opsiyon borsasında ve bunun haricinde bankalar ile aracı kurumların aracılığı ile; anonim, eshamlı komandit ile limited şirketi niteliğinde bulunan yabancı kurumların ve Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan esaslara dayalı olarak kurulmuş olan yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları ile benzeri niteliklerde oldukları Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilmiş olan yabancı kurumların elde etmiş oldukları kazançları % 0 oranında tevkifata tabidir. Söz konusu kurumların; hisse senetlerine ya da hisse senetleri endekslerine dayalı kontratlarından sağladıkları kazançları % 0, diğer kontratlarından sağladıkları kazançları ise % 10'luk bir oranda tevkifata tabidir. Bununla birlikte, banka ve benzeri finans kurumlarının vadeli işlem ve opsiyon borsası haricinde bankalar ile aracı kurumların aracılığı ile yapmış oldukları işlemlerinden sağladıkları kazançları tevkifata tabi olmayıp, genel hükümler uygulanmaktadır¹⁹⁹.

4. 2020 YILI MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

GELİRİN TÜRÜ	STOPAJ ORANI (%)	BEYAN DURUMU
MKYO hisse senedi satış kazancı (BİST'te)	10	Beyan edilmez.
Diğer hisse senetleri satış kazancı (BİST'te)	0	Beyan edilmez.

¹⁹⁹ ERNST & YOUNG TÜRKİYE, s. 5.

GELİRİN TÜRÜ	STOPAJ ORANI (%)	BEYAN DURUMU
Hisse senedi kar payı (temettü)	15	Brüt tutarın yarısı istisna. Kalan tutar, 34 bin liradan fazla ise beyan edilir.Beyannamede hesaplanan vergiden stopajın tamamı düşülür.
Devlet tahvili ve Hazine bonusu gelirleri	10	Beyan edilmez.
Eurobond kupon faizi	0	34 bin lirayı aşarsa tamamı beyan edilir.
Eurobond satış kazancı(2006 öncesinde ihraç)	-	Endeksleme yapılabilir.Kazanç 27 bin lirayı aşarsa ,aşan tutar beyan edilir
Eurobond satış kazancı(2006 ve sonrasında ihraç)	-	Endeks farkı %10 'dan fazlaysa endeksleme yapılabilir.Kazancın tamamı beyan edilir.
Repo geliri	15	Beyan edilmez.
Mevduat faizi ve katılım bankası kâr payı	0-20	Beyan edilmez.
Yurtdışı banka mevduat faizi	-	Bin 800 lirayı aşarsa tamamı beyan edilir.
Kira sertifikası kâr payı gelirleri ve alım satım kazançları(Türkiye'de ihraç)	10	Beyan edilmez.
Yatırım fonu gelirleri	10-0	Beyan edilmez.
Varant (Dayanak varlığı hisse senedi)	0	Beyan edilmez.
Vadeli işlem ve opsiyon kazancı(Hisse senedi veya hisse senedi endeksine dayalı kontratlar)	0	Beyan edilmez.
Vadeli işlem ve opsiyon kazancı (Diğer kontratlar)	0	Beyan edilmez.

IV. VERGİ İLKELERİ BAĞLAMINDA MENKUL KIYMETLERE İLİŞKİN VERGİLENDİRME SORUNLARI

Vergilemede basitlik ilkesi; GVK'nun Geçici 67. madde çerçevesinde, vergi muafiyeti ve istisnasının söz konusu olduğu birçok para ve sermaye piyasası aracının vergilendirme olanağı doğmuş, menkul sermaye gelirlerine ilişkin vergilendirme süreçleri bakımından tevkifat uygulaması önemli bir role sahip olmuştur. Söz konusu gelirlerin vergilendirilmesi bakımından yürürlüğe giren tevkifat uygulaması vergilemede kazanç ve iradı elde eden kişiler yönüyle basitliği amaçlamaktadır. Vergilendirme rejiminin ağırlık olarak dolaylı vergilere kaymış olması ve beyan yönteminde istenen verimin alınamamış olması tevkifat uygulaması tarzında bir modele geçilmesini zaruri kılmıştır. Sermaye gelirlerinin nihai şekilde kaynaktan kesinti yöntemiyle vergilendirilmesi ve ayrıca beyanname zorunluluğunun söz konusu olmaması, bireysel yatırımcılar bakımından bazı kolaylıklar sağlamıştır²⁰⁰.

Bununla birlikte ATABEY kanaatimizce de haklı olarak, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları üzerinden gelir elde eden kişilere ödemelerde bulunan bankalar ile aracı kurumların söz konusu gelirlerin üzerinden vergi tevkifatı yapmaları, gelire konu teşkil eden menkul kıymetleri ile sahiplerini detaylı bir şekilde izlemeleri ile mümkün olabildiğinden, söz konusu gelirleri sağlayan banka ve aracı kurumlar bakımından öngörülen basitlik unsurunun gerçekleşmediğini ileri sürmektedir²⁰¹. GÜRLEK, banka ve aracı kurumların yatırım araçlarının vergilendirilmesi noktasında sorumlu kılınmalarının vergilendirmeyi olumlu etkileyebileceğini belirtmekle birlikte, bu durumun vergilendirme rejiminin üniter yapısına zarar verdiğini ileri sürmektedir²⁰².

Ayrıca, GVK'ya eklenen Geçici 67. madde belli hükümleri belli bir süreliğine geçerli olduğu için söz konusu sürelerin dolmasıyla birlikte kanun koyucu tarafından kanun üzerinde değişiklik yapılması ve Cumhurbaşkan'lığı gibi hukuki araçların

²⁰⁰ DOĞAN, s. 184.

²⁰¹ ATABEY, s. 321.

²⁰² GÜRLEK, s. 221.

kullanılması suretiyle farklı tarihlerde güncellemeler yapılmaktadır. Bununla birlikte, tevkifat oranının Cumhurbaşkanlığı kararları (Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi öncesi Bakanlar Kurulu Kararları) ile belirlenmesine yönelik uygulama, GVK'ya eklenen Geçici 67. maddenin yürürlüğe girmesinden önce Danıştay kararlarında eleştiri konusu olmuştur.

Nitekim Danıştay bir kararında²⁰³,

“T.C. Anayasası’nın 73. maddesinde “Vergi, resmi, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde Kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi Bakanlar Kurulu’na verilebilir” şeklinde ifade edilmektedir. KVK mükerrer 45. maddesine göre de kurumlar vergisine ilişkin istisna, muafiyet ve kurum kazancının belirlenmesinde indirimleri düzenleyen hükümlerin, ancak bu Kanun, Gelir Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu’na hüküm eklemek ya da bu Kanunlarda değişikliklerin yapılması suretiyle düzenleneceği ifade edilmiştir. Bu hükümlerin beraber incelenmesinden Bakanlar Kurulu’nun vergi koyma, değiştirme veya kaldırma yetkisinin olmadığı, sadece Anayasa ve Kanunlarla tanınmış bulunan yetkileri kapsamında oranları belirleme yetkilerinin olduğu çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Öte yandan, idare, kanun hükmünün uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek sorunların ve uyuşmazlıkların önlenmesi amacıyla bir düzenleme yapma yetkisine sahip olsa da, bu yetkisini vergi kanunlarında belirlenmiş olan sınırlarını aşmadan kullanmak zorundadırlar. Bu nedenle, Bakanlar Kurulu tarafından vergi kanunlarında yer alan bir hüküm değiştirilmesi, kaldırılması ya da vergi konusunda yeni bir hüküm konulması, kanunun bu yolla aşılması, Anayasa’ya ve vergi mevzuatına aykırılık teşkil etmektedir.... Bakanlar Kurulu’nun, kanunla vergi kapsamına alınmayan bir konu hakkında parantez içi bir hükümle tevkifat

²⁰³ Danıştay 4. Dairesi, T. 03.05.2000, E. 1999/5648, K. 2000/1914, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

oranının belirlenmesine hukuki açıdan imkan bulunmamaktadır... sadece tevkifat oranlarını belirleme yetkisi bulunan Bakanlar Kurulunca, tevkifata tabi tutulması yolunda yapılan düzenlemede Yasa'ya uyarlık görülmemiştir”

demek suretiyle, Cumhurbaşkanı'nın vergi değiştirme, kaldırma veya koyma yetkisi olmadığını yalnızca ilgili mevzuat kapsamında tanınmış yetki ile oranları tespiti yetkili olduğunu, Cumhurbaşkanının kanun marifetiyle vergi kapsamına dahil edilmeyen yatırım indirimine ilişkin olarak parantez içi bir düzenlemeyle tevkifat oranı belirlenmesinin hukuki olarak mümkün olmadığını belirtmiştir.

Verginin tarafsızlığı ilkesi; Vergileme ilkeleri dikkate alındığında da 5281 sayılı Kanunla getirilen yeni vergilendirme rejimi bazı tartışmalara konu olmuştur. Vergilendirme rejiminin, benzer gelir unsurlarını benzer şekilde vergilendirmesi, yatırım araçlarının tercihi hususunda vergi düzenlemelerinin etkili olmaması anlamına gelen verginin tarafsızlığı ilkesi, menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde önem arz etmektedir. Menkul kıymet gelirlerinde uygulanan farklı tevkifat oranları ve enflasyon arındırma yaklaşımlarındaki farklılıklar gelir dağılımını ve vergi adaletini zedelemekte, bu durum menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesi bağlamında mevcut düzenlemelerin tarafsız olmadığını ortaya koymaktadır.

Vergide kesinlik ilkesi; Vergilemeye ilişkin tüm şartların açık bir şekilde düzenlenmesi ve vergileme süreci içinde değiştirilmemesi anlamına gelen vergide kesinlik ilkesi gereğince verginin oranı, konusu, ödeme şekli, ödeme zamanı ve yeri gibi hususların vergi mevzuatında net bir biçimde düzenlenmesi ve mükelleflerin aralarında ayrımcılık oluşturabilecek biçimde değişikliklerin yapılmaması gerekmektedir. Zira vergi düzenlemelerinin mükellefleri kuşkuya düşürecek oranda karmaşık ve dağınık olması mükellefin nerede, ne kadar ve ne zaman vergi ödeyeceğini bilememesine yol açmakta, bu durum ise vergi kesinliği açısından uygun olmayan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır²⁰⁴. Özellikle belirtmek gerekir ki,

²⁰⁴ SELEN - ÖZEN, s. 152.

menkul sermaye iratları ve değer artış kazançlarından oluşan bu vergilendirme rejimi, oldukça karmaşık ve dağınık bir yapıya sahiptir. Tasarruf araçlarının bazıları tevkifata tabi tutulmuşken, bazıları tevkifat dışı bırakılmış, bir kısmı için yıllık beyanname verme zorunluluğu getirilmiş ancak bir kısmından bu yükümlülük talep edilmemiştir²⁰⁵.

Söz konusu yapının karmaşıklığı vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu zorlaştırmakta, vergide kesinlik ilkesine aykırı sonuçlar söz konusu olmaktadır. DOĞAN, vergilemede yatay eşitlik kalmadığını, araçlar veya mükellef grupları arasında farklı vergilendirme kuralları ile farklı vergi yüklerinin meydana geldiğini, vergi yükünün görüntüde yüksek olmasına rağmen gerçek vergi yükünün, yüksek bildirim eşikleri ve devamlı ertelemeler sebebiyle oldukça zayıf olduğunu, bununla birlikte vazgeçilen vergilerin de, yatırımcıların ilgisini çekemediğini, düşük vergi yüküne karşın, vergileme tabanının gelişmediğini, her sene yürürlüğü uzatılan geçici maddeler sebebiyle mükelleflerin vadesi uzun kararlar alabilmesinin zorlaştığını, GVK'nın Geçici 67. maddesinin yürürlüğe girmesiyle birlikte belirlenen tevkifat oranlarının sık sık değiştirilmesi nedeniyle uzun vadeli yatırım yapmak isteyen yabancı ve yerli yatırımcılar için gerekli güven ortamının sağlanamadığını belirtmektedir²⁰⁶.

GÜRLEK, sermaye piyasasının vergilenmesinde etkili olan tüm hususların bir arada olduğu ayrı bir kanun ile düzenleme yapılması, geçici maddeler ile yama yapılması ve Cumhurbaşkanlığı Kararları ile vergi oranlarının istenildiği zaman değiştirilmesi yaklaşımının terkedilerek bu hususların daha sade ve herkesin anlayabileceği şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir²⁰⁷.

Bu kapsamda DOĞAN, menkul kıymetlerin vergilendirilmesi rejiminin taşınması gereken temel nitelikleri belirtirken; menkul sermaye iratları ve değer artış kazancı kavramlarının “Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi”

²⁰⁵ ÖZEL Salih, “Menkul Sermaye Kavramı ve Vergi İlişkisi”, *Yaklaşım*, S. 170, Şubat 2007, s. 15.

²⁰⁶ DOĞAN, s. 185.

²⁰⁷ GÜRLEK, s. 220.

kapsamı altında, farklı bir bölümde baştan düzenlenmesi, bu konunun geçici maddelerden, maddeler arası karışık bağlantılardan, farklı enflasyon düzeltme metotlarından kurtararak, vergilendirme rejiminin böyle bir başlık altında anlaşılır şekilde ele alınması gerektiğini değerlendirmektedir. Fakat burada da sermaye piyasasında işlem görmeyenlerin durumu tartışma konusu yaratmaktadır. Yazar, uluslararası sermayeyi daha fazla çekebilmek ve derinleşen piyasalarda daha yüksek vergi geliri elde edebilmek için, vergi oranının yüksek olmamasını, sistemin basit olmasını ve yatırımcılara güven telkin etmesini, en az beş yıl süreyle düşük oranlı kaynakta kesinti sisteminin, bütün yatırım araçlarının iratlarında ve alım satım kazançlarında uygulanmasını, istisnalar ve beyan eşikleri de gözetilerek karışık enflasyon düzeltme tekniklerinin kaldırılması gerektiğini belirtmektedir²⁰⁸.

Vergide genellik ilkesi; Tüm ekonomik unsurların vergi yüküne katılması gerektiği anlamına gelen vergilemede genellik ilkesi gereğince vergi adaletinin sağlanması bakımından öncelikle vergi bakımından herkesin eşit görülmesi ve tüm bireylerin vergi yüküne ortak iştirakinin temini gerekmektedir. Bu itibarla devletin kapsamındaki bütün ekonomik birimlerin ekonomik faaliyetlerinden ötürü vergi ödemek zorunluluğu bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu ilkenin uygulamada bazı istisnaları bulunmaktadır. Birincisi en az geçim indirimi sınırının altında gelir elde eden kişilerden vergi alınmaması, diğeri de kişilere temin edilen vergi indirimleri, bağışıklığı ve istisna işlemleridir. Uygulama amaçları ve usulleri dikkate alındığında bazı faydalı sonuçlar doğursa da genellik ilkesine zarar verici istisnai uygulamalar, vergi düzenlemelerinin mevcut şartlara uyumsuzlaşmasına ve içsel tutarlılığın yitirilmesine sebebiyet vermekte, mükelleflerin vergi yüklerinin düşürülmesi gayretleri vergi adaletinin ve vergi yüklerinin hakkaniyetli ve dengeli bir şekilde paylaşımını negatif olarak etkilemektedir²⁰⁹.

Vergilemede eşitlik ilkesi; Vergi yükünün mükelleflerin bireysel, ailevî ve iktisadî koşullarına göre eşit bir şekilde paylaşımını gerektiren vergilemede eşitlik

²⁰⁸ DOĞAN, s. 186.

²⁰⁹ AKDOĞAN Abdurrahman, “Vergi Adaleti Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi” ,*Vergi Dünyası* S. 200, Mayıs 1997, s. 10.

ilkesi, yatay ve dikey eşitlik olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bu kapsamda yatay eşitlik, vergi düzenlemelerinin mükelleflere eşit olarak uygulanması ve mükelleflerin ödeme gücüne göre vergilendirilmesi anlamına gelirken, dikey eşitlik ise mükelleflerin sahip oldukları imkânlar ve hayatlarını sürdürme şekilleri bakımından farklı konumları haiz olmalarına göre vergi yüklerinde de farklılaşma yapılmasıdır²¹⁰. GVK'nın Geçici 67. maddesi hükmü Türkiye'de ihraç edilmiş ve SPK tarafından kayda alınmış menkul kıymetlerle ilgili alım satım kazançları ile bunlardan elde edilen gelirleri kapsamaktadır. Bununla birlikte ülkemizde yabancı ülkelerde ihraç edilmiş menkul kıymetlerin de her geçen gün artan bir şekilde alım satımının yapıldığı dikkate alındığında, bu kazanç ve iratların izlenmesine yönelik daha etkili düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Zira bu şekilde tevkifat kapsamında elde edilen vergi gelirleri artmış olacağı gibi, vergileme kapsamı dışında kalan menkul kıymetlerin de kapsama alınması suretiyle eşitlik ilkesi de sağlanmış olacaktır²¹¹.

Toplumu teşkil eden tüm bireylerin kamu finansmanına ödeme gücü nispetinde katkı sağlaması gerekmektedir. Ödeme gücünün kavranabilmesi, asgari yaşam standardı üzerinde kalan gelirin vergilendirilmesi, verginin artan oranlı şekilde alınması, emek ile sermaye unsurlarının ayrıştırılması suretiyle vergilendirilmesi ve vergi muafiyeti ile istisnası uygulamaları marifetiyle söz konusu olabilmektedir²¹². Ödeme gücünün anlaşılmasında kullanılan yöntemler arasında emek ile sermaye unsurlarının ayrıştırılarak vergilendirilmesi anlamına gelen “ayırma ilkesi” de bulunmaktadır. Sermaye unsuru yenilenebilirken emek unsuru yenilenememekte, emek unsurunun aşınmasının telafi edilmesi imkansız olmaktadır. Emek ve sermayenin bu farklılığı söz konusu unsurların farklı bir şekilde vergilendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu itibarla emek gelirlerinin sermaye gelirlerinden daha düşük oranlarda vergilendirilmeleri demek olan ayırma ilkesinde gelirin kaynağı ile mükellefin sosyal durumu gözetilerek ödeme gücüne ulaşılmaktadır.

²¹⁰ SELEN - ÖZEN, s. 152.

²¹¹ GÜRLEK, s. 222.

²¹² SAĞBAŞ İsa, *Vergi Teorisi*, Ankara 2010, s. 63.

Emek geliri sağlayan mükelleflerden sermaye geliri elde edenlere kıyasla daha düşük vergi alınması ve sermaye gelirlerine ilave vergi konulması ayırma ilkesinin tezahürleridir. Örneğin, BİST'e kayıtlı hisse senetlerinin alım satım işlemlerinden sağlanan kazançların vergi dışı bırakılması neticesinde ayırma ilkesi zedelenmiş olmaktadır. Başka bir anlatımla, sermayenin tabana yayılmasının sağlanması amacıyla menkul kıymet gelirleri bakımından uygulanan vergi istisnaları, ücret gelirlerinin sermaye gelirlerine oranla daha düşük vergilendirilmesinin gerekli olduğunu belirten ayırma ilkesini zedelemektedir²¹³.

Türkiye'de emek gelirlerine kıyasla menkul kıymetler üzerinden daha düşük oranda vergi alınması, ödeme gücünün kavranması bakımından önem arz eden ayırma ilkesinin tersine uygulanmasına sebep olmaktadır. Başka bir anlatımla bu durum mükellef grupları arasında dikey adaleti olumsuz hale getirmektedir. Ayırma ilkesinin tersine uygulandığının diğer bir işareti olarak asgarî ücret üzerinden vergi alınması dikkate alındığında, hisse senedi gelirlerinin vergiden istisna edilmesi, ayırma ilkesinin tersine işletilmesine sebebiyet vermektedir²¹⁴.

Menkul kıymet gelirlerinin yüksek olduğu ve söz konusu gelirlerin tevkifat ile düz ve düşük oranda vergilendirildiği İstanbul gibi şehirler ile çalışanların büyük çoğunluğu menkul kıymet geliri yerine ücret geliri elde eden Ankara gibi şehirler kıyaslandığında ayırma ilkesi bağlamında vergi adaletinin olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu itibarla vergiden kaçınma imkânı sınırlı olan ve çalışanlarının büyük çoğunluğu ücret geliri elde eden Ankara gibi şehirlerde yaşayan mükellefler açısından adaletsizlik daha somut bir şekilde görülmektedir. Zira artan oranlı vergi uygulaması, menkul kıymet geliri haricinde gelir sağlayan mükelleflerin daha fazla vergi ödemelerine sebebiyet vermektedir.

²¹³ SELEN - ÖZEN, s. 154, 159.

²¹⁴ SELEN - ÖZEN, s. 163.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Gelişmekte olan ülkeler, yatırımların finansmanı bakımından gerekli olan kaynağın temininde bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Millî tasarruflar, ekonomik büyüme ve kalkınma bakımından elzem olan fonların gerçek kaynağını teşkil etmektedir. Gelişme sürecini yaşayan ekonomilerde tasarrufların yetersiz olmasının yanında bunların etkin ve doğru yatırımlara dönüştürülememesi neticesinde, gelişmiş ekonomilerle rekabet koşulları güçleşmektedir. Bu kapsamda, özellikle menkul kıymetlere uygulanan vergilendirme rejiminin sadelikten ve öngörülebilirlikten yoksun yapısı yatırımcıların kararlarını olumsuz etkilemekte, gerekli güven ve istikrar ortamının oluşturulamaması ve vergi yükünün yüksek olması gibi nedenlerle yatırımların kâr ve risk analizi zedelenmektedir.

Bu çalışmada, menkul kıymetlerin vergilendirilmesi konusuna ilişkin olarak ilgili mevzuat hükümleri ve doktrindeki tartışmalar da dikkate alınarak bazı kanaatlere ulaşılmıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, GVK'nın Geçici 67. maddesi çerçevesinde, vergi muafiyeti ve istisnasına tabi olan birçok para ve sermaye piyasası aracının tevkifat uygulaması ile vergilendirilmesi, bu uygulamanın vergilemede kazanç ve iradı elde edenler açısından basitliği hedeflenmesine rağmen vergi bilincini yerleştirme noktasında istenen amaçlara ulaşılamamıştır. Her ne kadar sermaye gelirlerinin nihai şekilde kaynaktan kesinti yöntemiyle vergilendirilmesi ve ayrıca beyanname yükümlülüğünün söz konusu olmaması, bireysel yatırımcılar bakımından bazı kolaylıklar sağlamış olsa da, menkul kıymet araçlarından gelir elde eden kişilere ödeme yapan bankalar ile aracı kurumların bu gelirlerin üzerinden vergi tevkifatı yapmaları, gelire konu menkul kıymetleri ile sahiplerini detaylı bir şekilde izlemeleriyle mümkün olabildiğinden, söz konusu gelirleri sağlayan banka ve aracı kurumlar bakımından öngörülen adalet/mali güç ilkesinin tam anlamıyla gerçekleşmediği sonucuna varılmaktadır.

Ayrıca söz konusu sistemde, banka ve aracı kurumların yatırım araçlarının vergilendirilmesi hususunda yükümlü hale getirilmesinin vergilendirme rejiminin üniter yapısına zarar verdiği değerlendirilmektedir.

Menkul kıymetlerin vergilendirilmesi rejiminde vergi ilkeleriyle bağdaşmayan bazı hususlar söz konusudur. Menkul kıymetler arasında önemli bir ağırlığı bulunan hisse senetlerinden elde edilen gelirler üzerinden tevkifat ile vergi alındığı, hisse senedi alım satım faaliyetinden sağlanan gelirler için % 0 oranında tevkifat uygulandığı ve beyan yükümlülüğünün bulunmadığı dikkate alındığında, hisse senedi sahiplerinin elde etmiş oldukları gelirler üzerinden vergi ödemediği yani fiilen vergiden istisna tutulduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir vergileme rejiminin vergi adaletini gerçekleştirmekten uzak olduğu, söz konusu vergileme biçiminin ödeme gücünün kavranmasını güçleştirdiği ve vergi adaletini menfi bir şekilde etkilediği değerlendirilmektedir.

Ayrıca menkul kıymet gelirlerinde uygulanan farklı tevkifat oranları ve enflasyon arındırma yaklaşımlarındaki farklılıklar gelir dağılımını ve vergi adaletini zedelediği gibi, bu durum verginin tarafsızlığı ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir.

Vergide kesinlik ilkesi uyarınca verginin ödeme şekli, oranı konusu, ödeme yeri ve zamanı gibi hususların vergi mevzuatında net bir biçimde düzenlenmesi ile mükelleflerin aralarında ayrımcılık oluşturabilecek biçimde değişikliklerin yapılmaması gerekirken, menkul kıymetlerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemelerin mükellefleri kuşkuya düşürecek kadar karmaşık ve dağınık olması, bunun sonucunda mükellefin nerede, ne kadar ve ne zaman vergi ödeyeceğini bilememesi, tasarruf araçlarının bazıları tevkifata tabi tutulmuşken, bazılarının tevkifat dışı bırakılmış olması, bir kısmı için yıllık beyanname verme zorunluluğu getirilmişken bir kısmından bu yükümlülüğün istenmemiş olması vergide kesinlik ve basitlik ilkesine aykırılık teşkil eden hususlar olarak dikkati çekmektedir.

Ayırma ilkesi uyarınca emek gelirinin, sermaye gelirinden daha düşük oranda vergilendirilmesi ve sermaye gelirlerine ek vergi konulması gerektiği dikkate alındığında, BİST'e kayıtlı hisse senetlerinin alım satım işlemlerinden sağlanan

kazançların genellikle vergi dışı bırakılması ayırma ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Örneğin, menkul kıymet gelirlerinin yüksek olduğu ve söz konusu gelirlerin tevkifat ile düz ve düşük oranda vergilendirildiği İstanbul gibi şehirler ile çalışanların büyük çoğunluğu menkul kıymet geliri yerine ücret geliri elde eden Ankara gibi şehirler kıyaslandığında ayırma ilkesi bağlamında vergi adaletinin olumsuz etkilendiği değerlendirilmektedir.

Menkul kıymetlerin vergilendirilmesi rejiminde vergi ilkeleriyle bağdaşmayan esasa ilişkin bazı hususların yanı sıra söz konusu rejimin uygulanma biçimine dair bazı sorunlu alanlar da bulunmaktadır. Menkul kıymetlerin vergilendirilmesine ilişkin kuralların dağınık bir şekilde düzenlenmiş olması ve ilgili kanun hükümlerinin geçici maddeler marifetiyle yürütülmesi gibi uygulamalar söz konusu mevzuatın karmaşıklığını arttırmakta ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu itibarla, menkul kıymetlerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemelerin “Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi” başlığında tekrardan düzenlenmesi, bu konunun geçici maddeler, maddelerin arasındaki karışık bağlantılardan, değişik enflasyon düzeltme metotlarından kurtarılarak basit ve anlaşılır şekilde ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Hatta sermaye piyasasının vergilendirilmesinde etkili olan tüm hususların bir arada olduğu ayrı bir kanun ile düzenleme yapılması, geçici maddeler ile yama yapılması ve Cumhurbaşkanlığı Kararları ile vergi oranlarının istenildiği zaman değiştirilmesi yaklaşımının terkedilerek bu hususların daha sade ve herkesin anlayabileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

GVK’ya eklenen geçici 67. madde belli hükümleri belli bir süreliğine geçerli olduğu için söz konusu sürelerin dolmasıyla Cumhurbaşkanlığı Kararı gibi hukuki araçların kullanılması suretiyle farklı tarihlerde güncellemeler yapılmaktadır. Bununla birlikte, tevkifat oranının Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmesine yönelik uygulama, GVK’ya eklenen geçici 67. maddenin yürürlüğe girmesinden önce Danıştay tarafından eleştirilmiştir. Danıştay’ın Cumhurbaşkanınca (Başkanlık sistemi öncesi Bakanlar Kurulu) vergileri koyma, değiştirme ya da kaldırma yetkisinin olmadığı, yalnızca Anayasa ve Kanunlarla tanınmış yetki kapsamında oranların belirlenmesinde yetkili olduğu, Bakanlar Kurulu’nun Kanunla vergi

kapsamına alınmayan yatırım indirimi hakkında parantez içi bir hükümle tevkifat oranı belirlemesinin hukuken mümkün olmadığı yönündeki yaklaşımı paralelinde, kanunen belirlenmiş vergi oranlarının Cumhurbaşkanlığı Kararları ile istenildiği zaman değiştirilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, menkul kıymetlerin vergilendirilme rejimine ilişkin gerek esasa gerekse de usule dair yaşanan sorunlar neticesinde hem araçlar hem de mükellef grupları arasında farklı vergilendirme kuralları ile farklı vergi yüklerinin meydana geldiği, vergi yükünün görüntüde yüksek ancak gerçek vergi yükünün, yüksek beyan eşikleri ve devamlı ertelemeler sebebiyle oldukça zayıf olduğu, bununla birlikte vazgeçilen vergilerin de yatırımcıların ilgisini çekmekten uzak olduğu, düşük vergi yüküne karşın, vergileme tabanının gelişmediği, her yıl uzatılan geçici maddeler sebebiyle mükelleflerin uzun vadeli kararlar alabilmesinin zorlaştığı dikkate alındığında, uzun vadeli yatırım yapmak isteyen yabancı ve yerli yatırımcılar için gerekli güven ortamının sağlanabilmesi adına yukarıda belirtilen düzeltici önlemlerin ivedilikle alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Ayrıca kanunların karmaşıklığı, gecici maddelerin çokluğu, düzenlemelerin belirsizliği hukuki güvenlik ilkesini de zedelemektedir.

KAYNAKÇA

- AKBAY Ercan - ÖZCAN Turgut:** “Eurobondların Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 275, s. 31-33, Temmuz 2004
- AKDOĞAN Abdurrahman:** “Vergi Adaleti Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi”, Vergi Dünyası, S. 200, Mayıs 1997.
- AKSOY Şerafettin:** Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, 4. Basım, Filiz Yayınevi, İstanbul 1996.
- AKYOL M. Emin:** “Gerçek Kişilerin Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından 2008 Yılında Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 331, Mart 2009, s. 4-7.
- ALTAN Mikail:** Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık, Beta Basım A.Ş., İstanbul Ekim 2001.
- ALTAY Âdem:** Menkul Kıymetler ve Mali Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Esaslarının Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Uygulamaları Açısından İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- APAK Sudi:** Sermaye Piyasaları ve Borsa, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir 1995

- ARIKAN A. Naci:** Opsiyon Sözleşmelerinin İşlevi ve Vergisel Boyutu, Türmob Yayınları Sirküler Rapor Serisi, 2000, Seri No: 2000-11, (1).
- ARIKÖK Yiğit:** Varantların Genel Özellikleri, Dünya Uygulamaları ve İhracı Planlanan Varantlar, <http://www.imkb.gov.tr/video/varant/sunumlar/yigit.pdf>, 2010, Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- ATABEY Tuncel:** Gelir Vergisi Rehberi, 7. Baskı, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul Mart 2011.
- ATEŞAĞAOĞLU Erdem:** Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, Legal Yayınları, İstanbul 2006.
- BAHTİYAR Mehmet:** Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2006.
- BAŞAK Levent:** “Gerçek Kişilerin Menkul Kıymet Yatırım Fonları Katılma Belgelerinden Elde Ettikleri Gelirlerin Vergilendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 144, Eylül 2000, s. 121-133.
- BAYRAK Serbülent:** “GVK Geçici 67. Madde Kapsamında Banka ve Aracı Kurumlar Dışında Kalan Kişi ve Kurumlarca Gerçekleştirilecek Vergi Tevkifatı”, Yaklaşım Dergisi, S. 157, Ocak 2006, s. 106-110.
- BAYRAKTAR Sibel Kumbasar:** Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi, İMKB Yayınları, 1994, (58).

- BENLİ** Abdulkadir: “Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 343, Mart 2010, s. 131-138.
- BOLAK** Mehmet: Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Yayınları, İstanbul 1994.
- BOLAK** Mehmet: Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Yayınları. (2001), İstanbul 2001
- BOZER** Ali - **GÖLE** Celal: Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2004.
- BOZKURT** Ünal: Menkul Değer Yatırımları Yönetimi, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, İstanbul 1998.
- BÜKER** Semih - **AŞIKOĞLU** Rıza - **SEVİL** Güven: Finansal Yönetim, 5. Baskı, Ankara 2009.
- CANBAŞ** Serpil – **DOĞUKANLI** Hasan: Finansal Pazarlar, Beta Yayınları, İstanbul 1997.
- CEYLAN** Ali - **KORKMAZ** Turhan: Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi, Ekin Kitapevi, Bursa 2000.
- CİN** Ertuğrul: “Vergiye Doğuran Olayın Yeri ve Eurobond’ların Türkiye’de Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 293, Ocak 2006, s. 83-88.

- ÇAPANOĞLU Mustafa Birol:** T.C. ve Dış Ülkelerde Sermaye Piyasası Özelleştirme Uygulamaları ve Menkul Kıymet Borsaları, Beta Yayınları, İstanbul 1993.
- ÇELİK Muhsin - GÖNEN Seçkin:** “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 210, Mart 2006, s. 145-149.
- DEĞER Nuri:** “Hisse Senetlerinin 2005 ve 2006 Yıllarında Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi Koşulları-I”, Yaklaşım Dergisi, S. 154, Ekim 2005, s. 39-43.
- DELOITTE:** Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve 2019 Vergi Rehberi, İstanbul 2019.
- DOĞAN Uğur:** Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.
- DOĞRUSÖZ Bumin:** Vergi Hukuku Açısından Bedelsiz Hisse Senetleri, Yaklaşım Yayınları, İstanbul 1999.
- DÖNMEZ Ömer:** Kavram, Teori ve Politikalar, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.
- DURAK Gündoğan:** “2006 Yılından İtibaren Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların

Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 289, Eylül 2005, s. 112-119.

EMEKÇİ Muzaffer - **ERDAL** Ömer: “5527 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67’nci Maddesinde Yapılan Son Değişiklikler”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 216, Eylül 2006, s. 23-33.

ERNST & YOUNG TÜRKİYE: Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi 2018, http://www.vergidegundem.com/document/s/10156/4738729/menkulkiymet_2018.pdf/9751123f-c147-4fb0-bd19-676db921d95f, 2018, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

EROL Ahmet - **YILDIRIM** Ercan: Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi, Yaklaşım Yayınları, Şubat 2001.

EROL Ahmet - **YILDIRIM** Ercan: “Sabit Getirili Menkul Kıymetlerin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Yayınları, S. 100, Nisan 2001, s. 53-63.

EYİMAYA Üzeyir: “5281 Sayılı Kanun ile Yatırım Fon ve Ortaklıkları İçin Öngörülen Yeni Vergileme Rejimi”, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi, S. 208, Ağustos 2005, s.12-16.

GÜNAL Vural: Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri, İMKB Yayınları, İstanbul 1997.

GÜNEŞ Mustafa: Türkiye’de Menkul Kıymet Vergilemesi, Yayınlanmamış Yeterlilik Etüdü, Ankara Ocak

1996, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü.

GÜR Mehmet:

“Gerçek Kişilerce 2006 Yılında Elde Edilen Hazine Bonosu veya Devlet Tahvili Faizi ve Alım Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 211, Şubat 2007, s. 17-26.

GÜRLEK Sedef Pelin:

Menkul Kıymetler ve Vergilendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

İMKB:

Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu, 15. Bası, İMKB Yayınları, İstanbul 2001.

İNAM Mehmet:

Sermaye Piyasası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.

KARAKOÇ Yusuf:

Genel Vergi Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2007.

KARAN Mehmet:

Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara 2001.

KARSLI Muharrem:

Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler, Kral Matbaası, İstanbul 1989.

- KARSLI** Muharrem: Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2004.
- KARTALOĞLU** Emre: “Kamu Kâğıtları ve Tahvillerden Elde Edilen Gelirler Üzerinden 2006 Yılından İtibaren Yapılacak Vergi Tevkifatı ve Bu Tevkifatın Eski Uygulama ile Farkları”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 207, Kasım 2005, s. 98-112. (Kamu Kâğıtları)
- KARTALOĞLU** Emre: “Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarının Elde Ettikleri Kazançlar ile Bu Fon ve Ortaklıklardan Elde Edilen Kazançlarda Tevkifat Uygulaması”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 219, Aralık 2006, s. 107-114. (Menkul Kıymet)
- KILDİŞ** Yusuf: Türkiye’de Sermaye Piyasalarının Gelişmesinde Vergilendirmenin Rolü ve Önemi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2003.
- KIRMAN** Ahmet: Menkul Kıymet Yatırım Fonları ve Vergilendirme, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 158, Ankara 1990.
- KIZILOT** Şükrü: GVK ve Uygulaması, Cilt 2, Madde 75–79, Ankara 1997.
- KIZILOT** Şükrü: “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının, 2005 ve 2006-2015 Dönemi

- Getirilerinin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, S. 154, Ekim 2005, s. 28-31.
- KIZILOT Şükrü:** “Eurobond Faizi ve Alım – Satım Kazancının Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, S. 167, 2006, s. 21-23.
- ÖRMECİ Musa:** Gelir ve Kurumlar Vergisinde Menkul Sermaye Kazançlarının Vergilendirilmesi, Gelir Beyanı ve Beyanname Düzenleme Örnekleri, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul 1998.
- ÖZBALCI Yılmaz:** Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara 2004.
- ÖZEL Salih:** “Menkul Sermaye Kavramı ve Vergi İlişkisi”, Yaklaşım, S. 170, Şubat 2007.
- ÖZTAN Fırat:** Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 15. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.
- PARASIZ M. İlker:** Para, Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitapevi, Bursa 2002.
- PASLI Ali:** Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, Cilt II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007.
- PEHLİVAN Yafes:** “Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, S.146, Şubat 2005, s. 107-115.

POYRAZ Melih: “Menkul Kıymetler Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 331, Mart 2009.

SABUNCU Faruk - KESKİN Filiz: Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi, Beta Yayınları, İstanbul 2005.

SAĞBAŞ İsa: Vergi Teorisi, Ankara 2010.

SAĞLAM Erdoğan: “Yatırım Fon ve Ortaklıklarından Elde Edilen Kar Payları ile Bunların Katılma Belgesi ve Hisse Senetlerinin Alım-Satımından Doğan Kazançların Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, Mart 2000, s. 218-233.

SARISU Ekrem: “2002 Yılı Eurobond Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, Ekim 2002, s. 217-224.

SELEN Ufuk - ÖZEN Ercan: “Türkiye’de Hisse Senedi Gelirlerinde Vergi İstisna Uygulaması: Amaç ve Sonuçlar Açısından Bir Değerlendirme”, Maliye Dergisi, S. 16, Temmuz-Aralık 2011, s. 148-166.

SERMAYE PİYASASI KURULU: Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2, Ankara 2007.

SÜMER Ayşe: Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2002.

- ŞEN** İsmihan: Menkul Kıymet Gelirlerinin Tam Mükellef Gerçek ve Tüzel Kişiler Yönünden Vergilendirilmesi ve Bu Gelirler Üzerindeki Vergi Yüklerinin Karşılaştırılması, (Yayımlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Merkez Bankası, Ankara 2005.
- ŞENGÜL** Selami: Sermaye Piyasası Mevzuatı Açıklama ve Yorumları, İmaj Yayınevi, Ankara 2002.
- ŞENYÜZ** Doğan- **GERÇEK** Adnan - **YÜCE** Mehmet: Türk Vergi Sistemi, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2008.
- TANER** Berna - **POLAT** Leyla: Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler, İzmir 1992.
- TANÖR** Reha: Türk Sermaye Piyasası 2. Cilt, Beta Yayınları, İstanbul 1999.
- TEKER** Murat Bahadır: Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırımı, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü Yayın No: 43. Ankara 1995.
- TEKİN** Cem - **KARTALOĞLU** Emre: Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ömür Matbaacılık, İstanbul 2010.
- TEKİN** Cem - **KARTALOĞLU** Emre: Yeni Sisteme Göre Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi, 2. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık. (Yeni Sistem), İstanbul 2006.

TEKİN Cem: “Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Gelirlerinin Vergilendirilmesi”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 186, s. 106-116. (Hazine Bonosu), Mart 2004.

TEKİN Cem: “Menkul Kıymet Gelirleri Üzerinden Yapılacak Tevkifat ile İlgili Olarak 5527 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog, S. 221, Ekim 2005, s. 92-101. (Menkul Kıymet Gelirleri)

TEKİN Cem: “Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yeni Sistem Uyarınca Yapılacak Tevkifat Uygulaması”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, S. 23, Kasım 2005, s. 92-101. (Tevkifat Uygulaması)

TEKİN Cem: “Kurumlar Vergisi Rehberi”, Vergi Sorunları Özel Ek, S. 271, Nisan 2011. (Rehber)

TEKİNALP Ünal - POROY Reha - ÇAMOĞLU Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 10. Tıpkı Bası, Beta Yayınları, İstanbul Nisan 2007.

TOPALOĞLU Bora: “01.01.2006 Tarihinden İtibaren İhraç Edilen Eurobond’lardan Elde Edilen Gelirlerin Vergileme Rejimi”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 304, Aralık 2006.

TUĞLU Ali: “Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası (VOB)”, Yaklaşım Dergisi, S. 205, Ocak 2010, s. 175-180.

TÜRKİYE İŞ BANKASI: Vergi Rehberi 2018, https://www.privvia.com.tr/contentmanagement/documents/vergi_rehberi2018.pdf, Erişim Tarihi: 28.09.2018.

TOBB VE MALİYE HESAP UZMANLARI VAKFI: Türk Vergi Sistemi Sorunlar & Çözüm Önerileri, Doğuşum Matbaacılık, Ankara 2002.

ÜLGEN Hüseyin - **HELVACI** Mehmet - **KENDİGELEN** Abuzer - **KAYA** Arslan,:Kıymetli Evrak Hukuku, Gözden Geçirilmiş Üçüncü Basıdan Tıpkı 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.

ÜNAL Oğuz Kürşat: Menkul Kıymetler, Ankara 1988.

ÜNAL Oğuz Kürşat: “Finansman Bonoları”, Yaklaşım Dergisi, S. 91, Temmuz 2000, s. 36-47.

ÜREL Gürol: “Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi”, Yaklaşım Dergisi, S. 94, Ekim 2000, s. 201-210.

VURAL İrfan: “Mevduat Faizleri ve Repo Gelirleri Üzerinden 01.01.2006 Tarihinden İtibaren Yapılacak Tevkifat”, Yaklaşım Dergisi, S. 154, Ekim 2005, s. 113-116.

YASAMAN Hamdi: Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, Kazancı Matbaası, İstanbul 1992.

YILDIZ A. Murat: Menkul Kıymet Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi, E-Yaklaşım, S. 21, Nisan 2005.

YILMAZ Celali: Sermaye Piyasasında Vergilendirme, SPK Yayınları Yayın No: 23, Ankara Aralık 1995.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Ankara'nın Polatlı İlçesi'nde doğdu. İlkokul eğitimini Özel Ayhan Gökay Busch Koleji'nde tamamladı. Ortaokul ve lise eğitimini Polatlı Anadolu Lisesi'nde bitirerek 2002 senesinde Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ni kazandı. 2006 senesinde mezun olarak çeşitli kurumlarda eğitmen olarak çalıştı. Evli ve bir çocuk annesidir.

